

זוהר לעם

בא
מקץ

קבלה לעם
www.kab.co.il

תוכן העניינים

בא

3	אם יש עליו מלאך מליץ
3	ויהי היום - ויבא גם השטן בתוכם
6	התנינים
14	ועבר על המשקוף ועל שתי המזוזות
16	ויהי בחצי הלילה
20	את הכל ראיתי בימי קבלי
22	וַיִּרְחַת את ריח בגדיו
23	שה לבית אבות
24	שאור ומחמצת
24	מצת דין [דינא]
26	לספר בשבח יציאת מצרים [לספר בשבחא דיציאת מצרים]
27	קרבן הפסח
28	קדש לי כל בכור
28	כי מלאכיו יצוה לך
30	כי לא ראיִתם כל תמונה
32	וכל פטר חמור תפדה בשה
32	התפילין

מקץ

35	קץ שם לחושך
36	ויהי מקץ
38	ותפעם רוחו
38	ויריִצְהוּ מן הבור
42	אחרי הודיע אלקים אותך את כל זאת
44	וַיִּרְא יעקב כי יש שבר במצרים
48	ויוסף הוא השליט
49	ויכר יוסף את אָחִיו
50	ויזכור יוסף את החלומות
53	ויאסוף אותם אל משמר
53	וַיִּקַּח מאתם את שמעון
56	וַיִּירָאוּ האנשים כי הובאו בית יוסף
57	וַיִּירָא את בנימין
59	הבוקר אור
60	וליוסף יוֹלֵד - בטרם תבוא שנת הרעב

בא

אם יש עליו מלאך מליץ

איש במסתרים ואני לא אֶרְאֶנּוּ? נאום ה'. וא"כ למה לי מלאך, להמליץ או להשטין? (ד) ודאי שהקב"ה רואה הכל. אבל כתוב, וגע אל עצמו ואל בשרו. וכתוב, וְתִסְיַנְנִי בּוֹ לְבַלְעוֹ חַיִּנָּם. שזה להראות, שנמסר הרשות לצד האחר, להשטין על דברי העולם, ושהיו נמסרים בידי. וכל אלו הם דברים נסתרים לפני הקב"ה, ואין אתה ראוי ללכת אחריהם לחקרם, משום שהם חוקי הקב"ה, ובני אדם אינם מותרים לדקדק אחריהם. חוץ מאלו צדיקי אמת, היודעים סודות התורה, והולכים בדרך החכמה, לדעת אלו דברים הסתומים שבתורה. וכמ"ש, אשרי העם יודעי תרועה. כלומר, שיודעים דרכי השי"ת, שמריע ומטיב ע"י שליחים, אע"פ שיכול לעשות בעצמו. וכן כאן בהכתוב, בוא אל פרעה, רצה הקב"ה שפרעה ישלח את בני ישראל, אע"פ שהיה יכול להוציאם בעל כרחו.

(א) כמה צריכים בני אדם ללכת בדרכי הקב"ה, ולשמור מצות התורה, כדי שיזכו על ידה בעולם הבא, ולהציל אותם מכל המשטינים למעלה ולמטה. כי כמו שיש משטינים בעולם למטה, כן נמצאים משטינים למעלה, העומדים להשטין על בני אדם.

(ב) אלו שמקיימים מצות התורה והולכים בדרך הישר, ביראת אדונם, כמה הם מליצי טוב, העומדים עליהם למעלה, כמ"ש, אם יש עליו מלאך מליץ אחד. וכתוב, וַיִּחַנְּנוּ וַיֵּאמֶר פְּדֵעָהּ מִדַּת שַׁחַת מִצַּאתִי כַפֶּר. משום זה, אשרי הוא מי ששומר מצות התורה.

(ג) ולמה צריכים מלאך, שיהיה מליץ על האדם? הרי כתוב, כי ה' יהיה בְּכִסְלֶךָ ושמר רגלך מִלְכָּד. וכתוב, ה' ישמורך מכל רע. שהקב"ה רואה, כל מה שעושה אדם בעולם הן, טוב והן רע. וכן הוא אומר, אם יסתר

ויהי היום - ויבא גם השטן בתוכם

ומכל העמים שבעולם, אינם עומדים להמונים להשגיה על מעשיהם, חוץ על ישראל בלבד, משום שהם בני אל הקב"ה. (ז) וכאשר לא נמצאו מעשיהם של ישראל כראוי, כביכול, אלו ממונים השליחים, כשרוצים לעמוד על אלו המעשים של ישראל, הם עומדים על ה'. כי כשישראל עושים מעשים שאינם טובים, כביכול, מחלישים כח הקב"ה. וכשעושים מעשים טובים, נותנים גבורה וכן אל הקב"ה. ועל זה כתוב, תנו עז לאלקים. במה נותנים עז? במעשים טובים. וע"כ ביום ההוא, כל השרים הממונים התקבצו על ה'. על ה' ודאי. כי כיון שנתקבצו להשטין על ישראל, נמצאים מתקבצים על ה'. כביכול, להחליש כחו.

(ח) ויהי היום ויבואו בני האלקים להתיצב. ויהי היום, זהו ראש השנה, שהקב"ה קם לדון את העולם. כעין זה, ויהי היום ויבוא שמה, יום ההוא, יום טוב של ראש השנה היה.

(ו) ויבואו בני האלקים. אלו הם השרים הממונים השליחים בעולם, להשגיה במעשה בני אדם. להתיצב על ה'. כמ"ש, לכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו. אבל, להתיצב על ה', במקרא הזה מצאתי אהבת הקב"ה אל ישראל. משום שאלו השליחים, שהם ממונים להשגיה על מעשה בני אדם, הולכים ומשוטטים בעולם, לוקחים אלו המעשים כולם, וביום שהדין עומד לקום, לדון את העולם, נעשו משטינים לעמוד להשטין על בני האדם.

כמש"א, הנה ילדה מלכה... את עוץ בכורו. ואיוב היה בארץ עוץ, כלומר, שהיה ממשפחתו של אברהם.

יג בשעה שאמר השטן להקב"ה, מְשׁוּט בארץ, בקש מה' לעשות דין בישראל. כי ארץ סתם היא ארץ ישראל, ודין היה לו על אברהם, שנשכח מן הקב"ה. והוא, שלא נעשה דין ביצחק, כשנקרב על המזבח, כיוון שלא היה עליו להחליף את הקרבן שהכין על המזבח, באֵיל. וכאן כבר היה יצחק על המזבח, ולא נשלם להיות קרבן, ולא נעשה בו דין. ובקש זה מן הקב"ה, כמו שבקש דין של מכירת יוסף לכמה דורות. וכל מה שמבקש השטן, הוא מבקש בדרך דין.

יד ומאותו זמן שניצל יצחק ונחלף קרבנו, הכין הקב"ה בשביל המקטרג ההוא את איוב, שישב בארץ עוץ. וזה נאמר תיכף אחר עקדת יצחק, וכאן, בלידת עוץ, הגיע השטן לקחת חלקו מכל זרעו של אברהם, ולא יקרב להזיק לישראל.

טו והכל הוא בדין. כמו שאיוב דן, כן הוא נידון. כי איוב מיועצי פרעה היה. וכשקם פרעה על ישראל, היה רוצה להרוג אותם. אמר לו איוב, לא, אלא קח את כספם, ומשול על הגופים שלהם בעבודה קשה, ולא תהרגם. אמר לו הקב"ה, חייד, באותו דין ממש שחרצת על ישראל תהיה נידון. מה כתוב, אולם שלח נא ירך וגע אל עצמו. במה שהוא דן את ישראל, כך נידון בעצמו. ואע"פ שבכל שאר הדברים היה מתירא מפני הקב"ה.

טז אך את נפשו שמור. שניתן לו רשות לשלוט על הבשר שלו. כמ"ש, קץ כל בשר בָּא לפני. קץ כל בשר, הוא השטן המשחית. בָּא לפני, לקבל רשות וזהו, שנקרא קץ כל בשר. ולא נקרא קץ כל רוח. שהוא קץ הבא מצד החושך, דינים דכורא. ולכל תכלית הוא כמו ולכל בשר. כי יש קץ אחר והוא קץ הימין, בקדושה. וזה שבכאן הוא קץ אַחַר מצד השמאל, חושך. וע"כ ניתן לו רשות

ח ויבוא גם השטן בתוכם. המלה גם רומז לרבות על בני האלקים. כי כולם באים להיות משטינים על ישראל. והשטן נתוסף עליהם, משום שהוא המלשין הגדול מכולם. כיון שראה הקב"ה, שכולם באו להשטין, מיד, ויאמר ה' אל השטן, להיותו הגדול מכולם מאין תבא? וכי לא ידע הקב"ה מאין היה בא, עד שהוצרך לשאלו? אלא להביא הדבר לרצונו של השטן, שנתן לו בדברים אלה פתח להשטין כרצונו.

ט ויאמר ה' אל השטן... ויען השטן את ה', ויאמר מְשׁוּט בארץ. מכאן, שישב הארץ נמסר לצד האחרים, לע' אומות, חוץ מארץ ישראל, שהיא בקדושה לישראל. וע"כ, כשאמר, מְשׁוּט בארץ, שהיא ארץ ישראל, ראה הקב"ה, שרוצה להיות מלשין על ישראל, ולא על איוב או אחרים, הנחשבים על האומות יושבי שאר הארצות. מיד, ויאמר ה' אל השטן, הַשְׁמֵתָ לְבַךְ עַל עַבְדִי אִיּוֹב?

י יָאֵה, שעתה הוא השעה, לתת לשטן חלק, במה שיתעסק בו, ויתרחק מישראל. בדומה, לרועה שרצה להעביר צאנו דרך נהר אחד, ובא זאב להתגרות בצאן. רועה המנוסה, לוקח תיש גדול ונותנו לזאב. אמר, ילחם עם התיש עד שאעביר את צאני לעבר הנהר. ואחר כך אשוב ואקח גם את זה. כך עשה הקב"ה, שמסר את איוב אל השטן, כדי שיתעסק עמו, ולא ישטין על ישראל. מיד התעסק עמו השטן, ולא קטרג על ישראל.

יא ויען השטן את ה'. אין תמיהה על עבד, שאדונו עושה לו רצונו, שמתירא אותו, הסר השגחתך ממנו, ותראה אם יירא אותך אם לא.

יב בעת צרה, כשניתן חלק אחד לצד זהו להתעסק בו, הוא מתרחק אחר זה לגמרי. כעין זה, הוא שעיר שמקריבים ב"ח וביום הכפורים, נתינת חלק לס"א, שניתן לו כדי שיתעסק בו, ויעזוב את ישראל בממלכתם. וכאן הגיע הזמן לקחת חלק הזה מכל זרע אברהם, בשביל הס"א.

לפגוע בעצמו ובבשרו.

(ז) ואם לא בדין נענש, אלא מחמת דיבורו של המקטרג, שהסיתו והטה אותו? אלא הכל היה בדין, כמו שהוא גזר על ישראל אצל פרעה, כך נגזר עליו.

(ח) ומה שאמר, וְתִסְתַּנֵּי בו לבלעו חינם? לא כתוב, ותִסְתַּנֵּי לבלעו, אלא ותִסְתַּנֵּי בו. בו הוא כך, בדעתו, שהוא חושב. כי תִסְתַּנֵּי, כמו שאמר איוב, ועל עצת רשעים הופעת. כעין זה, וַיִּפְתּוּהוּ בפייהם ובלשונם יכזבו לו. וג"כ קשה, וכי אפשר לפתות את הקב"ה? אלא, וַיִּפְתּוּהוּ וַיִּכְזְבוּ לו, לא כתוב. ורק, ויפתוהו בפייהם. בפייהם הוא דבר זה, שנתפתה. שהם חושבים כך, ובאמת אינו כן.

(ט) וכי הוא יכול להשטין לפני הקב"ה שידוע הכל? כן, כי הוא מלך זקן וכסיל. שכתוב, טוב ילד מסכן ממלך זקן וכסיל. וכיון שהוא מלך על בני אדם, ע"כ יכול להשטין על האדם. משום שהוא נאמן על מעשיהם של אנשים. כי להיותו מלך עליהם, הוא נאמן על מעשיהם.

(כ) זה הוא רק בדין של יחיד, אבל בדין העולם, כתוב, וַיֵּרֶד ה' לראות. ארדה נא ואראה. שלא נתנה לו אמונה, אלא הוא בידיו של הקב"ה בלבדו. כי לא רצה להאביד העולם על פיו של המקטרג, שתאותו הוא תמיד להשחית. מאין לנו. כי כתוב, קץ שם לחושך ולכל תכלית הוא חוקר. שחוקר להשחית הכל. וזה הוא, קץ כל בשר בא לפני. שהשטן, הנקרא קץ כל בשר, בא ודאי להשחית.

(כא) שנתבאר, שבראש השנה עומדים שני צדדים כנגד העולם. כל אלו הבאים לפני הקב"ה בתשובה ומעשים טובים, הם זוכים להיות כתובים אצל הצד שהוא חיים, שמוציא תוצאות חיים. ומי שהוא מן הצד שלו, נכתב לחיים. וכל אלו הבאים במעשים רעים, הם כתובים לצד האחר, שהוא מוות, שנקרא מוות, ובו שורה המוות, להמית בני אדם.

(כב) וביום ההוא עומדים אלו שני

הצדדים, חיים ומוות. יש מי שנכתב לצד החיים, ויש מי שנכתב לצד המוות. ולפעמים העולם הוא בינוני, חציו חייב וחציו זכאי. אם נמצא צדיק אחד מכריע בעולם, כולם עומדים ונכתבים לחיים. ואם רשע אחד מכריע העולם, כולם נכתבים למיתה.

(כג) ואותו הזמן היה העולם בינוני, מחצה חייב ומחצה זכאי. והמקטרג רצה להשטין ולהכריע העולם לכף חובה. מיד מה כתוב, השמת לבך על עבדי איוב, כי אין כמוהו בארץ. כיון שהוא נודע לבדו, מיד התקיף אותו המקטרג. וע"כ אין האדם צריך להוציא את עצמו מן כלל הרבים, כדי שלא יצוין בלבדו, ולא יקטרגו עליו מלמעלה.

(כד) כתוב בשונמית, ותאמר, בתוך עמי אנכי יושבת. שפירושו, אינו רוצה להוציא את עצמו מכלל הרבים. בתוך עמי אני יושבת עד היום הזה. ובתוך עמי, בכלל אחד, אהיה נודעת למעלה. וכאן, איוב, כיון שנודע למעלה ונצטיין, מיד התקיף אותו המקטרג, ואמר, החנם ירא איוב אלקים, כל מה שהוא ירא אותך והתגבר במעשים טובים, אינו עושה בחנם, כמ"ש, הלא אתה שִׁכַּתָּ בעדו. אבל קח ממנו כל טוב הזה שעשית לו, ומיד תראה, אם לא על פניך יברכך, יעזוב אותך ויתדבק בצד האחר. כי עתה על שלחנך הוא אוכל, העבר שלחנך ממנו, ונראה ממי הוא, ובאיזה צד יתדבק.

(כה) מיד, ויאמר ה' אל השטן, הנה כל אשר לו בידך. להראות, שהיראה של איוב אל הקב"ה, היה כדי לשמור על עשרו. ומכאן למדנו, שכל אלו היראים מפני הקב"ה בשביל עשירותם או בניהם, אין זה יראה כראוי. וע"כ קטרג המקטרג ואמר, החנם ירא איוב אלקים, כמ"ש, הלא אתה שִׁכַּתָּ בעדו. מעשה ידיו ברכת, וע"כ הוא ירא אותך. ואז ניתן לו רשות לקטרג עליו, ולהראות שלא עבד איוב אל הקב"ה באהבה.

(כו) כי כיון שהתנסה, יצא מן הדרך

ולא מקץ ימין, שהוא בקדושה. ע"כ לא התקבל קרבנו, כי מס"א היה.

לב והבל, הביא גם הוא. מהו גם? גם, הוא לרבות, שגם הוא הביא לס"א מעט, כמו קין, אלא קרבנו להקב"ה היה כולו,, שעיקר הקרבן היה אל הקב"ה, ונתן חלק לצד האחר, כמ"ש ומחלֵּבֶתֶן. שמשמע, שעיקר הקרבן, חֵלְבֵתֶן, הקריב לה', וחלק הגרוע נתן לס"א. וקין, עיקר הקרבן עשה לקץ הימים, שהוא הס"א, ונתן חלק להקב"ה. וע"כ לא התקבל.

לג באיוב כתוב, והלכו בניו ועשו משתה, ויהי כי הקיפו ימי המשתה. ובמשתה נמצא המשטין בכל יום. ולא היה יכול לו. כי כתוב, הלא אתה שִׁכַּת בעדו ובעד ביתו. ולעולם לא נתן חלק אל הס"א. כי כתוב, וְהֶעֱלָה עולות מִסַּפֵּר כולם. ועוֹלָה, עולה למעלה למעלה, ואינו נותן חלק לס"א. ואם היה נותן לו חלק, לא היה השטן יכול לו אח"כ. וכל מה שלקח ממנו השטן, שלו לקח. משום שלא נתן לו חלק מקרבנותיו.

לד למה הרעלו הקב"ה, מחמת שלא נתן חלק לשטן? אם היה נותן חלק לס"א, היה מפנה הדרך של הקדושה, כי הס"א היה מסתלק מעל המקדש, וצד הקדוש היה מתעלה למעלה למעלה. והוא לא עשה כן, ע"כ בקש עליו הקב"ה את הדין.

לה כמו שהוא התפרד ולא הכליל טוב ורע, שלא נתן חלק לס"א, כדי לטהר את הקדושה, הוא דן אותו כעין זה, שנתן לו מתחילה טוב ואח"כ רע, ואח"כ החזירו לטוב. וכן ראוי לאדם, לדעת טוב ולדעת רע. ולהחזיר עצמו לטוב. וזה הוא סוד האמונה, הנוקבא. איוב, מעבדי פרעה היה. וזהו שכתוב בו, הירא את דבר ה' מעבדי פרעה.

ולא נשאר בתקפו. מה כתוב, בכל זאת לא חטא בשפתיו, אבל ברצונו חטא. ואח"כ חטא בכל. כמ"ש, שאמר, ארץ נתנה ביד רשע.

כו ואם תאמר, שלא התנסה אדם חוץ מאיוב? הרי כתוב, ה' צדיק יִבְחָן. ומשום זה התנסה גם איוב. ואע"פ שלא נשאר בתקפו כראוי, לא יצא מתחת רשות אדונו להתדבק בצד האחר.

כח כמה היה הנסיון שלו? שנים עשר חדש הוא ממשלת הצד האחר. כמ"ש, דינם של הרשעים בגיהנם הוא י"ב חודש. ומשום שלא התדבק בצד האחר, כתיב, וה' בִּרְךְךָ את אחרית איוב מראשיתו.

כט זה של איוב, אינו נסיון מן הקב"ה, כנסיון של שאר הצדיקים. כי לא כתוב, והאלקים נסה את איוב, כמ"ש, והאלקים נסה את אברהם. כי אברהם בידו הקריב את הבן יחיד שלו אל הקב"ה. ואיוב לא נתן מאומה, ולא מסר אל הקב"ה מאומה.

ל ולא נאמר לו הנסיון, כמו שנאמר לאברהם, כי היה גלוי לפניו, שלא יוכל לעמוד בו כראוי. אלא שנמסר ביד המקטרג. ובדינו של הקב"ה נעשה, על שסיבב עבודה הקשה לישראל במצרים. והקב"ה העיר אליו דין הזה אל המקטרג. כמ"ש, השמת לבך אל עבדי איוב.

לא ויהי מקץ ימים ויבא קין. כתוב מקץ ימים, לא מקץ ימין. כי קץ הימים הוא הס"א, וקץ הימין הוא הקדושה. כי הוא דחה את קץ הימין, והתקרב אל קץ הימים. כתוב, ואתה לך לקץ. ואמר דניאל, לאיזה קץ, אם לקץ הימין או לקץ הימים? עד שאמר לו הקב"ה, לקץ הימין, שהוא בקדושה. ועל זה היה ירא דוד, ואמר, הודיעני ה' קצוי, או לקץ הימים או לקץ הימין? וכאן מה כתוב, ויהי מקץ ימים, שהוא בס"א,

התנינים

לו לפנים מחדרים אל תנין חזק אחד עליון, שכמה מדרגות משתלשלות ויורדות ממנו.

לו בא אל פרעה. הלא, לך אל פרעה, היה צריך לומר. אלא שהכניס את משה חדרים

מ התנים הגדול, שהוא לויתן הזכר הנשאר בחיים, הרובץ בתוך תשעה יאורים, שהם כנגד ט"ס חב"ד חג"ת ונה"י. ויאור אחד שמימיו שקטים, שהוא הכתר. ברכות של מימי הגן, שהוא המלכות דאצילות, נופלות בו שלש פעמים בשנה, שהם ג' הקוים, שעליהם נאמר, שלש פעמים בשנה יראה כל זְכוּרָה. ואם נופלות בו שתי פעמים, רק ב' קוים ימין ושמאל, מתברך היאור ולא כל כך, כי חסר קו האמצעי. ואם רק אחת נופלת בו, ימין לבדו או שמאל לבדו, אינו מתברך על ידו. ומיאור שהוא כתר, מקבלים ט' היאורים, שהם ט"ס תחתוניות.

מא תנין בא בכתר היאורים, מתחוק בו והולך ושוחה ונכנס אל הים, המלכות דאצילות. ובלוע שם כמה מינים דגים ושולט שהם מדרגות, שבתוך הים הפחותות ממנו, הוא בולע אותן ונשלמות בו. וחזור ליאור השוקט. ואלו תשעה היאורים הולכים ועולים אליו לקבל שפָּעם, כי הם מקבלים שפָּעם מן היאור השוקט, הכתר שלהם. וסביב ליאור כמה אילנות ועשבים למיניהם. והוא יאור הראשון שביאורים, כתר.

מב סדר יציאתם של עשרת היאורים. יוצא מצד שמאל, מצנור אחד, הנמשך ויוצא, שהוא יסוד דו"א, ג' טפות, שהם מן ג' הקוים הכלולים בקו שמאל. וכל טפה מתפשטת לג' טפות, ונעשו ט' טפות. ומכל טפה נעשה יאור אחד. ואלו הם תשעה יאורים, המתגברים והולכים ושוחים ומסבבים בכל הרקיעים, הגבולים של צמצום ב'.

מג ממה שנשאר מאלו הַטפות, אחר שגמרו לצאת ולא יצא עמהן, כל בחינות הכתר וחכמה שלמעלה מבינה, שאינן נמשכות עם ג' הקוים, הרי נשארה טפה אחת, ויוצאת בשקט, ונופלת בין היאורים, ונעשה ממנה יאור אחד. זה הוא היאור שהולך בשקט, יאור השוקט.

מד יאור זה, כשהנהר, יסוד דו"א, הנמשך ויוצא, מוציא טפות אחרות של ברכות מצד הימין, בעת שמשפיע

לו ומשה ירא מפניו, ולא קרב, אלא לאלו היאורים, שהם מדרגות שלו. אבל לתנים עצמו היה ירא ולא קרב, משום שראה אותו משתרש בשרשים עליונים.

לח כיון שראה הקב"ה שמשה ירא, ושליחים ממונים אחרים למעלה לא יכלו לקרב אליו, אמר הקב"ה, הנני עליך פרעה מלך מצרים, התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו. שהקב"ה היה צריך לערוך עמו מלחמה. ולא אחר, כמ"ש, אני ה', שדרשו, אני ולא שליח. ובארו סוד החכמה של התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו, לאלו יושבי על מדין, היודעים בסוד אדונם.

לט ויברא אלקים את התנינים הגדולים. זהו לויתן ובת זוגו. תנינם, חסר י' כתוב, משום שהרג את הנקבה. והקב"ה העלה אותה לצדיקים. וע"כ לא נשאר אלא תנים הגדול אחד. ודע שלויתן דג טהור.

לויתן ובת זוגו שורשם גבוה מאד. כי הים הוא המלכות מבחינת החכמה, והחשוב מכל בריות שבים הוא הלויתן. הרי שהוא כללות החכמה שבים. אמנם אינו נמשך מחכמה עצמה, אלא מן הבינה שחזרה לחכמה, הקו שמאל שבה, המכונה נקודת השורק. ועל כן כתוב עליהם, ויברא אלקים את התנינים הגדולים, כי הבינה נקראת בריאה.

אמנם לא נקבע מקומו בים עצמו, שהוא מלכות דאצילות, אלא מקום הוכן בעולם הבריאה שמחוץ לאצילות, למטה מן מלכות דאצילות, שהם עשרה יאורים. ואם הם מדרגות הקדושה למה נהרגו? כי הנקבה נהרגה מיד. וכן נהרג אח"כ גם הזכר, כמ"ש, והרג את התנין אשר בים. כי הריגה פירושו ביטול מדרגתו ושיבה לאצילות. ובגמר התקון יתבטלו כל ג' עולמות בי"ע וישובו לאצילות.

ואם היה הכרח להרוג את הנקבה, כדי שלא תחרב העולם, א"כ למה ברא אותה מלכתחילה? כי הריגה זו נאמר רק ממה ששמשה ללויתן, אבל לא נתבטלה לגמרי, כי ממנה ניזונות נשמות הצדיקים.

שתנים אחד מכל יאור שבעשרה יאורים, מרפרף ברוחו כנגד המעשה שכנגדו, שבעשרה מאמרות ממעשה בראשית.

מח ומשום זה מזדעזע העולם אחת לשבעים שנה. משום, שבעת שהתנים הגדול הזה מעלה סנפיריו ומזדעזע, מזדעזעים אתו כולם הנמצאים ביאורים. וכל העולם מזדעזע, והארץ מתחלחלת, שכולם כלולים בתנים הגדול הזה.

כבר ידעת שמדרגת לויתן, שהוא התנים הגדול, היא החכמה הנמשכת מקו שמאל. וחכמה זו אינה מתגלה אלא רק על ספירת המלכות שבכל מדרגה, שנקראת סנפיר שבלויתן. וכן מרומז במספר אחת לע' שנים, כי ע' שנים הם ז"ס חג"ת נהי"מ, ואחת מהם היא המלכות. גם ידעת, שהמשכת החכמה באה בדינים. וכמ"ש, אחת לשבעים שנה מזדעזע העולם, בהארת המלכות, שמעלה אותם כדי להמשיך חכמה. ואודעזע, שכן דרך החכמה להמשיך בדינים. וע"כ מזדעזע בשעת המשכתם. שמשום שכולם כלולים בו, ומקבלים שפעם ממנו, ע"כ המה מזדעזעים אתו.

מט והארץ היתה תהו. מועטים המה היודעים לרמוז מעשה בראשית בסוד התנים הגדול. שכל העולם משתלשל ונמשך מן הסנפיר של התנין הגדול. וע"כ יש להבין, איך הוא נרמז בכל מעשה בראשית. כיון שכל מעשה בראשית הוא בסוד החכמה, כמ"ש, כולם בחכמה עשית. והתנים הגדול הוא כללות החכמה, ע"כ בהכרח הכל נמשך ממנו. ודוקא מן הסנפירים, שזה המלכות שלו, משום שאין הארת החכמה מתגלה אלא רק מן המלכות.

נ והארץ היתה תהו ובהו. היתה, מקודם לכן, שהיתה תהו מטרם שהתחיל התקון. כי באותו יאור הראשון, יאור השוקט, כאשר תנין הגדול נכנס בו, הוא מתמלא בהארת החכמה, ושוחה, ומכבה הנצוצים שהתלקטו העולמות, שנחרבו מתחילה בעת שבירת הכלים. שיצאו אז

למלכות מג' קוים, הכלולים בקו ימין, מה שנשאר מאלו הטפות ולא יצא עמהם, ג"כ מספירות שלמעלה מבינה, שאינן נמשכות עם ג' הקוים, נשארה טפה אחת מאלו הברכות, היוצאת בשקט, ונופלת ביאור השוקט. ונמצא שליאור השוקט יש הארת הימין. וזהו היאור החשוב מכולם.

מה כשיוצאים ונפרדים אלו ארבעה נהרות היוצאים מגן עדן, נהר ההוא הנקרא פישון, נופל בִיאור השוקט ונכלל בו. ועל כן מלכות בכל נכלל בנהר הזה, שפישון הוא מלכות בכל. כי פישון הוא ראש הא' של ד' הנהרות, ובכל הוא הראש של ד' מלכיות, וע"כ פישון הוא בכל. מיאור הזה השוקט, נזונים ומתמלאים כל יאורים האחרים.

מו בכל יאור ויאור הולך ושוחה תנין אחד, והם תשע תנינים. וכל אחד ואחד ניקב נקב בראשו, כמ"ש, שברת ראשי תנינים על המים. ואפילו תנין הגדול הזה הוא כן, משום שכולם נופחים רוח כלפי מעלה, ולא למטה.

כי להיותם מקבלים מקו אמצעי, המכריע שהארת הימין תתפשט ממעלה למטה, והארת השמאל תאיר רק ממטה למעלה, והתנינים כולם הם מהארת השמאל, ע"כ נופחים רוח רק כלפי מעלה ולא למטה. ומטעם זה יש להם נקב בראשם, שנקב זה הגיע להם ג"כ מהמסך דחירק של קו אמצעי, מחמת שמיצט את הג"ר דג"ר שבהם, שזהו, שברת ראשי תנינים על המים. ואפילו לעת גדלות, שהמסך יורד מבינה למקומו, נשאר בהם ג"כ הנקב בראשם, מטעם שהגדלות אינו מאיר ממעלה למטה, שחסר ג"ר דג"ר. ע"כ נשאר הנקב בראשם אפילו בתנין הגדול.

מז בראשית ברא אלקים. ויברא אלקים את התנינים הגדולים. בשניהם כתוב לשון בריאה. הוא ללמד, שכנגד כל מעשה שבעשרה מאמרות שבמעשה בראשית, עומדים אלו עשרה יאורים, שתנים אחד מרפרף ברוח כנגד כל אחד ואחד. כלומר,

ונשאר הלוייתן זכר בלי נקבה, שהוא ו"ק דג"ר, המאיר רק ממטה למעלה.

ומיעוט זה הוא הכרח, שע"ז עשה קו אמצעי שלום בין ימין ושמאל. שהיה הכרח להרגה. ונמצא, שט' התנינים מקבלים מן התנים הגדול, שהוא אור נקבה. והנה נתבאר שהנוקבא של הלוייתן נהרגה ע"י מסך דחירק דקו אמצעי, שנקרא הקב"ה. **נב** עד שלא הרג הקב"ה את הנוקבא של הלוייתן, הארץ היתה תהו. תהו היתה, ולאחר שהרגה, היתה הארץ, ובהו, שהתחילה הארץ להתקיים. וחשך על פני תהום, משום שהפעולה שעשה, עוד לא האירה.

ד' פעולות נוהגות בקו אמצעי, בבואו לעשות שלום בין ב' הקוים, ולחברם זה בזה:

- א. צ"א,
- ב. המסך דצ"א,
- ג. צ"ב,
- ד. מסך דצ"ב,

שבו יוצא קומת החסדים, ליחד ב' הקוים זה בזה.

ב' הענינים נאמרים כאן בתנין הגדול:

א. שהרג נוקבתו.
 ב. שגם מחץ ראשו של הזכר עצמו, וניקב נקב בראשו, כמ"ש, ש'ברת ראשי תנינים. כי הם ב' מיני מסכים דצ"א ודצ"ב, הבאים עם המסך דחירק שבקו אמצעי. שבמסך דצ"א הרג את הנוקבא של התנים הגדול, ובמסך דצ"ב מחץ ראשו של הזכר. וכמ"ש, עד שלא ביטל הקב"ה את הנוקבא, הארץ היתה תהו. שנמשכה עליה כח הצ"א, שהוא הכנה אל ביאת המסך דצ"א ע"י קו האמצעי. ואחר שקו האמצעי גילה המסך דצ"א, ההורג את הנוקבא של התנים, ויצא עליו קומת הזווג דקומת רוח, נמתקה הארץ ע"י המסך הזה, ונקראת בשם בהו. להתקיים ע"י קומת רוח הזאת, שיצאה על מסך דצ"א. כי האור חזר ונעלם ולא האיר. ונעשה חושך. וחושך זה עבר לבחי' צ"ב, שהגיע עד הבינה. ובוה נעשה הכנה למסך דצ"ב.

נג מה עשה הקב"ה? מחץ ראשו של

ניצוצים, שהם דינים, לכל הצדדים. ועתה, התנים הגדול מכבה ומבטל הדינים האלו. כי החכמה מכבה כל הדינים.

נא אלו תנינים האחרים היו ולא היו. כי אין הארתם נגלה בהם, ודומים כמו שלא היו. מפני שנחלש כחם, כדי שלא יחריבו את העולם. חוץ פעם אחת לע' שנה, שהם מתחזקים בכח התנים הגדול ההוא, והוא בלבדו מתחזק. ואם הנוקבא שלו היתה חיה אצלו, לא היה יכול העולם לסבול אותם.

החכמה מתגלה רק בספירת המלכות. כי אחר שיצאו ב' הקוים, ימין ושמאל, נעשה מחלוקת ביניהם, שממחלוקת הזו יצא הגיהנם, והיה העולם נחרב. עד שיצא קו האמצעי, ומיעט את קו השמאל, שלא יאיר אלא ממטה למעלה. והארה שממטה למעלה נבחנת לאור המלכות, אור נקבה. ולפיכך אין החכמה הבאה משמאל, יכלה להאיר בט"ס ראשונות, באור הזכר, המשפיע ממעלה למטה, אלא במלכות לבדה, המשפעת ממטה למעלה, שהוא בחינת ו"ק דג"ר. ומלכות מרומזת באחת לע' שנה.

כי אע"פ שנבראו, הם כלא היו, כי אין הארתם, חכמה, מתגלה בהם, משום שאין החכמה מתגלה בט"ר, שנחלש כחם ע"י קו האמצעי, שמיעט את אור הזכר מן הארת החכמה, כדי שיפסק המחלוקת והשמאל יכנע לימין, ולא יחרב העולם מחמת המחלוקת. פעם לשבעים שנה, רק במלכות שלהם, הם מתחזקים, כי נגלה האור בהמלכות שלהם, המאירה ממטה למעלה, המקבלת מתנין הגדול. כי התנין הגדול, כללות אור החכמה, אמנם אינו מאיר רק בבחינת מלכות שלו, רק ממטה למעלה, שהוא בחינת ו"ק דג"ר.

כי הזכר יכול להשפיע ממעלה למטה רק אם הוא ביחוד דכר ונוקבא. אבל בלי נוקבא הוא בבחינת ו"ק חסר ג"ר. וע"כ כיון שקו האמצעי מיעט את הג"ר דג"ר דקו שמאל, ע"י מסך דחירק, נהרגה בוה הנוקבא של הלוייתן, שהוא התנים הגדול,

מלקבל הארת ג"ר. וכיון שהאיר התהום והרוח הסתלק, היה אור. כמ"ש, ויהי אור. **נו** אור זה האיר על ראשו של התנים הגדול, כי אחר שהבינה השיגה הג"ר שלו, חזר גם התנים והשיג הג"ר שלו. ומים היו יוצאים מתוך נחיריו, להשפיע לשאר המדרגות. והרוח נשב למעלה.

כי כדי להשפיע לשאר המדרגות, ירד האור לבחינת מים. מפני שנתמעטו הג"ר דג"ר שלו. ולא נשאר אלא בו"ק דג"ר, המכונה מים, שזה נעשה מכח הכרעת קו האמצעי. ממסך דבחי"ג, הנקרא חוטם, המשמש לקומת החכמה, קומת ע"ב. ונמצא שמבחינת ג"ר דג"ר אין בו אלא קומת רוח לבד. ונודע, שאע"פ שאינו מאיר אלא בו"ק דג"ר, מכל מקום מחויב מתחילה לקבל ג"ר שלמים, ואח"כ מסתלקת ממנו הג"ר דג"ר, ונשאר בו"ק דג"ר. שהם ו"ק דקומת ע"ב. ולפיכך אומר תחילה, שמאיר בבחינת אור, אלא אח"כ שנעלמו הג"ר דג"ר, והאור חזר לבחינת מים אומר, ומים היו יוצאים מתוך נחיריו.

מקודם לכן האיר מאור השלם הזה, עד שהיה יורד האור מן הבינה, ומנוצץ לע"ב אורות של השמש, שהוא ז"א, שהשיג קומת ע"ב, המכונה ע"ב אורות, שהוא קומת חכמה. כיון שאלו האורות נרשמו בשמש למטה, היו יודעים בהם רשעי עולם, והיו עובדים אל השמש. שהיו עובדים להמשיך האור ממנו, מלמעלה למטה. כיון שהסתכל הקב"ה ברשעים האלו, שרוצים להמשיך האור ממעלה למטה, העלה האור וגזז אותו, מפני מעשה הרשעים. משום שתנים הוזה היה עולה ויורד, והמשיך גם הוא האור ממעלה למטה, בסבת מעשה הרשעים. והכה באלו היאורים, שהיה מחריבם בכח הדינים, הנמשכים עם ההארה שממעלה למטה, עד שגנו האור ולא נגלה.

נד וזרע אותו זרע בצדיק אחד, שהוא יסוד דו"א, שהוא הגנן של הגן. והזרע שזרע בגן, שהוא המלכות, הוא הגניזה וההעלמה של אור הזה. כלומר שההעלמה אינה בחינת

הזכר דתנינים הגדולים. ע"י המסך דצ"ב שהוא עלית המסך דמלכות במקום בינה, ונעלמה ג"ר דבינה וכל המדרגות שמתחת הבינה, שגם התנים הגדול בתוכן, והעלמת הג"ר של התנין ע"י הדינים של הבינה, עשתה נקב בראשו, שהוא הג"ר שלו. והתנין נכנע. משום, שהתהום למטה, מלכות במקומה, לא היה מאיר. ועתה ע"י עלית המלכות למעלה לבינה, יצא עליו קומת רוח המאיר, כמ"ש, ורוח אלקים מרחפת. ע"כ נכנע הנחש וקיבל המסך דצ"ב, שהוא הנקב שנעשה בראשו. מהו הטעם, שהמסך דצ"א לא היה מאיר? משום שהתנין הזה הגדול היה משיב רוח על התהום והחשיך אותו, ולא היה מרחף למטה. כי קומת רוח, היוצאת על מסך דצ"א, אינה ראויה לקבל ג"ר לעולם. וכמ"ש, שהתנין הגדול היה משיב קומת רוח דצ"א על התהום והחשיך אותו, שלא יהיה ראוי לקבל אור לעולם. שהרוח, בעת שהוא למטה, במלכות הבלתי ממותקת בבינה, אינו מרחף. כי מרחף פירושו, שהרוח מתנענע לכאן ולכאן, כלומר שאין בו קביעת הקומה, ועודנו ראוי לקומה גבוה יותר. ורוח הזה דצ"א לא היה מרחף, אלא נקבע בקומת רוח הזו בקביעות, כי הרוח דצ"א אינו ראוי עוד להתעלות יותר. **נד** ועבר רוח אחר של מעלה, רוח היוצא על מסך דצ"ב. ונשב והכה ברוח ההוא, שיצא על מסך דצ"א, והשקיט אותו, שביטלו. וכמ"ש, ורוח אלקים מרחפת על פני המים. כי קומת רוח הזאת דמסך דצ"ב אינה נקבעת לעולם, אלא שמרחפת לכאן ולכאן. וזהו שלמדנו, שהקב"ה הכה רוח ברוח וברא העולם. כי כל עוד שהיה שולט הרוח דצ"א, לא היה יכול לברוא העולם. וע"כ הכה בו הרוח דצ"ב וברא העולם.

נה ויאמר אלקים יהי אור. כי האיר האור של מעלה, הג"ר. כי יצאה הי' מן האויר ונעשה אור. שהכה על הרוח שנושב, והסתלק מעל התהום, ולא כסה אותו. שבטל קומת הרוח, שכסה התהום,

ואחר שנתקן גם המסך בבינה ומסיים שם המדרגה, נבחנו הכתר וחכמה, שנשארו במדרגה, לבחינת אור. אור הקטנות דנפש ורוח המתלבש בבי' כלים כתר וחכמה, שהיא הארה שנשתיירה אחר שנגנו האור. ובינה ותו"מ שמתחת המסך המסיים, נבחנו שיצאו מאותה המדרגה, והם בבחינת חשך.

בעת שהאור נגנו, היו ב' פעולות: א. ברא חושך ע"י עלית צמצום שבמלכות לבינה, כמ"ש, וחושך על פני תהום.

ב. שהחושך הכה, כלומר שהתחבר, בנקב שנמתח בראשו ע"י עלית מסך המלכות לבינה, כמ"ש, ורוח אלקים מרחפת. ואז נפרש חוט אחד, שהוא המסך המסיים את המדרגה מתחת כתר וחכמה, כלומר, בין הארה שנשארה מאור שנגנו, כתר וחכמה שנשארו במדרגה, לבין חשכה שהיא של חושך הוה, בינה ותו"מ שיצאו מחוץ למדרגה, להיותם מתחת מסך המסיים המדרגה.

סב ותנין הוה, בהבדלה ההוא של החוט שהבדיל, חזר והבדיל גם כן באלו היאורים מעל החשך. כלומר, שנעשה גם בהם עלית המלכות לבינה שלהם בצמצום ומסך שבה. והמסך שבמקום בינה הבדיל בין כתר וחכמה שלהם, שנשארו במדרגה, ובין בינה ותו"מ שלהם, שיצאו ממדרגה והיו בחשך. ונבדלו הדגים למיניהם, אלו מאלו בהבדלה ההוא, שנעשה ביאורים.

סג וכשנבדלו מים העליונים הקדושים. בעת הגדלות, שחזרה המלכות ויצאה מן הבינה, וחזרו בינה ותו"מ אל המדרגה. וכיון שכבר יש בה ה' כלים כח"ב תו"מ, חזרו אליהם הג"ר. ויש בה ה' אורות נרנח"י. ואז נקראים המים עליונים בשם קדושים. אז כל היאורים נבדלו ועלו לתוך יאור השוקט הנברר מכולם. ויוצאים ונכנסים בו ג' פעמים ביום.

כי בעת קטנות, כשהמלכות המסיימת היא בבינה, ובינה ותו"מ יצאו מן המדרגה,

העדר, אלא להיפך, שהוא בחינת זרע לברכה, שהעלמה עצמה תשוב להיות אור, כמו צמח היוצא מן הזרע.

נח כשהתנים הגדול הזה ראה שצמח בגן, שהוא המלכות, הזרע של אור הוה, שהתנים חוזר ומקבל את אור החכמה שצמח במלכות, אז מתעורר להשפיע לצד השני, להנהר השני של ד' הנהרות, שנקרא גיחון. ואז נתחלקו המים של הנהר גיחון, ע"י שביל אחד של התנים. התנים הולך אל הזרע, שנצמח ונעשה לאור בתוך הגן, המלכות, ומקבל אותו והאיר בהנהר, באור הגדלות של זרע הוה. והוא נקרא גיחון.

נט ומן גדלות ההוא של זרע הוה, עלה לגדולה שלמה המלך, כשעלה למלוכה, שכתוב, והורדתם אותו אל גיחון. וכתוב, ומשח אותו שם. שם, ולא במקום אחר, משום שדוד המלך ידע זה, שמים אחרים עולים למלכות אחרת. ומלכות זה, מגיחון, הוא מלכות חזקה.

ס ותנים הגדול התעורר לנהר גיחון להשפיע בו, והסנפירים של התנין הוה, המלכות שלו, נתעלו בנהר גיחון, להתחזק בו. וכל שאר היאורים עולים ויורדים בכחו של התנים הגדול. ואחר שהאיר אל הנהר גיחון, חוזר ונכנס ליאור ההוא השוקט, ונשקט בו, שאינו פועל להשפעת החכמה. **סא** ואז, כשהאור ההוא נגנו למעלה לגן, אז יצא החשך הראשון, שמטרם יציאת האור. והכה על ראשו של התנין, בנקב ההוא שנעשה בו. ונפרש חוט אחד בין הארה שנשארה מאור שנגנו, ובין חשכה שהיא של חשך הוה, שכתוב, ויבדל אלקים בין האור ובין החושך.

מבאר סדר הגניזה, שהיא נעשתה ע"י חזרת המלכות לבינה. וכבר ידעת שעלית המלכות לבינה גורם להתחלקות כל מדרגה לשתים. אמנם ב' פעולות יש כאן. שמתחילה עולה הצמצום של המלכות לבינה. וכמ"ש, וחושך על פני תהום. ואח"כ עולה ונתקן המסך של המלכות בבינה. וכמ"ש, ורוח אלקים מרחפת על פני המים.

המלכות. ועשבים, הם האור הנצמח מזריעת אור הגנוז. כשהתנים הגדול היה נושב רוח בנקב שהוא שבראשו, ומרחף כלפי מעלה, שרוצה להמשיך משם הג"ר ממעלה למטה, אז היה מהפך כל אלו העשבים ליובש. עד שרוח אחר, הבא מעלית המלכות לבינה, נושב ברוח שהוא של התנין, ומשקיט אותו למטה, שממעט הג"ר שלו, שמוזה נעשה זריעה חדשה. ואח"כ בגדלות נעשה צמיחה חדשה, והעשבים צמחו כבתחילה. ושולטים ומשבחים ומודים לפני הקב"ה.

טז מצד שמאל, ומתוך יאור השוקט, יוצאים בהמות למיניהם, והולכים לקרב לאלו העשבים. ואינם יכולים, וחוזרים למקומם. כל אלו היאורים הולכים ושוחים עם תנין שהוא השולט בהם, ומסבבים אלו העשבים, ואינם יכולים להנות מהם. חוץ, לפעמים, שרוח העליון אינו נושב, והתנים מרחף רוח בנקב שהוא שבראשו, אז שולט רוח שהוא על העשבים, ומייבש אותם.

טז עוד אפשרות יש לו לקרב אל העשבים: בשעה שיאור השוקט חוזר מן המלכות למקומו, שעולה ויורד. ומשום שמימו שקטים הולך בשקט, והתנים הגדול עולה לאלו היאורים, ואינו שם ביאור השוקט. וכל העשבים גדלים מסביב אותו היאור השוקט. והם גדלים בכל צד. אז עולה תנין שהוא אל העשבים ומתגדל ביניהם. ואח"כ חוזר לכל אלו היאורים.

העשבים הם האור שצמח מתוך החשך. ומתוך שבכל פעם כשהתחוננים רוצים להמשיך החכמה ממעלה למטה, מתיבשים אלו העשבים שבמלכות. ע"כ, אע"פ שהם עצמם בחינת חכמה, מ"מ הם דוחים חכמה, ומאירים רק לצד ימין, להארת החסדים. ולפיכך כל הנמשכים מצד שמאל, שנוטים לחכמה, לא יוכלו לקרב לאלו העשבים. שהוא מחמת שהם נוטים אחר חכמה, והעשבים דוחים הארת חכמה שמשמאל, ומאירים רק לימין בהארת החסדים. חוץ מבעת שיאור השוקט עולה למלכות, ומקבל הארת העשבים ושב למקומו. אז

נפלו כל בינה ותו"מ של המדרגה העליונה לכתר וחכמה של התחוננה ממנה. ולעת גדלות כשבינה ותו"מ של המדרגה חוזרים אליה, הם מעלים עמהם גם כתר וחכמה של התחוננה. ובוה מקבלים הכתר וחכמה של התחוננה את הג"ר שבעליונה. כי התחונן העולה לעליון נעשה כמוהו.

ולפי"ז גם יאור השוקט, שבינה ותו"מ שלו נפלו אל כתר וחכמה של היאורים בעת קטנות, נמצא ג"כ שבעת גדלות, בעת שיאור השוקט חוזר ומעלה אליו את הבינה ותו"מ שלו, עולה עמהם הכתר וחכמה של היאורים, ומקבלים ג"ר ממנו. ונבדלו הכו"ח שלהם להשאר במדרגה, ובעת גדלות עלו. כי כשמחזיר הבינה ותו"מ שלו, עולים עמהם הכו"ח של היאורים, ומקבלים ג"ר, המכונים ג"פ ביום. כי התחונן העולה לעליון נעשה כמוהו.

טז וכל אלו הדגים, שהם המדרגות והנשמות, הגדלים בתוך יאורים האלו, מובדלים זה מזה, שמסך המסיים מבדיל בין כו"ח שבכל אחד לבינה ותו"מ שבכל אחד. ונקראים לילות, כי מדרגות השמאל מכונים, לילה. ואלו מדרגות הכו"ח שבהם הם ראשים לכל אלו, מדרגות בינה ותו"מ שלהם, שיצאו לחוץ מן המדרגה. ואלו שמבפנים שולטים על כולם. ואלו נקראים בכורי מצרים. ומכאן התפזרו לחוץ בכורים, מדרגות השייכים לבינה ותו"מ. וכולם נזונים משקוי של אלו היאורים. ותנין הזה הגדול שולט על כולם.

טז והכל הוא בהבדלה של מים עליונים מתחוננים, שכתוב, ויהי מבדיל בין מים למים. ונצטיינו מים הקדושים העליונים, כו"ח, ונבדלו להיות למעלה. ומים תחוננים, בינה ותו"מ, נבדלו כולם אלו מאלו להיות למטה. ונבדלו קדושים מבלתי קדושים. ועל כן נקראים מלאכים העליונים, נבדלים, משום שנבדלו אלו מאלו, הכו"ח שבהם מבינה ותו"מ שבהם, למיניהם.

טז ויאמר אלקים תדשא הארץ. הארץ,

מתגבר על התנים בגבורתו של הנהר הגדול, הנקרא חדקל.

ד' הנהרות הם כנגד ג' קוים והמלכות המקבלתם: נהר פישון ימין, ונהר גיחון שמאל, ונהר חדקל מקו אמצעי. ונודע, שבמסך דחירק שבקו אמצעי יש בגניזו בחי' המלכות דמנעול, שבכל מקום שהיא נוגעת, פורחים האורות משם. ונחש הקדמוני מעורב בו ג"כ בחינת הדין הזה דמנעול, שבו ממית כל חי. שהוא מעורב באותו הגבורה הגנוזה בנהר חדקל, ובוה כחו חזק להמית כל חי.

עב נחש ההוא ביבשה. כשיצאים להלחם זה בזה, זה שביבשה מתגבר תמיד, משום שכל דרכיו ותקפו הוא ביבשה, המלכות שבה כל הדינים. ואוכל ארץ ועפר תמיד. כמ"ש, ועפר תאכל כל ימי חיך. זה גדל בעפר, וזה גדל במים. נחש הגדל במים אינו חזק כזה שגדל ביבשה. וע"כ כתוב על הנחש מארת חסר ו'. שכוחו חזק להמית לכל.

עג והנחש הזה נועד כלפי התנין ההוא שבמים. ואע"פ שנועד לו, אינו לוחם עמו. אלא הקב"ה בלבדו, שהורג אותו בתוך הים, משום גסות הרוח שבו. כמ"ש, אשר אמר, לי יאורי ואני עשיתיני.

כי התנים הגדול קו שמאל. ובתחילת יציאת קו שמאל, לא יצא אלא לשמש את הימין, בסוד הקריבה למצרים. אלא לאחר כך הרהיב עז בנפשו, ועשה מחלוקת עם הימין, ורצה לבטלו. ולפיכך, הגם שנכנע אחר כך אל הימין בכה קו אמצעי, עם כל זה נשאר בו גסות הרוח על קו הימין. כי לא נכנע אלא מאונס. ומשום זה הרג אותו הקב"ה. כלומר, שביטל אותו, ותקן אותו מחדש, שיהיה נכנע לגמרי אל הימין. כלומר, מדעתו ומרצונו, כמו שהיה בסוד הקריבה למצרים. כמ"ש, אשר אמר לי יאורי. שאור החכמה שהמשכתי שיך לי, ולא לימין. כי יאורי הוא לשון אור. ואני עשיתיני, ואני עשיתי עצמי לשליטה מיוחדת.

יכולים גם הנמשכים משמאל להנות מהארתם. כי להיותו בחינת כתר, אין פחד הדינים בעשבים, ואינם דוחים חכמה. שאין בהם דין. העשבים שבסביבתו מאירים לכל צד, אפילו לשמאל, שאינם דוחים חכמה. אז יכול התנים להתגדל בין העשבים, להיותם מאירים שם גם לצד שמאל. וחוזר ומשפיע מהם לכל היאורים.

טט ויאמר אלקים יהי מארת. זהו נחש בריה. ונקרא בריה, משום שסוגר ב' הצדדים, ב' קוים ימין ושמאל, ואינו מניח שיתפשט קו הג', המכריע ביניהם. ואינו יוצא להזיק לעולם, אלא פעם אחת ביובל. כי הקליפה שכנגד ת"ת דקדושה, שהוא קו האמצעי, שנקרא, והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה, מן ימין אל השמאל, נקרא נחש בריה. שהוא פוגם בקו האמצעי, ואינו מניחו שיכריע בין הקוים. להיותו סוגר ב' הקוים, ע"כ הוא הכנגד של קו האמצעי, הנקרא בריה. ולכן נקרא גם הוא בריה.

ומפרש איך הוא מזיק לקו האמצעי. המוחין דבינה מכונים יובל. שבהם ג' קוים מכונים ג' זמנים. ואומר, שאינו יוצא להזיק, אלא בזה שנאחו בקו שמאל של היובל, המכונה פעם אחת, ואינו מניחו להתחבר בצד ימין.

ע ובספרי הראשונים אמרו על הכתוב, יהי מארת, שזהו נחש עקלתון, שהולך בעקמימות תמיד, והביא קללות על העולם, כי פיתתה את חוה בעץ הדעת. כשזה קם, נשבר תוקפו של התנים הגדול, שאינו יכול לקום, עד שאובד גופו. כי הקב"ה כופף אותו תוך הים כשכא אליו, שהוא דורך על תוקפו של ים. ותקפו של ים הוא התנים הגדול, כמ"ש, ודורך על פמתי ים. **עא** וכשהנחש הזה קם, כתוב, והרג את התנים הגדול אשר בים. וע"כ כתוב הנני עליך התנים הגדול הרובץ תוך יאוריו. ונחש הזה הוא מארת חסר ו', שיורה לשון קללה. כמ"ש, מארת ה' בבית רשע, שהוא בקללות לכל. והוא

ועבר על המשקוף ועל שתי המזוזות

תלוי הדבר בצבעים. ומשום זה רשם על הפתח בג' צדדים, אחד כאן ואחד כאן ואחד ביניהם, שרומזים על ג' קוים.

פ שני דמים נראו, דם פסח ודם מילה, שהם כנגד שני כתרים, ספירות, שנראו למעלה באותה שעה, שהם ב' הקוים הסד וגבורה. הם כנגד כתר אחד, הכלול בב' צדדים הנסתרים, ברחמים ובדין. כי קו האמצעי, ת"ת, כלול בעצמו מב' הקוים. כנגדו ב' הדמים, דם מילה, - הרחמים שבת"ת. ודם פסח, הדין שבת"ת.

פא בכמה מקומות רחם הקב"ה על בניו: עשה אדם בית, והקב"ה אמר לו, כתוב שמי ושים לפתחך. ואתה תשב בתוך הבית, ואני אשב לחוץ אצל פתחך לשמור אותך. וכאן בפסח, אמר, רשום על הפתח סוד האמונה שלי, ג' הקוים על ב' המזוזות ועל המשקוף. ואתה תשב תוך ביתך, ואני אשמור אותך מבחוץ. שכתוב, ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר. וכתוב, וראה את הדם על המשקוף... ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף. הרי ששמר אותם הקב"ה מבחוץ.

פב כעין השם הקדוש ה עשו באותה שעה, שלושה קוים, שניים על המזוזות ואחד על המשקוף מלמעלה, שהוא דומה לצורת ה', שהיא המלכות. וע"כ, מה השם הקדוש חזר באותה שעה להיות דין על המצרים, כך חזר הדם באותה שעה להיות דין, שכתוב, וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות, שהציון של כולם היה אדום, הרומז על דין. והוא להראות, שאע"פ שהוא רחמים לישראל, חזר להיות דין לעשות נקמות במצרים.

פג כעין שהיא למעלה, באותה שעה כך צריכים להראות למטה, אם רחמים רחמים, אם דין דין. ולפי שהיה למעלה דין על המצרים, ע"כ כתוב, וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף. אשר דם רומז על דין. ולעתיד לבא כתוב, מי זה בא

עד ועבר ה' לנגוף. הרי הכל גלוי לפני הקב"ה, ולמה היה צריך שיגלה הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות?

עה כתוב, וירא ה' וינאץ, וכתוב, וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ. ההשגחה אינה נראית למעלה, אלא כשנראה ממנו מעשה למטה. וטרם שנעשה מעשה למטה אין משגיחים להעניש, חוץ מהרהור עבודה זרה, שמענישים בלי מעשה. ומשנעשה מעשה, מתעוררת ההשגחה שלמעלה. ומשום זה הכל, בין לטוב ובין לרע תלוי במעשה. **עו** כל שןקי מצרים היו מלאים אלילים, ובכל בית ובית היו נמצאים מיני מכשפים, שמתקשרים בכשפיהם בכתרים התחתונים שלמטה, ומעוררים רוח הטומאה ביניהם.

עז ולקחתם אגודת אוזב וטבלתם בדם אשר בסף. אגודת אוזב, כדי לבער רוח הטומאה מביניהם, ולהראות על בתיכם, באלו ג' המקומות את האמונה השלמה, אחד מכאן ואחד מכאן על ב' המזוזות, הרומזות על ב' קוים ימין ושמאל. ואחד ביניהם, על המשקוף, הרומז על קו האמצעי. ומשום זה ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף, משום שרואה את השם הקדוש רשום על הפתח, שהוא ג' הקוים.

עה אם רומזים על ג' הקוים, למה נעשה זה בדם. שצבע ג' הקוים לבן ואדום, והכולל ירוק. שני דמים היו, אחד של הפסח, ואחד של המילה, שמלו את עצמם. והדם של המילה הוא רחמים, אע"פ שהוא אדום. והדם של הפסח הוא דין, ולפיכך לא תלוי כאן בצבעים.

עט אומר, אינו כן. למדתי, שהחזיר הקב"ה את דם ההוא לרחמים, כאלו היה הלבן שבין הצבעים. כמ"ש, ואעבור עליך, ואראך מתבוססת בדמך, ואומר לך בדמך חיי. ואף על פי שהיה אדום, החזיר לרחמים, כי כתוב בדמך חיי. וע"כ לא

הקדוש, המלכות. שזה משמע, שכתוב האהל, שהיא המלכות.

מטרים שנמול היתה המלכות מקבלת מצד שמאל לבד, מבחינת חכמה בלי חסדים, שאז היא אטומה מכל צדדיה, שאין החכמה יכולה להאיר בלי חסדים. וכשנמול, נגלו בה החסדים. ואז החכמה שבה מתלבשת בחסדים, ומאירה הן בחכמה והן בחסדים. ונבחן, שע"י המילה נפתח פתח במלכות, שתוכל להאיר. וזהו, והוא יושב פתח האהל.

צ כשנתגלה י' הו, נתבשר אברהם, ונתברך בפתח האהל, שהיא צדק, מלכות שנמתקה בחסד. שהחכמה שבמלכות התלבשה בחסדים. כמ"ש, כחום היום. היום ששולט החסד, חלקו של אברהם, כי אברהם הוא מרכבה לחסד דו"א. פתח האהל, המלכות, נמתקה בחסד מכת אברהם, משום שכתוב, והי' בְּרַךְ את אברהם בכל. בכל, הוא המלכות, שנמתקה בחסד ע"י אברהם, אחר שנגלה בו הי' ע"י המילה. **צא** והוא יושב פתח האהל. כמ"ש, והי' בְּרַךְ את אברהם בכל. פתח האהל הוא המלכות, המכונה בכל, כתר העשירי. כתר פירושו ספירה. כחום היום, פירושו, כמו שניתנה לו ספירת החסד, שנקרא יום, כך זכה בפתח האהל, כי החסד פותח את המלכות, שנקראת אהל, שתוכל להאיר. וכמו שיושב בחסד, שנקרא יום, כך יושב במלכות, שנקראת פתח האהל, כי המלכות בלי חסד אינה יכולה להאיר בחכמה שבה, וחסד בלי הארת החכמה שבמלכות, הוא ו"ק בלי ראש.

צב ועבר ה' לנגוף את מצרים. ועבר, היינו שעבר על שורת הדין של הכתרים, שהיו מתקשרים בכתרים אחרים למעלה, והתיר אותם מקיומם. שהכתרים התחתונים, שבהם דבוקים המצרים, היו מקושרים בכתרים העליונים דקדושה, שמשם קבלו חיותם. והתיר הקב"ה את הקשרים ההם, ונתבטל קיומם של הכתרים התחתונים, ואז נהרגו בכורי מצרים. ונמצא, שהקב"ה עבר

מאדום חמוץ בגדים מְפַצְרָה. שעתידי להראות כולם דין לעשות נקמות, יאדימו או מלבושיו בדם.

פד מהו הטעם, שנאסר להם לצאת מפתח ביתם? משום שאדם אינו צריך להמצא בשוק בשעה שהדין תולה על העיר, כי כיון שניתן רשות למשחית, מי שפוגע בו ינוק. וע"כ כאן, כיון שהדין היה נמצא למצרים, לא היו צריכים לצאת לחוץ.

פה בהוא ממש שנמצא בו דין למצרים, נמצא בו רחמים לישראל. כמ"ש, וראיתי את הדם ופסחתי עליכם. וכן למדנו, בכל אלו הכתרים הקדושים של מעלה, כמו שנמצא בהם דין, נמצא בהם רחמים. והכל הוא בשעה אחת. כתוב, וַנִּגַּף ה' את מצרים נִגְף וַרְפּוּא. פירושו, נגוף למצרים וַרְפּוּא לְיִשְׂרָאֵל. מהו וַרְפּוּא? ממה שנמולו היו צריכים רפואה.

פו באותה שעה שנגפו המצרים, באותה שעה נתרפאו ישראל. כתוב, ופסח ה' על הפתח. פסח ה' עליכם, היה צריך לומר? אבל על הפתח, שזהו פתח הגוף, שזו מילה, שריפא אותה.

פז בשעה שנחצה הלילה, והכתר הקדוש, מלכות, התעורר אצלה חסד עליון, דו"א, שאינו עולה זה בלי זה, אע"פ שהלילה היא המלכות בלבדה, מ"מ לא יקרה לעולם שהמלכות תהיה בלי ז"א בעלה. ומשום זה, זה מכה וזה מרפא, המלכות מכה וז"א מרפא. והכל בשעה אחת.

פח ופסח ה' על הפתח. על הפתח הגוף, משום שהוא הפתח להמשכת הרוח, שמשם נולדו. עד שלא נמול אברהם, היה סתום מכל צדדיו, שלא היה יכול להוליד בקדושה. כיון שנמול, נפתח בו הכל, ולא היה סתום כבתחילה.

פט והוא יושב פתח האהל, משום שנגלה הי'. שהוא השרה בגילוי זה של הי', החסד בצדק. שע"י המילה, נגלה הי' דשם שדי, שיורה, שנמשך החסד במלכות, הנקראת צדק. וזהו הפתח של משכן העליון

על דרכיו, שקלקל ההשתלשלות של הכתרים, כדי לעשות דין במצרים, ולשמור את ישראל. וכזה הוא, בכל מקום שכתוב, ועבר, ועברתי, ויעבור - יורה שהקב"ה עבר על דרכיו, על סדרי השתלשלות של הספירות, או כדי לעשות דין או לרחמים. וכאן, ועבר, פירושו, כדי לעשות דין. ושם שכתוב, ויעבר ה' על פניו, הוא כדי לרחם.

ויהי בחצי הלילה

מטה. שכתוב, קול ה' יחולל אילות. אשרי חלקנו שזכינו לשמוע את זה. **ק** בשעה שהקב"ה נגלה על הגן, מתאסף כל הגן, כל הצדיקים שבגן, ואינו נפרד מעדן, החכמה. ומעדן הזה יוצאים עינות, הארת החכמה, לכמה אורחות ושבילים להשגת הצדיקים. וגן הזה נקרא צרור החיים, ששם מתעדנים הצדיקים מהארת עולם הבא. ובשעה שהוא הקב"ה מתגלה אליהם.

קא אמר ר' יוסי, כמה פעמים שאלתי, ולמה לא היה זה ביום שיגלה לכל פרסום הנס. ולמה מתו כל אלו החלשים שלאחר הריחים והטלאים שבצאן, ולמה לא מתו מלכים ושרים ואנשים עורכי מלחמה, כמו שהיה בסנהריב, שכולם מלכים בני מלכים שרים וקצינים, ושם נראה גבורתו של שליח אחד של הקב"ה, גדול יותר מן הנס הזה, שנעשה כאן על ידו עצמו, והלא הנס שלו היה ראוי להיות גדול יותר. **קב** כיון שזכינו לכל זה, והדרך התקן לפנינו, שמעתי, שר' שמעון בן יוחאי מטהר שווקים של עיר טבריה, נלך אצלו. ישבו עד שהאיר היום. כשעלה האור קמו והלכו. כשהגיעו אליו, מצאוהו, שהיה יושב וספר הגדה בידו.

קג כל הגוים כאין נגדו, מאפס ותהו נחשבו לו. שואל, כיון שאמר כל הגוים כאין כנגדו, למה כתוב עוד, מאפס ותהו נחשבו לו? אלא למדתי דעתם של כל העמים שבעולם, אשר אמונתם היא כאין, שאינם משיגים לא מדרגות העליונות ולא התחתונות. ומשימים לעצמם אמונה של סכלות, אבל מאפס ותהו נחשבו לו, כמוץ הזה המסתובב ברוח ומתגלגל בקיץ

צג לעולם יהיה האדם זהיר בתפלת המנחה. משום שהיא השעה, שהדין תולה על העולם, וצריך האדם לכוון דעתו.

צד שאין העולם מתקיים אלא על ראשי העם. אם ראשי העם הם צדיקים, טוב לעולם, טוב לעם. ואם אינם צדיקים, אוי לעולם, אוי לעם.

צה ודאי כך הוא. כי כתוב, ראיתי את כל ישראל נפוצים... לא אדונים לאלה ישובו איש לביתו בשלום. שואל, כתוב ישובו, הלא ישבו היה צריך לומר. וכן, לביתו, בביתו היה צריך לומר, שהרי העם היו נמצאים במקומם, ואנה היה להם לשוב. **צו** אם ראש העם לא זכה במעשיו,

נתפש העם בעונו. כי כתוב, ויאמר דוד... הנה אנכי הטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו. הרי שדוד חטא וישראל סבלו. ואם ראש העם נתפש בעונו, נצולים העם. כי הדין אינו שורה עוד עליהם. שכתוב, ויאמר ה', לא אדונים לאלה. כלומר, אם אינם ראשים לעם, ע"כ ישובו מדרך הזה איש לביתו בשלום. ואע"פ, שהדין כבר רכב עליהם בדרך הזה, מ"מ כיון שנהרג ראשם ונתפש בעונו, ישובו בשלום. כולם נצולים אם ראשיהם נתפש.

צח בחצות לילה, ר' חייא ור' יוסי ראו אילה אחת, שעברה לפנייהם והיתה צועקת, והרימה קולות. שמעו קול אחד המכריז ואומר, נעורים קומו, ישנים העירו. עולמות, הכונו לפני אדוניכם. כי אדוניכם יוצא לגן עדן, שהוא היכלו, המלכות, להשתעשע עם הצדיקים.

צט אמר ר' חייא, עתה חצות לילה ממש. וקול זה שמענו, יוצא ומחלחל האילה של מעלה, שהוא המלכות, ושל

יוצאים מאחד, שהוא ז"א. ועל זה אוה"כ, מי כה' אלקינו המגביהי לְשֶׁבֶת. כי אע"פ שז"א בחי' ו"ק ולא מג"ר, מ"מ הוא עולה לבינה ונעשה בה קו המכריע, הנקרא דעת, שהוא ג"ר, והוא מתיישב שם בין ספירות דראש.

ואח"כ, כיון ששלושה מאחד יוצאים, נמצא, שאחד זוכה בשלושתם. שז"א עומד ג"כ באותם ג' קוים שהאיר בבינה. כי אותו השיעור שהתחתון גורם להאיר בעליון, זוכה בו גם התחתון. וכמ"ש, המשפילי לראות בשמים ובארץ, שאח"כ הוא משפיל עצמו, כי יורד מבינה למקום עצמו עם ג' המוחין ההם, המאירים בג' קוים, ועושה זה כדי להשפיע בשמים ובארץ. וקו ימין מכנה כתר. וקו שמאל מכנה נור. וקו אמצעי מכנה אור. והמלכות מכנה ניצוץ.

קט ויהי בחצי הלילה. כחצי, היה צריך לומר, או כחצות, כמו שאמר משה. ואם תאמר, כמו שאמרו החברים, שלא יאמרו מגידיי פרעה, שמשה שקרן הוא. כי אי אפשר לדייק הרגע של חצות לילה. הרי הקושיא במקומה עומדת בג' אופנים, שאפילו ישראל יאמרו כך.

א. שאם כן היה לו לומר, ויאמר משה כחצות הלילה, למה אומר, כה אמר ה'. והרי ה' אמר, בחצות. וכמה שלא יכוון את השעה, לא יתפשו במשה, אלא באדון, שהרי אמר, כה אמר ה'.

ב. כי משה אמר, עד בכור השפחה אשר אחר הריחים, ולא היה כן, אלא עד בכור השבי, אשר בבית הבור. על כל פנים אפילו ישראל יאמרו, שהוא שקרן, כי לא התאמתו הדברים כמו שאמר.

ג. שהוא אמר בשם האדון, כחצות כתוב, ויהי בחצי הלילה. ולא כחצי, כמו שאמר משה.

קי השאלה הכבדה יותר, ממשא שבהמה יכולה לסבול. ששאלתם, למה היה מכת בכורות בלילה ולא ביום? ולמה מתו החלשים שאחר הריחים? אלא הכל סוד

בשדות בריקנות, שאין בו תוכן מאומה. **קד** בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. את, זהו ימינו של הקב"ה, ואת, זה שמאלו. למדתי שנטה הקב"ה ימינו, חסד, וברא את השמים. ונטה שמאלו, דין, וברא את הארץ. כמ"ש, אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קורא אני אליהם יעמדו יחדיו.

קה יעמדו יחדיו. פן יעלה על דעתך ששמים וארץ, ז"א ונוקבא, שאינם עומדים יחדיו? אלא שהם ימין ושמאל נפרדים, שהם את ואת. ע"כ אוה"כ יעמדו יחדיו. ואיך יעמדו יחדיו? בואת המלכות, השולטת בחצות לילה, שאז כלול את, חסד, בואת, מלכות. ונמצאים אז עומדים ביחד.

קו את הכל עשה יפה בעתו. את, חסד דז"א. הכל, כמ"ש, וה' בָּרַךְ את אברהם בכל. בכל היא הספירה שנקראת זאת, המלכות, הכלולה מן את ואת, ושולטת בחצות לילה בשני צדדים, ברחמים ובדין, רחמים לישראל ודין לעמים עכו"ם. ואומר הכתוב, א"ת הכ"ל עשה שיהיו מחוברים יחד, יפה בעתו, בחצות לילה.

קח מי כה' אלקינו המגביה לשבת. מי כה' אלקינו, ז"א, העולה ומתעטר להתישב בכתר עליון הקדוש, בינה, שהארתו מעל כל האורות המאירים והעטרות. כי כל המוחין שבעולמות, מבינה נמשכים. המשפילי לראות, היורד בספירותיו מכתר לכתר, מקו ימין דבינה לימין של עצמו. מנזר לנזר, מקו שמאל דבינה לשמאל של עצמו. מהארה להארה, מקו אמצעי דבינה לקו אמצעי של עצמו. ממאור למאור, ממלכות דבינה למלכות של עצמו. להשגיח בעליונים בשמים ובתחתונים בארץ. כמ"ש, ה' משמים השקיף על בני אדם.

מדבר בהשגות המוחין של ז"א. מתחילה עולה ז"א למ"ן אל הבינה, ומכריע בין ב' הקוים ימין ושמאל דבינה שהיו במחלוקת, ועושה שלום ביניהם. ואז יוצאים ג' קוים בבינה, והמלכות המקבלת מהם. שזהו, שלושה יוצאים מאחד, שג' קוים דבינה

כל בכור. אלא שהתעורר מלכות דמדת הדין, שנקראת כה. כמו שהפחידו משה, שכתוב, והנה לא שמעת עד כה. וע"כ נאמר, והי' הכה, שהוא השם כה, שהמית כל בכורי מצרים.

קיו פרעה חכם היה יותר מכל מכשפיו. והסתכל בזאת הזו, במלכות, שתעשה בו דין, ועתידה להחריב ארצו. כמ"ש משה, בזאת תדע כי אני ה'. ויפן פרעה, שהפנה את לבו מהרהור הזה. כמ"ש, ויבא אל ביתו ולא שָׁת לבו גם לזאת. המלה גם רומזת, שאע"פ שידע שהשם זא"ת, שהיא המלכות, תחריב ארצו, עם זה לא שת לבו אליה.

קיוח כל בכור, אפילו. בכור הוא בחינת חכמה. וכל בכור, יורה שאפילו מדרגות עליונות ותחתונות נשברו משליטתם. כל אלו המדרגות השולטות מכה החכמה שלהם, שהיא חכמת מצרים, שכתוב, כל בכור בארץ מצרים. וכל המדרגות העליונות ותחתונות, שנשברו משליטתם, כולן נראות בכתוב, שכתוב מבכור פרעה היושב על כסאו. הרי כולן נראות בכתוב.

קיט מבכור פרעה היושב על כסאו. הוא שליטה של ספירה תחתונה דקליפות המקבלת ממלכות העליונה. עד בכור השפחה. היא ספירה שמאלית, הנמצאת מתחת השליטה, מאחר ארבע ריחים, שהם ארבע מחנות של הקליפות. זה משמע שכתוב, אחר הריחים, ולא מן הריחים.

וכל בכור בהמה. הוא מתחת התחתונים. והיא נקבה מנקבות הנמצאות באתונות בבהמות וחמורים, בגסות ודבקות, שהם מדרגות הטומאה. ומקבלים מהם גברים ונקבות.

עד בכור השבי אשר בבית הבור. אלו היוצאים משפחה. שבהם עושים כשפים לאסירים, לעבוד עמהם לעולם ולא יצאו לחירות.

קכ ובבטחון על אלו המדרגות, מאנו המצרים לשלח את ישראל, כי בהן עשו

עליון בין קוצרי השדה. אותם שזכו להשיג הצמחים של אור הגנוז שנורעו במלכות, הנקראת שדה. והכל הוא ישר בדברי הנביא הנאמן.

קיא אשרי חלקו של משה, שעליו כתוב, יפיפית מבני אדם הוצק חן בשפתותיך... שמן ששון מחבריך. יפיפית מבני אדם, מִשֵּׁת וחנוך. הוצק חן בשפתותיך, מנח ובניו. ע"כ מִשְׁחָה אלקים אלקיך, מאברהם ויצחק. שמן ששון, מיעקב. מחבריך, משאר הנביאים. וכי גבר שעלה במדרגות עליונות שלא עלה אדם אחר, לא ידע מה שאמר?

קיב אלא למדנו, ספירה שנקראת זאת, המלכות, נקראת אשה. כמ"ש, לִזְאת יקרא אשה, כי מאיש לָקַחָהּ זאת. האיש נקרא זה, וזהו איש זכר, ז"א. כמ"ש, כי זה משה האיש. האיש הזה. הרי שאיש נקרא זה, וזה נקרא איש. וזאת לוקחה מזה, שנקרא זכר.

קיג ומשום זה המלכות, נקראת תמר. שיורה זכר ונקבה. כי התמר אינו עולה זה בלי זה, זכר בלי נקבה. כמ"ש כתמרות עשן. מה עשן עולה בלבן ושחור, אף כאן במלכות, הנקראת זאת, הכל כלול בה בחצות לילה, לעשות פעולותיה בשעה אחת, בבת אחת, לבן לישראל, שהוא רחמים, ושחור לעכו"ם, שהוא דין.

קיד ועד שלילה הזה לא התחלק אינו עושה פעולותיו. מאין לנו, מאברהם. שכתוב, ויחלק עליהם לילה. שנחלק, כדי לעשות פעולותיו. אף כאן משה אמר, כחצות, פירשו, כשיתחלק הלילה. שמשו ידע, שלא יעשה פעולותיו עד שיתחלק.

קטו וכן היה, שלא עשה הלילה פעולותיו עד שנחלק. כי במחצה השניה של הלילה עשה פעולותיו. כמ"ש, ויהי בחצי הלילה. מהו בחצי, היינו במחצה השניה, בזמן שהמלכות שולטת. ונמצאת תמיד זאת הזו, המלכות, לעשות פעולות. וכל פעולה שנעשתה בלילה, במחצית השניה נעשתה.

קטז והי' הכה כל בכור. והי', הוא ז"א ובית דינו, שהוא המלכות. והי' פירשו, הוא ופעולותיו. הכה כל בכור. משה אמר, ומת

ישראל. ולפיכך נזכר יציאת מצרים הרבה פעמים בתורה.

קכה למה לא היה הדין של מצרים ביום? כתוב, היום אתם יוצאים. וכתוב הוציאך ה' אלקיך ממצרים לילה. אלא עיקר הגאולה של ישראל לא היה אלא בלילה, שהיא המלכות הנקראת לילה, שהלילה פתח קשרים ועשה נקמות, והיום הוציא אותם ביד רמה. כמ"ש, יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים, ומצרים מקברים את אשר הכה ה' שהם כל בכור. זה היה כדי לפרסם הנס.

קכו עשה הקב"ה ירושלים של מטה, המלכות, כעין ירושלים של מעלה, בינה. ועשה החומות של העיר הקדושה ושעריה. מי שנכנס אינו נכנס עד שיפתחו לו השערים. מי שעולה אינו עולה עד שיתקנו המדרגות אל החומות. מי יכול לפתוח את שערי העיר הקדושה. ומי יכול לתקן המדרגות אל החומות? זהו ר' שמעון בן יוחאי, שהוא פותח השערים של סודות החכמה, והוא מתקן את מדרגות העליונות. וכתוב, יראה כל זכורך את פני האדון ה'. מי הוא פני האדון ה'? זהו רשב"י, שמי שהוא זכר מן הזכרונות. כלומר, שהוא בחינת זכר ממוחזן העליונים הנקראים זכרונות, שהם מוחזן דאו"א, צריך להראות לפניו. **קכז** וה' הכה כל בכור. כל בכור סתם, שאינו אומר בכורי מצרים, משום שסובב גם על המדרגות שהמצרים נאחזים בהם, שהם ד' מדרגות הקליפות. והכל היה כמו אלו שמתו. שנעשה במדרגות הקליפות, כמו בכורי מצרים שמתו. אלו קושרי הקשרים, שהיו משתמשים בכשפיהם באלו הכתרים, מהם היו משתמשים בעליונים ומהם בתחתונים, ואע"פ שכולם הם תחתונים, עם זה היו משתמשים גם בעליונים. וכל ארץ מצרים היתה מלאה כשפים, שכתוב, כי אין בית אשר אין שם מת.

קכח ונעשה הדין בכולם, בשעה שנתקבצו כולם בבתיהם, ולא היו מפוזרים

קשר של כשפים לישראל, שלא יוכלו לצאת מעבדותם לעולם. ובוזה נראה הגבורה והשליטה של הקב"ה. וזכרון זה לא יכלה מישראל לדורי דורות. כי אם לא היה הכח והגבורה של הקב"ה, כל מלכי העמים וכל מכשפי העולם לא היו יכולים להוציא את ישראל מן העבדות. כי פתח הקשרים שלהם ושבר כל אלו הכתרים של בכור השבי. כדי להוציאם לחירות. על זה כתוב, מי לא יראך מלך הגוים.

קכא בכה ר' שמעון, הרים קולו ונאנה, כבר דבק נמצא. אתם חושבים, במה שהתדבק הקב"ה, ושבח את עצמו כל כך הרבה פעמים ביציאת מצרים? שכתוב, אשר הוצאתיך מארץ מצרים. הוציאך ה' אלקיך ממצרים. ויציאך ה' אלקיך משם. זכור את היום הזה, אשר יצאתם ממצרים. ויציאך בפניו בכחו הגדול ממצרים. הוציא ה' אתכם מזה. וחמשים פעם נזכרה יציאת מצרים בתורה.

קכב ומשיב, עשרה כתרים, ספירות, יש למטה בקליפות, כעין של מעלה בקדושה. וכולם סתומים בשלשה קליפות. שהם בכור פרעה, בכור השפחה, בכור בהמה. ושלשה קשרים קשרו על ג' מדרגות אלו, שבהם עשו, שישראל לא יצאו מן שעבודם לעולם. **קכג** אשריכם אברהם יצחק ויעקב, שבכותכם נפתחו הקשרים, והקב"ה זכר את שלשה קשרי האמונה שלכם. כמ"ש, ויזכור אלקים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב. את אברהם, הוא קשר אחד של אברהם. את יצחק, הוא קשר השני של יצחק. ואת יעקב הוא קשר הג' השלם של יעקב.

קכד כל הזמנים והחגים והשבתות כולם הם זכרון ליציאת מצרים. ועל זה עומדים כולם. ואם זה לא היה, לא היה השמירה של הזמנים החגים והשבתות. ומשום זה, לא כלה זכרון מצרים מכל הזמנים והחגים והשבתות. דין הזה של יציאת מצרים הוא יסוד ושורש התורה, וכל המצות, וכל אמונה השלמה של

שמשמע, שכלול בו גם ז"א, משום שהזכר, ז"א, עתיד להתחבר עמה, אבל עוד לא התחבר. ובשעה שהתחבר עמה זכר, כתוב הוא הלילה הזה לה' שמורים. שמורים יורה על זכר ונקבה, ז"א ומלכות. ומשום זה כתוב הלילה הזה.

קלב ובמקום שנמצאים זכר ונקבה, אין השבח אלא לזכר. וכך שבחו ישראל בתשבחות שלהם, לזכר ולא לנקבה. כמ"ש, זה אלי ואנוהו. שאין השבת, במקום שנמצאים זכר ונקבה, אלא לזכר. ועל זה מחכים ישראל, כמ"ש, זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו. משום שעתיד לעשות להם כן. שנאמר, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

קלג כן עתיד הקב"ה לעשות להם. שכתוב, שומר מה מלילה, שומר מה מלילה. מה שם שמירה וליל, אף כאן שמירה וליל. מה שם שמירה ולילה, אף כאן שמירה ולילה.

קלד ולילה נקראת משום הזכר הכלול בה. כמ"ש, אתה בקר וגם לילה, ז"א ומלכות. כי בקר פירושו, כמ"ש, וישכם אברהם בבקר, שמדתו חסד דז"א, שנקרא בקר. וכתוב, ה' בקר תשמע קולי. היינו ג"כ בקר ממש, ז"א במדת החסד.

במדבר ובשדה, אלא כולם נמצאו בבתיהם. ועשה הלילה, שהוא המלכות, את דיניו באותה שעה. והיה מאיר הלילה כיום בתקופת תמוז, וראו כל העם את דיניו של הקב"ה. כמ"ש, ולילה כיום יאיר, כחשכה כאורה.

קכט ובשעה שיצאו ישראל, נמצאו כולם מתים בשווקים לעיני הכל. ורצו לקבור אותם, ולא מצאו אותם, כי הכלבים אכלו אותם. אמנם לא כולם נאכלו, אלא גם נשארו מהם, שעליהם נאמר, ומצרים מקברים. וזה היה קשה להם מהכל, מצד אחד ראו את ישראל יוצאים, מצד האחר ראו את מתיהם. והכל היה כדי לפרסם את הנס, שלא היה כזה מיום שנברא העולם.

קל ליל שמורים הוא לה' להוציאם. וכתוב, הוא הלילה הזה לה' שמורים. למה אמר ליל שמורים ולא שמור? למה אמר בתחילה ליל, ואח"כ לילה?

קלא אלא כתוב, כי יהיה נערה בתולה. נער כתוב, משום שכל זמן שלא קבלה זכר, נקראת נער. משקבלה זכר נקראת נערה. אף כאן, המלכות נקראת ליל, מטרת שקבלה זכר, ז"א. ואע"פ שכתוב בו, ליל שמורים, לשון רבים,

את הכל ראיתי בימי הבל

שלא יבקש רחמים על הדור. **קלח** משום זה, לעולם אל ידור אדם אלא במקום שאנשי מעשה דרים בתוכו, משום שאוי לו לזה שמעונו בין הרשעים, כי הוא נתפש בעונם. ואם מעונו בין צדיקים, מטיבים לו בזכותם. **קלט** היה דר מתחילה בין אנשי קפוטקיא, ומחלות היו רודפות אחריו. לקח ושם דירתו בין בעלי המגן שבצפורי, בין תלמידי חכמים, שנקראים בעלי המגן. ועלה וזכה להרבה טוב, להרבה עושר, ולהרבה תורה. ואמר, כל זה זכיתי, משום שבאתי בין אלו, שהקב"ה משגיח להטיב להם.

קלז את הכל ראיתי בימי הבל, יש צדיק אובד. שלמה, שהיה בו חכמה יותר מכל אדם, מה אמר במקרא זה? אלא שלמה רמז חכמה רמז.

קלז כשעיניו של הקב"ה רוצות להשגיח בעולם ולעייין בו, כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ, ונמצאו רשעים בעולם, צדיק שהוא הנמצא בדור נתפש בעונם, והרשעים, מאריך הקב"ה אפו עמהם עד שישבו. ואם אינם שבים, לא ימצא מי שיבקש רחמים עליהם, כי כבר מת הצדיק. כמ"ש, יש צדיק אובד בצדקו, ומשום שהוא צדיק, הסתלק מן העולם, כדי

הבל הוא הארת קו שמאל דבינה, שנסתם ונחרב מפאת המחלוקת עם הקו ימין דבינה, ויצאה הארתו לחוץ, ונעשה הבל. שיוצא מפנימיות המדרגה לחוץ, והאור נעשה הבל. וכשו"ן הם בג"ר דקטנות, שנקראו אז תנוקות של בית רבן, הם מקבלים הארת קו שמאל דבינה הווי, וגם הארתם יצא לחוץ מפיהם ונעשה הבל. וכמ"ש, אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תנוקות של בית רבן. כי אח"כ, לעת גדלות, כשו"ן נקראים פנים גדולות, הנה כל מדת החכמה שבהם הוא מהבל הזה, שהוציאו מפיהם בעודם שהיו פנים קטנות. וכיון שאין קיום לעולם רק בהארת החכמה, נמצא שהעולם מתקיים על הבל שלהם.

כי הארת החכמה שומרת העולם מן הקליפות והמוזיקים. אמנם ההבל, במקום יציאתו, שהוא בקו שמאל דבינה, הוא הבל שאין בו כלום אלא חורבן. רק אח"כ, כשו"א עולה לבינה בסוד קו האמצעי, ומכריע ועושה שלום בין הקוים ימין ושמאל, ומיחדם זב"ז, אז חוזר ההבל להיות אור, ויוצאים ג' קוים חכמה בינה דעת, בבינה, ואז נולד ז"א במוחין דגדלות מן הבינה, כי כל מה שגורם התחתון בעליון, זוכה בו גם התחתון.

וכיון שלולא ז"א, הנקרא קול, שהכריע בין הקוים דבינה, והוציא בה חב"ד, היתה נשאר הבינה במחלוקת, ואורה היה נשאר בבחינת הבל. לפיכך זכה גם ז"א בג' מוחין חב"ד. שזהו, שלושה יוצאים מאחד, אחד עומד בשלושתם. נמצא, שז"א נולד מתוך ההבל הזה דבינה שהחזירו לאור. וז"ש, שהבל דבינה יש בה כח להוציא ולהוליד הקול, ז"א, אחרי שעולה בסוד מ"ן, ומכריע ומחזיר ההבל לאור. אבל הז"א, שנקרא קול, הוא כבר עומד במוחין דחב"ד, הנקרא קיום, להוציא הדבור, הנוקבא, ונעשה היחוד של קול ודבור, שהוא יחוד השלם דפ"פ. וז"ש, משום שהקול, ז"א, נולד מבינה, ע"כ נחשבת הבינה לאבא ואמא של הקול,

קמ) את הכל ראיתי בימי הבל. וכי שלמה, שהיו בו מדרגות העליונות של חכמה יותר מכל בני הדור, שכתוב, וַיִּחַפְּם מכל האדם, וכתוב, וישב שלמה על כסא ה' למלוך, אמר, על חייו, בימי הבל? וכתוב, הָבֵל הבלים, אמר קהלת.

קמא) ז' שמות נקרא שלמה: יְדִידָהּ, אָגוּר, בֶּן יָקוֹ, אֵיתִיאֵל, לְמוֹאֵל, קְהֵלֶת. והשם קהלת הוא כנגד כולם. וכלם נקראים כעין של מעלה. קְהֵלֶת, נקראת גם עדה קדושה של עשרה אנשים. ועל כך אמרו, אין קהל פחות מעשרה. וקהל הוא אפילו מאה ויותר. אלא לא פחות מעשרה, אבל קְהֵלֶת, הוא כלל הכל של כל ישראל, כמ"ש קהילת יעקב.

קמב) שמותיו על שם החכמה נקראו. ומשום זה עשה ג' ספרים: שיר השירים, קהלת, משל"י. וכולם הם להשלים החכמה. שיר השירים, הוא כנגד חסד. קְהֵלֶת, הוא כנגד דין. משל"י כנגד רחמים, כנגד ג' קוים, חסד דין רחמים. כדי להשלים החכמה. והוא עשה כל מה שעשה כדי להראות חכמה, וכנגד מדרגה עליונה. והוא אמר על עצמו, בימי הבל, הָבֵל הבלים.

קמג) אלא הבל הוא סוד יקר. והוא הבל היוצא מן הפה, שנעשה ממנו קול. ואין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן שלא חטאו. אלא שאינו נחשב להם לחטא מחמת קטנותם. והבל נעשה ברוח ומים. וכל מה שנעשה בעולם נעשה בהבל. וסוד ההבל הזה של התנוקות, נעשה קול והתפשט בעולם. והם שומרי העולם ושומרי העיר. כמ"ש, אם ה' לא ישמור עיר.

קמד) הבל הוא קול. מה ההפרש בין זה לזה? הבל עומד בכח שיצא ממנו קול. אבל קול ממש עומד בקיומו שיצא ממנו מלה. והבל ההוא, שהיה נחלתו מאביו, נקרא הבל, וממנו היה כל מה שראה שלמה. ואע"פ שהיה לו תמיכה רבה מלמעלה מדרגות אחרות. ובכדי להודיע הדבר, אמר, בימי הבל. להודיע, שמלה זו באה משם.

תלויים בהבל הזה, מי שיקרה בשעת הדין, הוא בדין. ומי שיקרה בשעת הרחמים, הוא ברחמים.

קמו יש צדיק אובד, לשון הוה ותמידי, ואינו אומר אבוד? שאם תלוי בזמן, היה לו לומר לשון עבר ולא הוה? ומשיב, שהדין ההוא, כל פעם שמתעורר, אובד את הצדיק מן העולם ומן הדור. וזה נוהג תמיד. ויש רשע מאריך ברעתו, מאריך ממש בחטאו.

כי דין ההוא, בעת שיונק מן הרחמים, עושה רחמים על רשע ההוא ומאריך לו.

קמו עשן קטורת עולה למעלה ויורד למטה. העשן מתעטר ברפש הארץ מן למעלה. וע"כ הוא עולה למעלה ויורד למטה. וזה רומז על ההבל, שמתוך שהוא שפל ומלא דינים, ע"כ נתעטר בו ז"א, שתקן אותו והרויח המוחין מבינה. בינתים העלה השדה ריח, שהריח יותר מכל הבשמים. ועל זה כתוב, כריח שדה אשר ברכו ה'.

מחמת שהקול זכה בהבל ההיא, כמו בן הירוש את אביו ואמו. שהרי באמת אין לז"א שום חלק במוחין דבינה. אלא משום הכרעתו את הקוים שלה, זכה וירש המוחין ההם מהם. אמנם ההבל אינו אלא קו שמאל דבינה. וז"א ירש כל הג' קוים ממנה, שהם חב"ד. החכמה הנמשכת ע"י הדעת, שבאה רק מן ההבל. ועל חכמה זו הזכיר, בימי הבלי.

קמו הכל הבל, את הכל ראיתי בימי הבלי. יש צדיק אובד בצדקו, שהכל תלוי בימי הבלי. כלומר, בזמן שהבל זה יונק מן הדין, כדי לעשות דין, מטרם הכרעת קו האמצעי. צדיק אובד בצדקו, מכה הדין ההוא. ובזמן שהבל ההוא יונק מן רחמים, אחר הכרעת קו האמצעי, אז רשע מאריך ברעתו, שמכח הרחמים הוא ארך אפים. ושניהם, הרשע והצדיק, תלויים בהבל הזה. וע"כ כתוב, בימי, ולא כתוב, ביום. וכולם

נִיַּחַח אֶת רֵיחַ בַּגְדֵינוּ

ארץ ושמים? לא קשה זה, כי כשנעשו, לא נעשו בשם מלא. וכשהתקיימו, בשם מלא התקיימו. והכתוב, ביום עשות ה' אלקים, נאמר לקיום.

קנא ומה שאמרו, שאלו הלבושים באו לאותו רשע עשו, שלקחם מן נמרוד. וקשה הדבר: הרי כתוב, לאדם ולאשתו. שעשה לבושים לאדם ולבושים לחוה. ומה נעשה עם הלבושים של חוה? אם כן, במה נקברו? היעלה על דעתך, שהם עזבו והשליכו מעצמם זהר העליון שנתן להם הקב"ה?

קנב אלא, אלו הלבושים שהתלבשו בהם אדם וחוה, לא התלבש בהם אדם אחר. כי באלו הלבושים היו דומים כעין של מעלה. ואם יעלה על דעתך, שהתלבשו בהם מעצמם, כתוב, וילבישם. שהקב"ה הלביש אותם. אשרי חלקם.

קנב ה' אלקי גדלת מאד, הוד והדר לבשת. וכתוב, הוד והדר לפניו. וכתוב,

קמח וַיַּיַחַח אֶת רֵיחַ בַּגְדֵינוּ... ריח בני כריח שדה. משמע שהלבושים היו מעלים ריח טוב שלא נעדר מהם לעולם ריח ההוא. כתוב ריח בגדיו. וכתוב, ריח בני. ולא אמר ריח הבגדים, אלא ריח בני. כיון שנכנס יעקב, נכנס עמו גן עדן. ואותם הבגדים היו של אדם הראשון. שכתוב, ויעש ה' לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם והוציאם מגן עדן.

קמט ואם תאמר, שכתוב, ויתפרו עלה תאנה, ומהם היו הכתנות עור, שעשה להם ה'. אם כן למה כתוב, ויעש ה' אלקים, הלא תפרו מעצמם? וכתוב, כתנות עור, הרי לא היו אלא עלה תאנה? אלא כתרגומו של כתנות עור, יקר הלבושים. והיו מעלים ריח מן הבשמים שבעדן.

קנ בשם מלא נעשו. שכתוב, ויעש הויה אלקים, שהוא שם מלא. מה שלא נעשו בו שמים וארץ, שבהם כתוב אלקים בלבד. אבל כתוב, ביום עשות הויה אלקים

הטוב שהיה שם. **קנז** והכל היה אצל יעקב, כי מלבד הריח שלו, גם ג"ע נכנס עמו, וע"כ ברכו. וע"כ לא תלה הדבר בלבושים, אלא ביעקב ממש. שראה שבו תלוי דבר הריח. והוא ראוי וזכותו עולה להתברך. ונכנס עמו הגן עדן. ומשום זה, כשהתרעם עשו, אמר גם, ברוך יהיה.

קנח לא היה התורה צריך לכתוב, אלא, מהחדש הזה לכם. משום שהוא תחילת שליטת הלבנה. וע"כ היתה התורה צריכה להתחיל לכתוב מכאן. כי בהקב"ה נקשר הדבר. כי הלבנה היא המלכות, שבשלמותה מתיחדת עם הקב"ה. וע"כ היה צריך התורה להתחיל בתחילת שלמות הלבנה, שהוא, החדש הזה לכם ראש חדשים. **קנט** ולא קשה, שלא כתוב, זאת, החדש הזאת. כי שם הלבנה הוא זאת. כי זה וזאת מתקשרים יחד. ובמקום שיש זכר ונקבה ביחד, אין השבח אלא לזכר. וע"כ אומר, החדש הזה, ולא, זאת. זאת. אומר, ראשון הוא לכם לחדשי השנה. לחדשי השנה, ללמד, שסובב על המלכות, הנקראת שנה. אלא תלה השבח בזכר. כתוב, לכם לכם. שמכפילות לכם, נשמע יותר, שהוא רק לישראל, ולא לשאר העמים. כמ"ש, כי חלק ה' עמו. התקשרות הזאת של החדש, הוא לכם ולא לשאר העמים.

עוטה אור פְּשִׁלְמָה. כיון שהתלבש, ברא העולם. מלמד שהתעטף הקב"ה באור וברא את השמים. וכעין התלבשות זה היו הבגדים של אדה"ר. ההמודות פירושו בגדי מלכות, במשי וזהב, ודרך העולם הוא לגנוז אותם בבשמים וריחות, בשביל יקר הלבושים.

קנד וירח את ריח בגדיו בתחילה. שהיה חושב שמהם בא הריח. וכשהרגיש, אמר, ראה ריח בני, כי ידע שבו תלוי הדבר, שבשבילו עלה הריח, ולא מן הלבושים. כריח שדה אשר ברכו ה'. וכי מאין היה יודע יצחק, ריח שדה אשר ברכו ה'?

קנה אלא ב' דברים הם והכל הוא אחד. שכתוב, ויצא יצחק לְשׁוֹנָה בשדה לפנות ערב. והוא אחד עם, השדה אשר ברכו ה'. וכי לא היה לו בית או מקום אחר להתפלל. אלא אותו השדה היה, אשר קנה אברהם סמוך למערת המכפלה, שכתוב, השדה אשר קנה אברהם מאת בני חת. ובשעה שהיה יצחק בא אל השדה, ראה השכינה עליו, והעלה ריחות עליונות קדושות. ומשום זה היה מתפלל שם, וקבע אותו למקום תפלה.

קנו למה אברהם לא התפלל שם, בשדה מערת המכפלה, כמו יצחק? משום שקביעות של אתר אחר היתה לו בתחלה, ודבר אחר של ריח ראה בהר המוריה. שְׁלָמָה נקרא הר המוריה, על שם המור

שה לבית אבות

וקחו לכם צאן. שהוא, כמ"ש, צאן ועבד ושפחה, שהם כתרים תחתונים דקליפות. וצאן כולל כולם. והמצרים עשו אותם לאלהים.

קסב אמר הקב"ה, עשו אתם מעשה למטה, שתמשכו ותקחו צאן, ואני אשבר תוקפם למעלה. וכמו שתעשו אתם לשרפו באש, כמ"ש, כי אם צלי אש, אני גם כן למעלה אעביר אותו באש, בנהר דינור.

קסג למה נמשך בעשרה לחדש, ונשחט בארבע עשר? בשה, שהיא אלהי מצרים,

קסד דברו אל כל עדת. למה בעשור לחדש? בזמן שהיו בל, בינה, מאיר אל הלבנה, מלכות, כמ"ש, ביובל, בעשור לחדש השביעי יום הכפורים הוא. ויום הכפורים הוא הארת הבינה. הרי שהארת הבינה במלכות הוא בעשור לחדש.

קסא ויקחו להם איש שה לבית אבות. משום שבשעה ההוא צריכים למשוך אותו. כי למדנו, בלקיחת השה נשבר כתר התחתון, שנאחזים בו כל שאר כתרים התחתונים דקליפה. ועל זה פרש משה ואמר, מִשְׁכו

מכל הכתרים. ואע"פ שביארנו כתוב הוה, על שאר שעבודי ישראל, אימה זו בבל, חֲשֶׁכָה זו מדי, גדולה זו יון. והכל היה. שרומזים על ג' כתרים דקליפה, וכן על הגליות. כעין זה שאמרנו בַּשָּׁה, שאמר הקב"ה, אתם תעשו מעשה למטה ואני אשבר תקפם למעלה. כך, כי מחה אמחה, אתם תעשו למטה, ואני אעשה למעלה.

קסה) לא יצאו ישראל ממצרים, עד שגשברו מממשלתם כל השרים שלהם למעלה, ויצאו ישראל מרשותם, ובאו לרשות הקדושה העליונה בהקב"ה, ונקשרו בו. כמ"ש, כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם. מהו הטעם שעבדי הם? הוא, אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים. שהוצאתי אותם מרשות אחרת, והבאתי אותם לרשותי.

נקשרו ישראל תחת שעבודו ארבע מאות שנה. ואע"פ שלא השתעבדו בהם ארבע מאות שנה, מכל מקום, משום שהיו מוכנים להתקשר בהם ת' שנה, לולא דלג הקב"ה את הקץ, נחשב כאלו השתעבדו בהם כל ת' שנים. משום זה מעכבים את השה ארבעה ימים, כשהוא קשור ברשות ישראל. ואח"כ, ושחטו אותו כל קהל ישראל בין הערביים.

קסד) למה נשחט בין הערביים? משום שהוא בשעה שהדין תלוי, ובשעה שנמסר דבר זה, של גלות מצרים, על ידי אברהם, שכתוב, ויהי השמש באה ותרדמה נפלה על אברם, והנה אימה חֲשֶׁכָה גדולה נופלת עליו. אימה, הוא כתר אחד של הקליפה. חשכה, כתר אחר. גדולה, זו שהיא גדולה

שאור ומחמצת

זמן שהאדם מחויב להראות עצמו בן חורין, צריכים שלא לאכול חמץ, ובכל זמן שאינו מחויב אינו צריך לאיסור חמץ.

קסה) זה דומה למלך, שעשה אדם אחד לשר. כל אלו הימים שעלה למדרגה הזו, היה שמח ולובש לבושי כבוד. לאחר כך, לא היה צריך לזה. לשנה האחרת, שמר אלו הימים שעלה לכבוד הזה, ולבש אלו לבושים. וכן כל שנה ושנה. כעין זה ישראל, כתוב, שבעת ימים שאר לא ימצא, שהם ימי שמחה, הימים שעלו לכבוד הזה, ויצאו משעבוד אחר. ומשום זה בכל שנה ושנה שומרים אותם הימים, שעלו לכבוד הזה, ויצאו מרשות אחר, ובאו לרשות הקדושה. וע"כ כתוב, שבעת ימים מצות תאכלו.

קסו) אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם, כי כל אוכל מחמצת. שאור זה ומחמצת זו הם מדרגה אחת, וכולם אחד. רשות אחרת, הם השרים הממונים על שאר העמים. ואנחנו קוראים אותם יצר הרע, רשות אחרת, אל נכר, אלהים אחרים. אף כאן, שאור ומחמצת וחמץ, הכל אחד הוא. אמר הקב"ה, כל אלו השנים עמדתם ברשות אחרת, ועבדתם לעם אחר. מכאן ולהלאה, שאתם בני חורין, אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם, כל מחמצת לא תאכלו, ולא יראה לך חמץ.

קסז) אם כן גם כל ימות השנה לא נאכל חמץ, למה רק שבעת ימים, שכתוב, שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם? כל

מצת דין [דינא]

בפגם. ומשום שהלבנה עמדה בפגם, ע"כ כתוב, להם עוני.

תחלה היתה הנוקבא בסוד ב' מאורות הגדולים. ששניהם, ז"א ומלכות, היו בקומה שוה. ז"א היה מלביש קו ימין דבינה,

קסט) מצת כתוב בלי ו', כמ"ש, מראת אלקים שהוא חסר ו', שע"כ רומז על דין. ונקראו מצת, להיותם דין קדוש, דין הנאחו בשם הקדוש, דין שלא היה חזק כל אותו הזמן בתוך ישראל, משום שהלבנה עמדה

מבחי' התעוררות מלמטה עוד לא המשיכו המוחין דגדלות.

קע מה הטעם שהלבנה, המלכות, עמדה במיעוט? משום שלא נפרעו, ולא נגלה בהם אות הקדוש. כי ע"י הפריעה ממשיכים המוחין דגדלות. ואז הלבנה במילואה. נמולים היו ישראל, ולא עשו פריעה. ומתי נפרעו? בשעה שכתוב, שָׁם לֹא חָק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסְּפוּ.

קעא ואם תאמר שבימי יהושע נפרעו, אינו כן. אלא הם, כמ"ש, וְכָל הָעָם הַיְלִודִים בְּמַדְבַּר בְּדֶרֶךְ. אחר שנפרעו, אמר הקב"ה, בתחילה אכלתם מצות, משום שעמדה הלבנה במיעוט, ונקרא לחם עוני. מכאן ולהלאה, לחם זה יהיה ממקום אחר, כמ"ש, הַנְּנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם. לא מן הלבנה, המלכות, כבזמן ההוא, מטרם שנפרעו, אלא מן השמים ממש, מז"א, כמ"ש, וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹקִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם.

קעב וישראל הקדושים, שומרים אלו הימים שנכנסו תחת כנפי השכינה. ושומרים הלחם הבא מַצְדָּה, המצות, כמ"ש, וְשִׁמְרַתֶּם אֶת הַמִּצְוֹת. הוא כמ"ש, וְשִׁמְרַתֶּם אֶת בְּרִיתִי, שְׁהוּא בְרִית מִילָה. והכל עולה ונאחו במדרגה אחת.

קעג ואיך משה לא פרע אותם, אלא הניחם במילה בלי פריעה? משום שלא יתעכבו ישראל שם עד שיתרפאו. לכן לא פרע אותם. ועל זה כתוב, שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני. משום כי בחפזון יִצְאָתָּה. וכן כתוב, כי לא יכלו להתמהמה. וע"כ לא נפרעו. ומילה בלי פריעה ממשיך לחם עוני.

קעד כשבאו ישראל לארץ, באו כשהם נמולים ונפרעים, כתוב, אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמַסְכְּנוֹת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם. מסכנות הוא לחם עוני. ונקרא לחם עוני, משום שהלבנה, המלכות, עומדת במיעוט, ואינה מתברכת מן השמש, ז"א, ואינה מאירה מן השמש, כמ"ש, כִּי כָל בְּשָׂמַיִם וָאָרֶץ. שפירושו, אשר כל, יסוד ז"א, נאחו בשמים, ז"א, ובארץ, המלכות, ומקבל מן

והמלכות לצד שמאל דבינה. ואז היו בבחי' פנים קטנות. כי הם מוחין דאחורים שאינם מאירים, והם בחינת דין.

ואח"כ ע"י מ"ן שמעלים התחתונים, המלכות מתמעטת וחוזרת לנקודה. ואח"כ נבנית בנין גדול ע"י או"א, וחוזרים למוחין דגדלות. ואע"פ שכבר עומדים ז"א ומלכות במוחין דגדלות, אין המוחין דאחורים בטלים, אלא חוזרים להאיר בבחינת הרחמים. וכל הארת החכמה שבמדרגה באים מאלו המוחין. ומצה היא אלו המוחין דאחורים, בעת שכבר נתקנו במוחין דגדלות. ולמה נקרא מַצָּת דין, כמ"ש מצת בלי ו' להיותם דין, כי הם מוחין דאחורים, בעת שזו"ן היו במוחין דקטנות. אלא, דין קדוש, כי כבר חזרו ובאו במוחין דגדלות, שהם קדש ומאוחדים בסוד ג' קוים, שהם יה"ו של השם הקדוש.

ולבא למוחין דגדלות צריכה המלכות ב' תקונים:

א. להתמעט לנקודה.

ב. לבנין הגדלות.

וע"ז יש ב' מעשים בהתעוררות מלמטה:

א. מילה.

ב. פריעה.

וכיון שישראל מלו את עצמם בעת ההיא, ע"כ כבר באה המלכות בתקון א', שהיא נתמעטה לנקודה, בסוד מיעוט הלבנה. ואז כבר נמתקו בזה הדין דמוחין דקטנות שבמצה. וע"י פריעה, שהיא אותיות פרע י"ה, מעוררים למעלה בנין המלכות ע"י או"א, ומתגלים המוחין דגדלות.

וכיון שכבר מלו את עצמם, והלבנה, שהיא המלכות, נתמעטה, אז נחלש כח הדין שבמוחין דקטנות. ואח"כ שיעשו הפריעה, יצאו המוחין דגדלות. ואין קושיה, הרי בפסח כבר מאירים המוחין דגדלות, אע"פ שישראל עוד לא פרעו? כי המדובר הוא ע"י התעוררות מלמטה, ובליל פסח היה הארת המוחין מהתעוררות מלמעלה בלבד. וע"כ לא האירו רק אותו הלילה בלבד. וע"כ, לחם עוני כתוב. כי

שהוא בינה המאירה במלכות. ועל זה מביא מקודם הַקָּשׁ מן עשור שבכאן לעשור של יום הכפורים, שהיא בינה. כתוב לחודש הזה, בחודש הזה היה צריך לומר? משום, כשבא ההארה למלכות, כתוב לחודש הזה, לחודש בדיוק, שהיא המלכות, הנקראת חודש.

קעז וַיִּקְחוּ... שה לבית אבות שה לבית. ג' קשרים הם, בכור בהמה, בכור השבי, בכור השפחה. וכל שאר מדרגות הקליפה מתקשרים באלו ג' אופנים שלמעלה. ובוו שנקראת צאן, נקשרים הכל, והכל כלול בצאן, שהוא מדרגה העליונה שבכולם. ונקשרים צאן של מטה כצאן של מעלה. ולא יכלו להפרד מקשריו. ונמצא בשה כולם נקשרו. וע"כ כתוב בו, והיה לכם למשמרת, קשרו אותו בקשר, ויהיה נמסר בידכם ברשותכם, עד שתשתטו אותו, ותעשו בו דין. ולזמן שיבא כתוב, מי זה בא מאדום. וכתוב, כי זבח לה' בבצרה. שיבער כל הס"א מן הארץ. וכתוב אז, והיה ה' למלך.

השמים ונותן לארץ. ולא האירה מן היוכל, בינה, משום שלא פרעו את עצמם. אבל כאן בביאת הארץ, שנמולו ישראל ונפרעו, כתוב, לא תחסר כל בה, היסוד דו"א המאיר אל המלכות. ועל כן לא במסכנות תאכל בה לחם, משום שלא תחסר כל בה, כמו שנחסרו ממנו במצרים.

קעה ובכל שנה ושנה עושים ישראל זכר למצרים, ואוכלים מצות, ואינם מפסיקים מדורי דורות. ומשום שלא פרעו את עצמם במצרים, חסרו כל הזה, ועמדה הלבנה במיעוט, ונקראת לחם עוני. עוני, פירושו, מסכנות. ומה שאכלו לחם עוני בארץ, אע"פ שכבר פרעו עצמם, הוא זכר למצרים. וזה נהגה לדורי דורות. ולעתיד לבא, כתוב, לא יבוא עוד שמשך, וירחק, שלא יקרה עוד מיעוט בלבנה, שהוא המלכות.

קעו בעשור לחודש הזה ויקחו להם. וכתוב, אך בעשור לחודש השביעי יום הכפורים הוא. לקיחת השה בעשור תלוי,

לספר בשבח יציאת מצרים [לספר בשבח דיציאת מצרים]

ספור השבח, ששמחים בשמחת הגאולה מאדונם, ובאים ומודים להקב"ה, על כל אלו הנסים והגבורות, ומודים לו על עם הקדוש שיש לו בארץ, ששמחים בשמחת הגאולה של אדונם.

קפא אז נתן סף לו כח וגבורה למעלה. וישראל בספור ההוא נותנים כח לאדונם. כמלך שנוסף לו כח וגבורה, בעת שמשבחים גבורתו ומודים לו, והכל יראים מפניו, ועולה כבודו על כולם. ומשום זה, יש לשבח ולספר בספור הזה. כעין זה חוב הוא על האדם, לספר תמיד לפני הקב"ה, ולפרסם הנס בכל אלו הנסים שעשה.

קפב ולמה הוא חוב לספר את הנסים? והלא הקב"ה יודע הכל, כל מה שהיה ויהיה לאחר מכן? ולמה הפרסום הוא לפניו, על מה שהוא עשה והוא ידע? אלא ודאי צריך האדם לפרסם הנס ולספר לפניו מכל מה

קעח וישא העם את בצקו. מצוה זו היא לבער חמץ. כי מצוה זו נמסרה להם לישראל, וישא העם את בצקו טרם יחמץ. וכתוב, שאור לא ימצא בבתיכם. ובארנו סוד בין חמץ ומצה של יציאת מצרים, שזה יצר הרע וזה יצר הטוב.

קעט המצוה שלאחר זו, הוא לספר בשבח יציאת מצרים, שהוא חוב על האדם לעולם. כל אדם המספר ביציאת מצרים. וְשִׁמַּחַת בספור ההוא בשמחה, עתיד הוא לשמוח עם השכינה לעולם הבא, שהיא שמחה מכל צד, שזה הוא אדם השמח באדונו, והקב"ה וְשִׁמַּח בספור ההוא שלו.

קפ בה בשעה מקבץ הקב"ה את כל החבורה שלו, ואומר להם, לכו ושמעו הספור של השבח שלי שמספרים בני, ושמחים בגאולתי. אז מתקבצים כולם ובאים ומתחברים עם ישראל, ושומעים

ומקטרג, פלוני עשה כך. וע"כ צריך האדם להקדים אותו ולפרט חטאיו.

קפד כיון שהמקטרג רואה את זה, אין לו פתחון פה עליו, ואז נפרד ממנו מכל וכל. ואם חוזר בתשובה, טוב. ואם לא, הרי המקטרג נמצא עליו, ואומר, פלוני שבא לפניך, והתודה בעזות פנים, בעט באדונו, חטאיו כך וכך. ע"כ יפה שיוהר האדם בכל אלו, כדי שימצא עבד נאמן לפני הקב"ה. **קפה** המצוה שלאחר זו, הוא לאכול מצה בפסח. משום שהוא זכר לדורי דורות על סוד האמונה. כי ישראל יצאו בומן ההוא מסוד אלהים אחרים ובאו בסוד האמונה.

שעשה, משום שאלו המלות עולות, וכל הפמליא של מעלה מתקבצים ורואים אותם, ומודים לפני הקב"ה, ועולה כבודו עליהם למעלה ולמטה.

קפג כעין זה, מי שמספר ומפרט את חטאיו, מכל מה שעשה. ולמה צריך זה? הוא משום שהמקטרג עומד תמיד לפני הקב"ה, כדי לספר ולתבוע על עבירות של בני אדם, ולתבוע עליהם דין. כיון שהאדם מקדים עצמו, ומפרט חטאיו כל אחד ואחד, אינו משאיר פתחון פה למקטרג ההוא, ואינו יכול לתבוע עליהם דין. כי תמיד הוא תובע דין תחילה, ואח"כ מספר

קרבן הפסח

קפו מצוה זו לשחוט את הפסח בין הערבים בי"ד בניסן, זכר לפסח דמצרים. וזה הוא חוב על הכל, כמ"ש, ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערביים.

קפז פסח זה צריך שיהיה שמור מעשרה ימים ולמעלה, כמ"ש, בעשור לחודש הזה ויקחו. משום שאז מתחילה הלבנה להאיר, מעשרה ימים ולמעלה, עד שנשלמה בחמשה עשר. ויהיה נשחט בארבעה עשר, בשעה שהדין תולה על העולם, בין הערביים.

קפח זהו להעביר את העורלה מלפני הברית הקדוש, ולהנות בריח הזה שמתפשט מצלי אש. כלומר, שעיקר המצוה הוא להנות מן הריח שבו. ועל כן אינו בא אלא על השובע, שאינו צריך עוד לאכול. וע"כ, כל ערל לא יאכל בו, מי שיש בו ברית הקדוש יאכל בו. כי זה שהוא מבני ברית משבר תוקפו של כח הס"א, ומעביר הערלה מפני הברית. משום זה הוא צריך להעשות בבני ברית, ולא בבני ערלה.

קפט כאשר בא הקב"ה למצרים, ראה הדם של הפסח, שהיה נרשם על הפתח, ודם הברית, איך היו עומדים על הפתח, שכתוב, וְלִקְחֶתֶם אֲגוּדַת אֲזוּב וּטְבַלְתֶּם בְּדָם אֲשֶׁר בַּסֶּף וְהִגַּעְתֶּם. אֲזוּב, שהוא מעביר

קפב מצוה זו לשחוט את הפסח בין הערבים בי"ד בניסן, זכר לפסח דמצרים. וזה הוא חוב על הכל, כמ"ש, ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערביים.

קפג פסח זה צריך שיהיה שמור מעשרה ימים ולמעלה, כמ"ש, בעשור לחודש הזה ויקחו. משום שאז מתחילה הלבנה להאיר, מעשרה ימים ולמעלה, עד שנשלמה בחמשה עשר. ויהיה נשחט בארבעה עשר, בשעה שהדין תולה על העולם, בין הערביים.

קפד זהו להעביר את העורלה מלפני הברית הקדוש, ולהנות בריח הזה שמתפשט מצלי אש. כלומר, שעיקר המצוה הוא להנות מן הריח שבו. ועל כן אינו בא אלא על השובע, שאינו צריך עוד לאכול. וע"כ, כל ערל לא יאכל בו, מי שיש בו ברית הקדוש יאכל בו. כי זה שהוא מבני ברית משבר תוקפו של כח הס"א, ומעביר הערלה מפני הברית. משום זה הוא צריך להעשות בבני ברית, ולא בבני ערלה.

קפז כאשר בא הקב"ה למצרים, ראה הדם של הפסח, שהיה נרשם על הפתח, ודם הברית, איך היו עומדים על הפתח, שכתוב, וְלִקְחֶתֶם אֲגוּדַת אֲזוּב וּטְבַלְתֶּם בְּדָם אֲשֶׁר בַּסֶּף וְהִגַּעְתֶּם. אֲזוּב, שהוא מעביר

קפג מצוה זו לשחוט את הפסח בין הערבים בי"ד בניסן, זכר לפסח דמצרים. וזה הוא חוב על הכל, כמ"ש, ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערביים.

כעין צד האחר. לאלהים אחרים שלהם. וישראל השליכו אותם בשוק בדרך פְּזִיּוֹן. וע"כ כתוב, ועצם לא תשברו בו, אתם לא תשברו, אבל כלבים היו באים ושוברים אותם.

קצו) המצרים באים ורואים העצמות, שהכלבים סוחבים ממקום למקום ושוברים אותם, היו טומנים אותם בארץ, כדי שהכלבים לא ימצאו אותם. וזהו ביטול עבודת כוכבים ומזלות הגדול ביותר, מצדם. ובוה נתעלה הקב"ה בכבודו, ונכנעים כל כחות האחרים של העבודה זרה, כי אז נכנעו ביותר כשהבטול ע"ז נמצא מצדם עצמם, שהטמינו עצמות אלהיהם בעפר. וע"כ לא בטלו ישראל אותם, שכתוב, ועצם לא תשברו בו.

הס"א שום עלילה. ומהכל שמר אותם הקב"ה, כָּאֵב על בנים.

קצד) על מצות ומרורים. מצת כתוב בלי ו'. המצות והמרורים תיב הכתוב לאכלם יחד. אלא להראות על גלות השכינה עם ישראל במרירות הזו שלהם, שכתוב, וימררו את חייהם בעבודה קשה. וכאשר אוכלים את הפסח, להראות כל מה שעשו להם במצרים בגלות ההוא ובשעבוד ההוא. וע"כ אוכלים אותו על מצות ומרורים.

קצה) ועצם לא תשברו בו. להראות בו פְּזִיּוֹן, ובכל אלהי מצרים. כי העצמות היו מושלכים בשוק, ובאו כלבים והיו גוררים אותם ממקום למקום. וזה היה קשה להם מכל. כי העצמות הם תקון הגוף, ודומים

קדש לי כל בכור

השחר, שבו אדם, אשה מספרת עם בעלה. וחזר האדם להיות אדון על כל הבריות. כמ"ש, ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה. ועולה למדרגת אדם, שנאמר בו, ורדו בדת הים ובעוף השמים... ומוראכם ותיבתכם. וזהו דבר הב', שעם הארץ צריך להגיע אליו. **קצט)** וכשהזכויות בינוניות, ויאבק איש עמו. שהזכויות והעבירות מתאבקות לערוך מלחמה. מצד הזכויות כתוב, וַיִּרְא כִּי לֹא יִכּוּל לֹא. ומצד העבירות כתוב, ויגע בכף ירכו בגיד הנִּשָּׂה. נשה לשון, כי נִּשְׁנִי אלקים את כל עמלי. והוא לשון נִּשְׁיָה, שהוא מְדוֹר אחד מאלו שבע ארצות. מי שיורד לשם, נשכח ממנו התורה.

קצו) קָדֵשׁ לִי כָל בְּכוֹר. מצוה זו היא לקדש בכור בהמה. ועם הארץ צריך ב' דברים, אחד, שיהיה פדוי מתחת הממשלה של יצר הרע, שהוא אדונו. כעין שאמר יעקב לעשו, יעבור נא אדוני לפני עבדו, בעוה"ז. הוא אדון מצד העוונות הרבים שעל הגוף. כמו שבארנוהו, הרשע, יצר הרע שופטו, הצדיק, יצר הטוב שופטו, בינוני, זה וזה שופטו. בינוני, היינו אח של יצר הרע ואח של יצר הטוב. כמ"ש, אָחִי, יְהִי לְךָ אֲשֶׁר לְךָ.

קצח) וכשהזכויות מרובות, הרוח שובר שתי משמרות של הלילה, שהם חמור נוער, כלבים צועקים ועולה למשמרת הג' של

כי מלאכיו יצוה לך

שלוחם עם יצר הרע, הנקרא אבק. ומלמדו שבעים לשון. ומשום זה כתוב, וַיִּיצֵר, עם ב' יודין. שיוד אחת הוא כנגד יצר הטוב, גבריאל, שלימד אותו ע' לשון. ויוד אחת כנגד יצר הרע, שהתאבק עמו, שנאמר, כי גע בכף יִרְךָ יעקב בגיד הנשה, והשכיח

(ר) מטרים שבא אדם לעולם הזה, ויוצא מרחם אמו, ויאבק איש עמו. זהו גבריאל. ויאבק, היינו באותו אבק של עפר, כמ"ש, וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה. ונמצא שהאדם הוא עפר. והאבק של העפר הוא יצר הרע. וגבריאל הוא יצר הטוב,

הפנים שלו, שור אריה נשר אדם, הם דין, מדת הדין על הרשעים, ומתגרה בהם, כמו שהעמדנו, מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה. הוא גבור ביצרו, ירא חטא, דיין יהיה, אם יעסוק בתורה וגבור בלמודו. בהיפך, אם הוא מצד היצר הרע, הוא מתגרה בצדיקים לעשות דין קשה להם, גבור בעבירה לעשותה, אינו ירא חטא, ועין פניו אדומים, וכמו עֶשׂו שופך דמים.

רז מי שמזלו נשר, שהוא מקו אמצעי, אינו רחמן גדול, ואינו במדת הדין גדולה, אלא בינוני ביצר טוב במדות טובות שלו, ובינוני ביצר הרע במדות הרעות. ולו פנים לבנים ואדומים.

רח מי שמזלו אדם, שהוא מלכות, מצד הטוב כלול כל מדות טובות, חסיד, חכם, גבור בתורה, ירא חטא, ממולא בכל מדות טובות, ועין פניו שחורים. ואם הוא מצד היצר הרע, הוא ממולא מכל מדות הרעות.

רט ואם עונותיו של אדם מרובים, שולטים עליו כל המחנות של יצר הרע, עד שיסתלקו ממנו כל המחנות של יצר הטוב. והוא ממליך על אבריו, את סמאל וכל המחנות שלו.

רי ואם זכויותיו מרובות, שולטים עליו המחנות של יצר הטוב, עד שמסתלקים ממנו כל המחנות של יצר הרע. וממליך על כל אבריו את המחנות של יצר הטוב. בזמן ההוא, שולט עליו שם הוי"ה.

ריא ואם הוא בינוני, צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו. אלו מיימינים לזכות, ואלו משמאילים לחובה. ומי שחזק יותר הוא גובר. ומשום זה העמידו בעלי המשנה, לעולם יִרְאֶה אדם עצמו כאלו כל העולם כולו תלוי בו, שיחזיק עצמו לבינוני, ואת כל העולם לבינוניים. ואם עשה מצוה אחת, מכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות. ואם עשה עבירה אחת, מכריע את עצמו ואת העולם כולו לכף חובה.

ריב ומצדו של מיכאל, נקרא האדם

ממנו ע' לשון, שלימדו יצר הטוב. **רא** ומקודם לכל, יורדים עמו ארבעה מלאכים, שנאמר בהם, כי מלאכיו יצוה לך. אם יש לו זכות אבות, או אחד הוא מיכאל, בזכות אברהם. והשני הוא גבריאל, בזכות יצחק. והשלישי הוא נוריאל, בזכות יעקב. והרביעי הוא רפאל, בזכות אדם הראשון. והיצר הטוב למעלה ממנו.

רב ואם אין לו זכות, הולכים עמו ארבעה מלאכי חבלה: עון, משחית, אף, וחימה. ויצר הרע למעלה מהם, לדון אותו לעולם שיבא. ומשום זה בארוה, רשע יצר הרע שופטו, צדיק יצר הטוב שופטו, בינוני זה וזה שופטו. ומשום זה אם הוא בינוני, גבריאל, שהוא יצר הטוב, וסמאל, שהוא יצר הרע, זה וזה שופטו.

רג לכל אדם, שיש בו ד' יסודות, אש רוח מים ועפר, ארבעה מלאכים יורדים עמו מימין, וארבעה משמאל. ארבע מימין: מיכאל גבריאל רפאל נוריאל. וארבעה משמאל: עון, משחית, אף, וחימה. ומצד הגוף יורד עליו מטטרון מימין וסמאל משמאל.

רד אין אדם שאין בו ארבעה יסודות: אש רוח מים עפר. אבל כפי היסוד שהקדים בו, כן מתחילים אלו ארבעה. אם מזל שלו אריה, שהוא חסד, מקדים מיכאל, ואחריו גבריאל, נוריאל, רפאל. ואם מזל שלו שור, שהוא גבורה, מקדים גבריאל, ואחריו מיכאל, ואחריו נוריאל, ואחריו רפאל. ואם מזל שלו נשר, שהוא ת"ת מקדים נוריאל, ואחריו מיכאל, גבריאל, רפאל. ואם מזלו אדם, שהוא מלכות, מקדים רפאל, ואחריו מיכאל, גבריאל, נוריאל.

רה ואלו שמצד ימין, שהוא מצד מיכאל, כל ד' הפנים שלו, אריה שור נשר אדם, הם רחמים, בעל גמילות חסדים, ופניו לבנים. ואדם הזה הוא גומל חסד, חסיד, חכם, אם עוסק בתורה. ואם אינו עוסק בתורה הוא להיפך, מצד יצר הרע, גולן, אויל, אין בו חסד, כי אין עם הארץ חסיד. **רו** מצד גבריאל, שהוא שמאל, ארבע

הקדוש נקראו. כמ"ש, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי. אפילו כל הבריות נבראו באותיות השם הקדוש, ואין בריה שאינה נרשמת בשם הזה, כדי להכיר את מי שברא אותה. יוד של השם הויה, היא צורת הראש של כל בריה ה'. ה' של השם, הן צורות ה' אצבעות של יד ימין, וה' של יד שמאל. ו' היא צורת הגוף.

בכור, שמדרגתו כסף לבן, הרומז על חסד. ומשום זה פדיון הבכור הוא כסף, חמשה סלעים, כחשבון ה' של אברהם. שאם יחכים בתורה, יתוסף עליו י', שהיא קדש, חכמה, שבו צריך לקדש בכור בהמה, קדש ישראל לה'. ובו צריך לעֶשֶׂר וְלָדוֹת, שכל וְלָד הוא מצד דבן י"ה, שהוא ו', ת"ת. **(ריג)** כל חיות הקודש, באותיות השם

כי לא רְאִיתֶם כל תמונה

בעולם, ומטרם שצייר צורה, היה הקב"ה יחיד בעולם, בלי צורה ודמיון. ומי שמשיגו קודם מדרגת בריאה, שהיא בינה, שהיא עוד מחוץ לכל צורה, אסור לו לעשות צורה ודמות בעולם, לא באות ה' ולא באות י'. ואפילו לקראו בשם הקדוש, או באיזה אות ונקודה. וכמ"ש, כי לא רְאִיתֶם כל תמונה. מכל דבר שיש בו תמונה ודמיון, לא ראיתם.

(ריח) אבל אחר שעשה אותה הצורה של המרכבה של אדם העליון, ירד והתלבש שם, והוא נקרא בו בצורת ד' אותיות הוי"ה, הע"ס כח"ב תו"מ. כדי ששיגו אותו בדרך מדותיו, שהן הספירות, בכל מדה ומדה. וקרא, אל אלקים שְׂדֵי צבאות אהיה. כדי שיכירו אותו בכל מדה ומדה, איך מנהיג העולם בחסד ובדין, כפי מעשיהם של בני אדם. ואם לא היה מתפשט אורו על כל הבריות, איך היו מכירים אותו, ואיך יתקיים, מלא כל הארץ כבודו.

(ריט) אוי לו למי שִׁדְמָה אותו לאיזה מדה, ואפילו מאלו מדות שלו. ומכל שכן לבני האדם, שהם כלים ונפסדים. אלא הדמיון שאנו מדמים, הוא כפי השליטה שלו על אותה המדה, ואפילו כפי שליטתו על כל הבריות. ואין דמיון למעלה ממדה ההוא. וכששליטתו מסתלק ממנו, מאותו מדה, אין לו מדה ולא דמיון ולא צורה. **(רכ)** כעין היים. שאין במי היים היוצאים ממנו, שום תפיסה ושום צורה. אלא

(ריד) משום זה אמר, ואל מי תדמיוני וְאֶשְׁוֶה יֵאמֶר קדוש. אין בכל בריה שתהיה שְׁוֶה כמוני. ואע"פ שבראתי אותה בדמות האותיות שלי, כי אני יכול למחות צורה זו, ולעשות אותה עוד הפעם, וכן כמה פעמים, ואין אלוה אחר עלי שיוכל למחות צורתי. ומשום זה כתוב, כי לא כְּצוּרֵנו צוֹרֵם ואויבינו פלילים.

(רטו) ואם יקשה אדם, הרי כתוב, כי לא רְאִיתֶם כל תמונה, ואיך אנו דורשים בו אותיות ושמות. הוא יתרוץ לו, שתמונה זו ראיתי כעין שכתוב, ותמונת ה' יביט, שפירושו ספירת המלכות, ולא בכל תמונה אחרת, שברא ויצר באותיות. כי ספירת המלכות הוא שורש כל המקבלים והכלים. אבל לא בט' ספירות הראשונות, שהן מופשטות מכל צורה. ומשום זה אמר, ואל מי תדמיוני ואשוה ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו.

(רטז) ואפילו תמונה זו שבמלכות, אין לו במקומו של המלכות. אלא רק כשאור המלכות יורד ומתפשט אל הבריות למלוך עליהם, אז יראה אליהם, לכל אחד, כפי המראה והחזיון והדמיון שלהם, רק בבחינת המקבלים, ולא במלכות מבחינת עצמותה. וזש"כ, ביד הנביאים אדמה.

(ריז) ומשום זה יאמר להם הקב"ה, אע"פ שאני מתדמה לכם בצורות שלכם, בחזיון ודמיון, עם כל זה, ואל מי תדמיוני וְאֶשְׁוֶה. שהרי קודם שברא הקב"ה תמונה

הוד, יסוד, מלכות. וקרא עצמו גדול בְּגִדוּלָהּ וחסיד. גבור בגבורה. מפואר בתפארת. בעל נצחון במלחמות בנצח נצחים. ובהוד קרא שמו הוד יוצרנו. וביסוד קרא שמו צדיק. ויסוד, הכל סמוך עליו, כל הכלים וכל העולמות. ובמלכות קרא עצמו, מלך. ולו הַגְדוּלָהּ, והגבורה, והתפארת, והנצח, וההוד. כי כל בשמים, הוא צדיק, יסוד. ולו הממלכה, היא מלכות. **רכו** הכל הוא ברשותו, אם להחסיר בכלים, ולהוסיף בהם נביעות, או להחסיר, כפי רצונו בהם. ואין עליו אלוה שיוסיף בו או יגרע בו. וע"כ, המדובר מן הכלים דעולם אצילות.

רכז אח"כ עשה משמשים לאלו הכלים דאצילות. כסא בארבע עמודים ושש מדרגות לכסא. הרי הם עשרה. והכל ביחד נקרא כסא, שהוא עולם הבריאה. כמו כוס של ברכה, שתקנו בו עשרה דברים, משום התורה שניתנה בעשרת הדברות, משום העולם, שהוא מעשה בראשית, שנברא בעשרה מאמרות.

רכח ותקן פְּתוֹת לשמש את הכסא, שהם מלאכים, שרפים, חיות, אופנים, חשמלים, אלים, אלהים, בני אלהים, אישים. ולאלו עשה משמשים את סמאל וכל הכתות שלו, שהם פְּעֻנְגִּים, לרכוב עליהם לרדת לארץ. והם פְּסוּסִים להם, למלאכים.

רכט עננים נקראים מְרַכְב, כמ"ש, הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים, וזהו הממונה של מצרים, המכונה עב קל. ומיד שראו, שְׁאֵלוּהָ שלהם, שהוא הממונה שלהם, וראו אותו כסוס תחת מרכבתו של הקב"ה, מיד, ונעו אלילי מצרים מפניו, ולבב מצרים ימס, נעו מאמונה שלהם, והלב שלהם נמס כדונג, מאמונה שהאמינו בשר הממונה שלהם. ואמרו, וכי עד עתה, האמונה, האלוהי הממונה שלנו נעשה כסוס. נע לבם מאמונה שלהם ונמס כדונג. ומאין לנו, שימס הוא לשון נמס כדונג. הוא כמ"ש, היה לבי כדונג נמס בתוך מעי.

התפשטות מי הים על כלי, שהוא הארץ, נעשה בהם דמיון. ואנו יכולים לעשות שם חשבון. המקור של הים הרי אחד. יוצא ממנו מעין, כפי התפשטותו בכלי כעגול, שהוא י', הרי שתי צורות. כי המקור אחד, והמעין היוצא ממנו הרי שתיים. המקור הוא הכתר. והמעין היא החכמה.

רכא לאח"כ עשה כלי גדול, בדומה למי שעשה חפירה גדולה. והתמלא מן המים, היוצאים מן המעין. וכלי זה נקרא ים. והוא כלי שלישי, בינה, ואותו כלי הגדול נחלק לו' נחלים. וכמו לכלים ארוכים, כן התפשט המים מן הים אל שבעה הנחלים. והרי מקור, ומעין, וים, וז' נחלים, הם עשרה. ואם ישבור האומן אלו הכלים שתקן, יחזרו המים למקור, וישארו כלים השבורים יבשים בלי מים.

רכב כך עֲלֵת העלות עשה עשר ספירות. וקרא לכתר מקור. ובו אין סוף לנביעות אורו. ומשום זה קרא לעצמו אין סוף. ואין לו דמות וצורה. ושם אין כלי להשיגו, ולדעת בו איזה ידיעה כלל. ומשום זה אמרו בו, במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור.

רכג אח"כ עשה כלי קטנה. וזה היא י'. והתמלא ממנו, מן המקור. וקרא אותו מעין נובע, חכמה. וקרא עצמו בו, חכם. ולכלי ההוא קרא, חכמה. ואח"כ עשה כלי גדול, וקרא לו ים, וקרא לו בינה. והוא קרא לעצמו בו, מבין.

רכד חכם מעצמו, ומבין מעצמו. כי חכמה לא נקראת חכמה מבחינת עצמה, אלא משום חכם הזה, שמילא אותה מנביעה שלו. והיא לא נקראת בינה מבחינתה עצמה, אלא על שם מבין ההוא, שמילא אותה ממנו. ואם היה מסתלק ממנה, היתה נשארת יבשה. כמ"ש, אזלו מים מני ים ונהר יִחַרְבַּ ויִבֶּשׂ.

רכה אח"כ, והכהו לשבעה נחלים. ועשה שבעה כלים יקרים. וקרא אותם גְדוּלָהּ, היינו חסד, גבורה, תפארת, נצח,

וכל פטר חמור תפדה בשה

שנאמר עליהם, וכל פטר חמור תפדה בשה. פירוש, ואם זכה לחזור בתשובה, אע"פ שהוא חמור, עם הארץ, תפדה מן הגלות בשה, שהוא שה פזורה ישראל. ואם לא חזר בתשובה, וערפתו. ששם עצמו, עם קשה ערף. שהם עתידים להמחות מן ספר חיים. ועליהם נאמר, מי אשר הטא לי אמחננו מספרי.

רל וכל פטר חמור. מצוה זו הוא לפדות פטר חמור, ולערוף פטר חמור, אם לא יפדה אותו. כמ"ש, ואם לא תפדה וערפתו. וזה סוד, שהיצר הרע יכול לחזור בתשובה, ואח"כ יחזור להיות יצר טוב. כמ"ש, אעשה לו עזר כנגדו. אם זכה, עזר. אם לא זכה, כנגדו. משום שא"ל הצורות, אחת של שה ואחת של חמור,

התפילין

של ראש. וצריך שלא יהיה פירוד ביניהם. **רלד** מי שמתעטר בתפילין, עומד כעין העליון בבי' סודות שאמרנו ביוסף, שנקרא נער ונקרא צדיק, בסוד עבד נאמן, ובסוד בן יחיד. ואלו הם תפילה של יד, נער ועבד נאמן, ותפילה של ראש, צדיק ובן יחיד. ושניהם הם כלל אחד.

רלה ד' פרשיות שבתפילין הם בד' בתים בתפילה של ראש. וכמו שהם ד' בתים בתפילה של ראש, כן הם כולם בתפילה של יד בבית אחד. כי בתפילה של יד, שהיא המלכות, אין לה מעצמה כלום, אלא מה שמקבלת מלמעלה, מז"א. וכיון שמקבלתם בבת אחת, ע"כ אין לה אלא בית אחד. אבל ז"א מקבלם בזה אחר זה. ע"כ הם בד' בתים.

וש"כ, כל הנחלים הולכים אל הים. שהנחלים, שהם השפע מז"א, הולכים אל המלכות, שנקראת ים. ומשום שמקבלתם מלמעלה מבינה, היא נקראת תפילה, ומתקדשת מקדושתם ונקראת קדושה. כי מוחין דבינה נקרא קדושה. ונקרא תפילה. ואז נקראת המלכות, מלכות שמים השלמה. **רלו** ד' פרשיות. אבל פרשה ראשונה, קדש לי כל בכור, חכמה, סוד עליון, הכולל כל ד' בתים, חו"ב תו"מ, בסוד אור העליון, חכמה, היוצא מאין, כתר, הנקרא אין. כי ד' הפרשיות, חו"ב תו"מ, כל אחת כוללת את כולן. ויש בכל אחת חו"ב תו"מ.

רלא מצוה זו היא מצוה, הנקראת באופן אחר, שאינה נקראת מצוה, אלא קדושה. ואלו הם תפילין, תפלה של יד ותפלה של ראש, שהם תקון פאר ויפוי של המראות העליונות. וע"כ נקראים, טוֹטְפוֹת, כמ"ש, ישראל אשר בך אֶתְפָּאֵר.

רלב וכתוב, כי נער ישראל וְאֶהְיֶה. הוא ישראל זוטא, ז"א במוחין דקטנות. וכתוב, שמע ישראל, הוא ישראל סבא, בינה במוחין דגדלות, שהוא יופי של המראות, למעלה מבינה, ולמטה במלכות. ומפרש, איך באים המוחין די"ס למטה. ואומר, יוסף, יסוד דז"א, הנושא של מסך דחירק שבקו אמצעי, עולה למעלה לבינה, ומתעטר שם, בבי' מראות לבן ואדום שבבי' קוים דבינה, על ידי הכרעתו בבי' קוים דבינה, בסוד שלושה יוצאים מאחד, אחד עומד בשלושתם. ומטרם שעלה לבינה נקרא נער, ואחר שנתעטר במוחין דבינה נקרא צדיק, כמה יפות בו המראות לראות. וזה סוד, ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה. הוא יפה בשני צדדים, ימין ושמאל. בשתי מדרגות, חכמה וחסדים. בשתי מראות, לבן ואדום. למעלה מבינה ולמטה בזו"ן. כי אחר שמכריע בבינה יורד ומכריע בזו"ן.

רלג ועשית הישר והטוב: הישר הוא תפילה של יד, המלכות, להמשיך לה בתפילה של ראש, ז"א, שיתחדו כאחד. ותפילה של יד מקדימים להניחה לתפילין

חכמה ובינה, הוא נחלק לימין ושמאל, שהימין שבו הוא חסד עליון, ת"ת, והשמאל שבו הוא דינים, מלכות. ופרשה ג', היא כנגד החסד שבדעת, שהוא ת"ת. ופרשה ד', היא כנגד הגבורה שבדעת, שהיא מלכות.

שהדעת מיחד יחוד כל לד' צדדים, בסוד ג' קוים, ומלכות המקבלתם. והקב"ה מסדר בו סדר כל העולם, שכל העולם מתקיים על ידו. וזהו המתפשט בכל הצדדים. ואפילו לתוך תהומות התחתונים, בסוד דעת המתפשט לתחתונים. ובו ברא הקב"ה את העולם, כשהתעטף בעטוף של אור. וזהו המייחד את היחוד. כי הוא קו האמצעי, המייחד ב' הקוים ימין ושמאל, שהם חכמה ובינה. ומשום זה, שמע, סמוך אל, והיה, כי, והיה, היא בינה. ושמע, היא דעת המכריע בין חכמה ובינה.

רמ יחוד של כל יום הוא יחוד לדעת, ולשום כונתו. יחוד של כל יום, הוא שמע ישראל ה' אלקינו ה'. וכולם הם אחד. וע"כ נקרא אחד. הרי שלשה שמות הם, ואיך הם אחד?

רמא אלא במראה של רוח הקודש נודע, שג' קוים המרומזים בה' אלקינו ה', הם אחד, וזהו סוד הקול שנשמע, שקול הוא אחד. ובו ג' בחינות, אש רוח ומים, וכולם אחד בסוד הקול. אף כאן, ה' אלקינו ה' הם אחד. ג' בחינות והן אחד. ז"א, רוח וקו אמצעי. בשעה שעולה לבינה, הנקראת אוזן, ומכריע בין ב' הקוים ימין ושמאל אשר שם, הנקראים מים ואש, מתיחדים בו ב' הקוים מים ואש, ונקרא קול הנשמע. ועל ידו נפתחו האורות דבינה ונשמעים לחוץ, שמתפשטים לחוץ, כי כולל בתוכו כל ג' הקוים, המכונים אש רוח ומים. וג' קוים האלו אינם יכולים להאיר זה בלי זה, אלא בבת אחת, כי קו ימין בלי שמאל חסר ג"ר, ושמאל בלי ימין הוא חכמה בלי חסדים שאינה יכולה להאיר, ובלי קו האמצעי אין השמאל מתיחד בימין, הרי

רלז וכל אלו הארבע חו"ב תו"מ, נרמזו כאן בפרשה הראשונה, קדש. כי קדש היא קדושה העליונה, סוד חכמה העליונה, הנקראת קדושה, שמשם התקדש הכל בסוד הגניזו העליונה, הנקראת קדש. ל"ה היא בינה, סוד עולם העליון, היכל הפנימי. כל החסד, בין למעלה ובין למטה, ת"ת מבחינת החסד. גבור. וזהו בן בכור, שכתוב, בני בכורי ישראל, ת"ת. ובן בכור הזה כולל כל הצדדים, וכל המראות, שכולל עמו גם המלכות. ובזה כולל הכתוב, כל הארבע, חו"ב תו"מ, בסוד החכמה העליונה, שהוא פרשה ראשונה. אבל זה הוא בדרך כלל, לדעת שהכל כולל בזה. אבל בדרך פרט, כל אחת בפני עצמה, הוא כנגד ספירה מיוחדת, וזה היא פרשה ראשונה, הכולל שאר הפרשות.

רלח פרשה השנייה, והיה כי יביאך. זו היא בינה. כי בפרשה זו יש יציאת מצרים, שהיתה מצד היוכל, שהיא בינה. ועל כן התחלה שלה, והיה, כי מלה זו היא ביוכל. ומשום זה השם שלה, והיה, כי אין לשון והיה, שהוא לשון עתיד, אלא במקום זה, בכינה, שפירושו, שהוא עתיד להיות נמשך למטה ולהאיר את המאורות, שהם זו"ן, ולהמצא במדרגה התחתונה, שהיא מלכות. ומשום שהיא מאירה בדרך נסתר, אינה נקראת בגלוי בשם, והיה, אלא שנמסר לחכמים לדעת. וע"כ נרשם הבינה בשם הקדוש במלה, והיה.

כי אע"פ שהמוחין דחכמה מתגלים בבינה, בסוד בינה החוזרת להיות חכמה, עם כל זה בבינה עצמה הם נעלמים ואינם מאירים. אלא שמבינה הם נמשכים לז"א, ומז"א למלכות, ובמלכות הם מתגלים ומאירים. וע"כ נקראת הבינה בשם של עתיד, כמו אהיה. וכן, והיה, כי במקומה אינה מאירה, אלא במקום המלכות היא עתידה להתגלות.

רלט פרשה השלישית שהיא שמע, היא סוד הימין, הנקרא חסד עליון. פירוש, הדעת, קו האמצעי המכריע בין ב' הקוים

הַשְּׁמֵרוֹ לָכֶם, לְשׁוֹן דִּין. אֵלּוּ הֵם ד' פְּרָשִׁיּוֹת שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, שֶׁהֵם בְּד' בָּתִּים. וְתְּפִלִּין שֶׁל יָד הֵם ג' כ' ד' פְּרָשִׁיּוֹת, אֲלָא שֶׁהֵם בְּבֵית אֶחָד. וְכִבֵּר הֶעֱרַנּוּ בֵּהֶם שְׂכֻלָּם הֵם סוּד אֶחָד.

רמז הקשר של התפילין של ראש הוא בצורת ד'. ועל זה כתוב, וראית את אַחֲרֵי. וע"כ הקשר הוא לאחור. ושם נקשר הכל בקשר אחד. כי הקשר רומז על מוחין דאחורים, הנמשכים מקו שמאל, מטרם שנתחבר עם הימין, שהיא חכמה בלי חסדים, שאינה יכולה להאיר. אבל במוחין דגדלות, שע"י קו האמצעי התחבר השמאל עם הימין, והחכמה שבו התלבשה בחסדים שבימין, נמצאת החכמה דקו שמאל שהיתה באחורים, יכולה עתה להאיר לתחתונים, כיון שהתלבשה בחסדים. כמ"ש, וראית את אחֲרֵי. כי ראייה היא חכמה. שמקורה היא בקו שמאל, בסוד האחורים. וע"כ הקשר הוא בצורת ד', מלשון דלה ועניה. כי מטרם שהתלבשה בחסדים היתה דלה ועניה.

רמז המלכות, כשמניחה אלו תפילין של יד להתקשר בז"א, יש קשר אחר של תפילין של יד, שהוא בצורת י', ברית הקדוש, היסוד שהמלכות מתקשרת בו. אשרי הם ישראל היודעים סוד הזה. וצריך האדם להניחם בכל יום, להיות בצורה העליונה. ועליו כתוב, וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ, כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיךְ, וִירָאוּ מִפָּנֶיךָ. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

שג' הקוים תלויים זה בזה, ואינם מאירים רק בבת אחת.

ובסוד הקול, נעשו כל הג' אחד. ואם היה חסר אחד מהם, לא היה הקול נשמע. ועל דרך זה נבחן אבא לקו ימין, ואמא לקו שמאל, וז"א עולה ומכריע ביניהם בסוד קו האמצעי. וז"ש, אַף כֹּאן, ה' אֲלֵקִינוּ ה' אֶחָד, כִּי ה' הוּא אבֹא וקו ימין. אֲלֵקִינוּ אִמָּא וקו שמאל. ה' ז"א קו האמצעי, המכריע בין אבא ואמא. וכיון שהם ג' קוים, הרי גם הם אינם מאירים זה בלי זה אלא בבת אחת.

רמז וזה הוא קול, שעושה האדם בסוד היחוד, לשום כונתו ביחוד כל המדרגות, מן אין סוף עד סוף הכל. ביחוד קול הזה, שהוא עושה באלו ג' הקוים, שהם אחד. וזהו היחוד שבכל יום, שנתגלה בסוד רוח הקודש.

רמז וכמה אופנים של יחוד נאמרו, וכולם אמת. מי שעושה יחוד זה, עושה טוב. ומי שעושה יחוד זה, עושה טוב. אבל יחוד הזה, שאנו מעוררים מלמטה, בסוד הקול, שהוא אחד, זה בירורו של שמע בכלל, הכולל בתוכו כל ג' הקוים, בסוד ה' אֲלֵקִינוּ ה'. אבל חוץ מזה הוא פרט, שפרשת שמע הוא רק פרט אחד, ז"א, ימין של הדעת.

רמז פרשה הרביעית, דין הקשה, המלכות, השמאל של הדעת, שכתוב,

מקץ

קץ שם לחושך

בעלים, מהם בשורשים. ונמצא, שכולם נאחזים בעץ החיים. ואלו העוסקים בתורה, כולם נאחזים בגוף האילן. ומשום זה מי שעוסק בתורה, הוא נאחז בכל האילן, כי גוף האילן כולל את כולו.

(ז) ויהי מקץ. מקץ הוא מקום שאין בו זכירה, קץ של השמאל. שכתוב, כי אם זכרתני אֶתָּךְ כאשר יִיטב לָךְ. וכי ראוי זה ליוסף הצדיק, שיאמר, כי אם זכרתני אֶתָּךְ? אלא כיון שנסתכל יוסף בחלומו, אמר, ודאי שהוא חלום דזכירה. והוא טעה בזה, כי בהקב"ה היה הכל.

אין המוחין נשלמים אלא עם ביאת קו אמצעי, שמקודם לכן יש מחלוקת בין ב' הקווים, שכל אחד רוצה לקיים שליטתו ולבטל הארת חבירו. שהימין רוצה רק בהארת החסדים, ומבטל הארת החכמה שבשמאל. והשמאל רוצה רק בהארת החכמה, ומבטל הארת החסדים, עד שבא קו האמצעי ומכריע ביניהם וכוללם זה בזה ומקיים הארת שניהם, כל אחד לפי דרכו. אמנם יש בזה ב' מיני התכללות:

א. שהארת השמאל נכללת בימין, והימין שולט, שמאיר רק בחסדים מכוסים מחכמה. והוא מדרגת ז"א, שאע"פ שיש לו חכמה משמאל, מ"מ אינו משתמש בה, כי חפץ חסד הוא.

ב. ששניהם נכללים זה בזה, ושניהם שולטים בהתכללות אחת. שהימין מאיר בהארת החכמה, הנקרא חסדים מגולים. והשמאל מאיר בהארת החסדים. והוא מדרגת יסוד דז"א, קו אמצעי, המאיר מחוזה דז"א ולמטה. והיא מדרגת המוחין שבשליטת יוסף. ונקרא מוחין דזכירה.

כיון שנסתכל יוסף בחלום, אמר שזה חלום של זכירה. שכבר נמשך קו האמצעי במוחין העליונים, חשב שכבר יש כאן התכללות הב', שנקרא מוחין דזכירה,

(א) ויהי מקץ. קץ שם לחושך ולכל תכלית הוא חוקר אבן אופל וצלמות. קץ שם לחושך, זה הוא קץ של השמאל שאינו כלול מימין, שהוא השטן והוא מלאך המוות, שהוא משוטט בעולם ומסית בני אדם לחטא, ומשוטט למעלה ועומד לפני הקב"ה ומססין ומקטרג על העולם. ולכל תכלית הוא חוקר, כי כל מעשיו אינם לטוב אלא לכלות תמיד ולעשות כליה בעולם, שנוטל נשמות בני אדם וממיתם. (ב) אבן אופל וצלמות. אבן נגף, השטן, משום שבה נכשלים הרשעים. והיא עומדת אַרְץ עֵיפֶתָּה כְּמוֹ אוֹפֵל. יש ארץ החיים למעלה, וזהו ארץ ישראל, הנוקבא דז"א. ויש ארץ למטה הנקראת אוֹפֵל וְצִלְמוֹת, אפלה היוצאת מֵאַרְץ עֵיפֶתָּה, הנוקבא דקליפה. אבן אופל וצלמות זהו קץ מצד החושך, השטן, פסולת הוהב.

(ג) כמה יש לבני אדם להסתכל בעבודת הקב"ה, ולהשתדל בתורה ימים ולילות, כדי שידעו ויסתכלו בעבודתו. כי התורה מכרזת בכל יום לפני האדם, ואמרה, מי פתי יסור הנה.

(ד) וכשאדם עוסק בתורה ומתדבק בה, זוכה להתחזק בעץ החיים, ז"א. כשבן אדם מתחזק בעץ החיים בעולם הזה, הוא מתחזק בה לעולם הבא, וכאשר הנשמות תצאנה מעולם הזה, תתקנה להן מדרגות לעולם הבא.

(ה) בכמה מדרגות עץ החיים מתחלק. וכולם אחד. כי בעץ החיים יש מדרגות אלו על אלו, ענפים, עלים, קליפות, גוף האילן, שרשים, והכול הוא אילן. כעין זה כל מי שמשתדל בתורה, הוא מיתתקן ומתחזק בעץ החיים, בגוף האילן.

(ו) וכל בני ישראל מתחזקים בעץ החיים, כולם נאחזים באילן ממש. אלא, מהם בגוף שבו, מהם נאחזים בענפים, מהם

בכות התכללות הב' חוזר מקום השיכחה ונעשה למקום הזכירה. כמ"ש, שכל דברי החלום היו בהקב"ה, בהתכללות הא', עמד לפניו המקום של שיכחה, שבמקום זה מתגלה אח"כ המוחין דזכירה. כי ניתנה השליטה אל קליפת השיכחה, והיא נקראת קץ שבצד החשך, שבצד שמאל, שמטרם ההתכללות הוא חושך.

שנתיים ימים. מהם השנתיים? צירוף שלם של תיקון נקרא שנה. ובכדי שתחזור מדרגת השכחה ותעשה למדרגת הזכירה, צריכים לב' התכללויות, שהם ב' שנים, שאומר אח"כ, ופרעה חולם, אשר החלום של פרעה כבר היה בבחינת התכללות הב'. ט) ופרעה חולם, והנה עומד על היאור. זה הוא חלום של יוסף היה, חלום של זכירה, המגלה שליטתו של יוסף, משום שכל נהר הוא יוסף הצדיק, שכל מי שרואה נהר בחלום, הוא רואה שלום, שהוא מדרגת יסוד, יוסף, שכתוב, הגני נוטה אליה כנהר שלום. הרי שנהר רומז על יוסף.

שהם המוחין השלמים, המגלים שליטת יוסף. וע"כ אמר בדרך בטחון וידיעת העתידות, כי אם זכרתי אתך כאשר ייטב לך. כלומר, שהמוחין דזכירה יתגלו בשווה עם קיום החלום של שר המשקים, כמ"ש, כי אם זכרתי אתך, ביחד עמו.

אבל הוא טעה בזה, כי עוד לא היה כאן אלא התכללות הא'. וכל דברי החלום, היה הכל בו בהקב"ה, בז"א, שהוא חסדים מכוסים, ועוד לא היה התכללות הב', שהיא מוחין דזכירה, שהם בחינת שליטתו של יוסף.

ח) ועל כן המקום שהיה בו שיכחה, כנגדו לא זכר שר המשקים את יוסף, וישכחהו. וישכחהו, מורה על המקום שיש בו שיכחה. וזה הוא שנקרא, קץ, של צד החשך. שנתיים ימים, שמדרגת השיכחה חזרה למדרגת זכירה.

כי כל עוד שלא נעשה ההתכללות הב' למוחין דזכירה, עומדת קליפת השיכחה בקו שמאל הנקראת קץ הימים, כי

ויהי מקץ

יעקב, כי כל עוד שלא בא יעקב למצרים, לא היה קיום לארץ מחמת הרעב. כיון שבא יעקב למצרים, בזכותו נסתלק הרעב ונתקיימה הארץ.

יד) מלך במשפט יעמיד ארץ, זהו דוד המלך, כמ"ש, ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו, והוא קיים הארץ בחייו, ובזכותו היא עומדת לאחר פטירתו מן העולם. ואיש תרומות יהרסנה. זהו רחבעם. איש תרומות פירושו איש גאה. ורחבעם התגאה, שאמר, אבי יסר אתכם בשוטים ואני בעקרבים. ע"כ נקרעה ממלכתו.

טו) הקב"ה, בשביל הצדיקים, אף על פי שהעונש כבר נגזר על העולם, הוא מתעכב בשבילם, ואינו שולט על העולם. כל ימיו של דוד המלך נתקיימה הארץ בשבילו, לאחר שמת נתקיימה בזכותו, שכתוב, וגנותי... למעני ולמען דוד עבדי. כעין זה, כל ימיו של יעקב וכל ימיו של

י) כשברא הקב"ה את עולם העליון, בינה, התקין הכל כראוי, והוציא אורות עליונים המאירים מכל הצדדים, שהם ג' הקווים, והכול הוא אחד. וברא שמים של מעלה, ז"א, וארץ שלמעלה, הנוקבא, שיתוקנו כולם כאחד, הבינה וז"ן, לתועלת התחתונים.

יא) מלך במשפט יעמיד ארץ. מלך הקב"ה, בינה. במשפט. יעקב, ז"א, קיום של הארץ. ועל כן ו' דהויה, ז"א, ניוון מן ה' עליונה דהויה, בינה. ה' תחתונה דהויה, הנוקבא, ניוונת מן ו', ז"א, שקיומה של הארץ, במשפט. ז"א, כי המשפט יעמיד ארץ בכל תיקוניה ומזין אותה.

יב) מלך, הקב"ה. במשפט, יוסף. יעמיד ארץ, כמ"ש, וכל הארץ באו מצרימה לשבור אל יוסף. ומשום שהקב"ה חפץ ביעקב, עשה את יוסף מושל על הארץ.

יג) מלך, יוסף. במשפט יעמיד ארץ. זה

בו ב' מדרגות עליונות, בינה וז"א. כי הכתוב אומר, ברוך אדנ"י, הוא מכות, יום יום. שמתחברים בה ע"י היסוד, בינה וז"א, שהם שנתיים ימים. ואז יעמס לנו האל, הנוקבא, ישועתנו סלה. ובוה מבאר הכתוב, ויהי מקץ שנתיים ימים, אחר שניתקנו שנתיים הימים, שהם ב' המדרגות בינה וז"א, ופרעה חולם והנה עומד על היאור, אז נשלם היאור, שהוא יוסף, יסוד, והוא משפיע אל הנוקבא, שהיא ז' פרות. כמ"ש, והנה מן היאור עולות שבע פרות. הנוקבא.

יט והנה מן היאור. כי מנהר זה, יסוד, מתברכות כל המדרגות שלמטה. משום שאותו הנהר, הנמשך ויוצא מעדן, בינה, משקה ומזין לכל. ויוסף, יסוד, המקבל מבינה ע"י ז"א, הוא נהר, שכל ארץ מצרים מתברכת בשבילו.

כ נהר ההוא, היסוד, ז' מדרגות, של הנוקבא, מחג"ת נהי"מ שבה, המתפשטות ממנה ועומדות בעולם הבריאה, נשקות ומתברכות ממנו. ואלו הן שבע הפרות, יפות מראה ובריאות בשר. ותרעינה באחו. היינו בחבור באחוה, שלא נמצא בהן פירוד, וכולן לשבח הן עומדות, שאין יניקה מהן לסי"א. כי כל אלו שבע המדרגות, הן שבע הנערות הראויות לתת לה, שהן ז' היכולות דבריא, שכולן לשבח. וכן הן שבע פרות יפות מראה, כולן לשבח. ולעומת זה כתוב, שבעת הסריסים המשרתים את פני המלך, שז' הללו אינם כולם לשבח, אלא שיש בהם חלק לכוחות הטומאה, שהן שבע פרות הרעות.

כא שבע פרות הטובות. הן מדרגות העליונות על מדרגות אחרות. ושבע פרות הרעות. הן מדרגות אחרות שלמטה. העליונות הן מצד הקדושה, והתחתונות הן מצד הטומאה.

כב שבע השיבולים. ז' שבולים הראשונות הן טובות, משום שהן מצד ימין, שכתוב בו כי טוב. וז' שיבולים הרעות הן למטה מהן. שבע השיבולים הטובות הן מצד הטהרה, והרעות הן מצד הטומאה. וכולן הן מדרגות העומדות אלו

יוסף, לא שלטו עונשים בעולם, כי פסק הרעב בשבילים ונתעכב שעבוד מצרים.

טז מלך במשפט יעמיד ארץ. זה יוסף. ואיש תרומות יהרסנה. זה פרעה. כי משום שהקשה את לבו כנגד הקב"ה, נחרבה ארץ מצרים. ומקודם לכן, על ידי יוסף נתקיימה הארץ באותו החלום שחלם פרעה, שכתוב, ויהי מקץ שנתיים ימים.

יז חי ה' וברוך צורי ויְרוֹם אלוקי ישעי. אלוקי כתוב עם ו'. חי ה'. חי. זה הוא צדיק יסוד עולם, יסוד דו"א, הנקרא חי העולמים. וברוך צורי. זהו שכתוב, ברוך ה' צורי, שהוא העולם, הנוקבא, המתקיים על צדיק, שהצדיק שהוא יסוד דו"א משפיע לה, והיא מתקיימת. ויְרוֹם אלוקי ישעי. ויְרוֹם. זהו עולם העליון, בינה. אלוקי עם ו', זהו שמים, ז"א, כמ"ש, השמים שמים לה'.

במקרא זה מבואר שלמות השפעת היסוד, הנקרא חי העולמים, אל הנוקבא, הנקראת עולם, ונקראת צור. שהוא בזמן שמתחברות ביסוד ב' מדרגות העליונות, בינה וז"א. שהבינה מתלבשת בז"א עם מוחותיה, ואז הם משפיעים אל היסוד, והוא משפיע אל הנוקבא, שממנה מקבלים כל התחתונים. ושיעור הכתוב, חי ה' וברוך צורי. חי העולמים, שהוא יסוד משפיע, והצור, הנוקבא, מתברך ממנו, בעת, ויְרוֹם אלוקי ישעי, שז"א, הנקרא אלוקי עם ו', מתרומם עם התלבשות הבינה בו. כי ויְרוֹם, רומז על בינה. כי כאשר היסוד מקבל מב' מדרגות הללו, יש לו היכולת להשפיע אל הנוקבא.

יח ברוך אדנ"י יום יום. ברוך אדנ"י, השם כתוב א - ד - נ - י, הרומז על הנוקבא. ומקרא זה סוד החכמה. יום יום. הם שנתיים ימים, שהם ב' המדרגות, בינה וז"א, שאין הנוקבא מתברכת זולתם. כמ"ש, ויהי מקץ שנתיים ימים, ופרעה חולם והנה עומד על היאור. שזהו יוסף, כי נהר הוא יוסף הצדיק.

מביא כאן ראייה שנייה, שאין הנוקבא מתברכת מן היסוד, זולת בשעה שמתחברות

חוץ מישראל, שהם שולטים עתה על העולם. וזמן שם לחושך, שהוא גלות ישראל תחת שליטתם. זמן שם הקב"ה לכל. וע"כ לכל זמן, ועת לכל חפץ. מהו ועת לכל חפץ? זמן ועת לכל חפץ שנמצא למטה, לכל הטוב שנמצא למטה יש עת וזמן קבוע.

כו מהו עת? הוא כמ"ש, עת לעשות לה' הפרו תורתך. וכתוב, ואל יבוא בכל עת אל הקודש. והיא מדרגה הממונה על הנהגת העולם, הנוקבא. וע"כ עת, הנוקבא, ממונה לכל חפץ תחת השמים.

ויהי מקץ שנתיים ימים, מצד אותו קץ דחושך, כי שם זמן קצוב לאור וחושך, ראה פרעה בחלומו, ומשם ידע ונגלה לו החלום.

על אלו, ואלו לעומת אלו. וכולן ראה פרעה בחלומו.

כג וכי לאותו רשע, לפרעה, הראו לו כל אלו המדרגות? כדמיון שלהם ראה ולא עצמות המדרגות. כי כמה מדרגות על מדרגות, אלו לעומת אלו, ואלו על אלו, ופרעה ראה באלו המדרגות שלמטה.

כד כי כפי מה שהוא האדם, כן מראים לו בחלומו, וכך רואה. וכן עולה הנשמה להשיג, כל אחד ואחד כפי מדרגתו כראוי לו, וע"כ פרעה ראה כראוי לו ולא יותר.

כה ויהי מקץ. לכל, זמן. ועת לכל חפץ, תחת השמים. כל מה שעשה הקב"ה למטה, שם לכל זמן, וזמן קצוב. זמן שם לאור וחושך, זמן שם לאור שאר העמים.

ותפעם רוחו

מצרים. אלו הם המכשפים. ואת כל חכמיה, אלו הם החכמים במזלות, וכולם היו מסתכלים לדעת ולא יכלו להשיג.

ל אעפ"י שלמדנו שאין מראים לאדם אלא לפי המדרגה שלו, אבל למלכים אינו כן, כי מראים להם דברים עליונים ומשונים משמראים לאנשים אחרים. כמו שהמלך, מדרגתו עליון על כל שאר בני אדם, כן מראים לו במדרגה עליונה על כל שאר האחרים, כמ"ש, את אשר אלקים עושה הראה את פרעה. אבל לשאר בני אדם אין הקב"ה מגלה מה שהוא עושה, חוץ מלנביאים או לחסידים, או לחכמי הדור.

לא אותי השיב על כני ואותו תלה. מכאן נשמע, שהחלום הולך אחר הפתרון. השיב על כני. השיבו יוסף. ואותו תלה הוא יוסף. בכוח הפתרון ההוא שפתר לו, שהיה מוכרח להתקיים כך. וכתוב, ויהי כאשר פתר לנו כן היה.

כו ויהי בבוקר ותפעם רוחו וישלח. בפרעה כתוב, ותפעם, ובנבוכדנצר כתוב, ותפעם. בפרעה ותפעם, משום שהיה יודע החלום ורק הפתרון לא היה יודע. אבל נבוכדנצר ראה החלום וראה הפתרון, והכול נשכח ממנו, ע"כ כתוב, ותפעם.

כז ותפעם רוחו. כמ"ש, ותחל רוח ה' לפעמו, שהרוח היה בא והולך, בא והולך, ועוד לא היה מתיישב בו כראוי. וע"כ כתוב, ותחל רוח ה' לפעמו, כי אז עוד היה בהתחלה של השראת הרוח. אף כאן, הרוח העיר בו והלך, ושוב העיר, ולא היה מתיישב בו להבין ולדעת. כתוב, נבוכדנצר, ותפעם רוחו, כי ההתעוררות הרוח היה כפול, משום שלא ידע לא החלום ולא הפתרון, והרוחות הולכים ושבים. כמ"ש, כפעם בפעם, פעם בזה ופעם בזה, ולא התיישב דעתו ורוחו.

כט וישלח ויקרא את כל חרטומי

ויריצהו מן הבור

שלום למעלה, בא"א, ועושים שלום למטה, בזו"ן, ומביאים את הכלה לבעלה.

לב רוצה ה' את יראיו. כמה חפץ הקב"ה בצדיקים, משום שהצדיקים עושים

הקליפה ונתעטר בכאר מים חיים, שהיא השכינה.

לז וישלח פרעה ויקרא את יוסף. היה צריך לומר לקרא ליוסף. אלא, ויקרא את יוסף, זהו הקב"ה, שקראו להוציא מן הבור, שכתוב, עד עת בא דברו, שהקב"ה קראו. וַיִּגְלַח וַיַּחְלֵף שְׂמֹלוֹתָיו משום כבוד המלך. כי היה צריך להתייבב לפני פרעה.

לז ויבוא ישראל מצרים, ויעקב גר בארץ חם. הקב"ה מגלגל גלגולים בעולם ומקיים אַסְרִים וְשְׁבוּעוֹת, כדי לקיים השבועה והגזרה שגזר.

לח לולא החביבות והאהבה שאהב הקב"ה את האבות, ראוי היה יעקב לרדת למצרים בשלשלאות של ברזל, ובאהבתו אותם, המשיל את יוסף בנו ועשהו מלך המושל על כל הארץ, וירדו אז כל השבטים בכבוד, ויעקב היה כמלך.

לט ויבוא ישראל מצרים, ויעקב גר בארץ חם. כיון שכתוב, ויבוא ישראל מצרים, איני יודע שיעקב גר בארץ חם? אלא, ויבוא ישראל מצרים, זהו הקב"ה, ז"א, המכונה ישראל. ויעקב גר בארץ חם, זהו יעקב, כי בשביל יעקב ובניו באה השכינה למצרים, והקב"ה גלגל גלגולים, והוריד את יוסף מתחילה, שבוכותו נתקיים עמו הברית והמשילו על כל הארץ.

מ ה' מתיר אסוריו. וכאן כתוב, שְׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתְּיָהוּ. שְׁלַח מֶלֶךְ, זהו הקב"ה. מושל עמים. זהו הקב"ה. שְׁלַח מֶלֶךְ, זהו מלך העליון, ז"א. שְׁלַח וַיִּתְּיָהוּ, שְׁלַח את מלאך הגואל, הנוקבא, שהוא מושל עמים, המושל למטה בעולם התחתון, והכול מעם הקב"ה. **מא** ויריצהו. חסר ו', שיורה לשון יחיד, שהיה צריך לומר ויריצהו, לשון רבים. ומי הוא שהריץ אותו מן הבור? זהו הקב"ה, משום שאין מי שיאסור ויתיר מבית האסורים, חוץ מהקב"ה, שכתוב, יסגור על איש ולא יפתת. וכתוב, והוא ישקיט ומי ירשיע. כי הכול תלוי בו. וכתוב, וכרצונו עושה. וע"כ כתוב, ויריצהו מן הבור, שהקב"ה הריצו מן הבור.

ומשום זה חפץ הקב"ה באלו המתייראים אותו ועושים רצונו. שע"י המ"ן שהם מעלים לזו"ן, מעלים גם זו"ן מ"ן לאו"א, ונעשה זווג למעלה באו"א ולמטה בזו"ן. והכלה, הנוקבא, הם מביאים לבעלה, ז"א, להזדווג. ומשום זה הקב"ה, ז"א, חפץ בהם. כי זולתם לא היה שלום, שהוא זווג, לא למעלה באו"א, ולא למטה בזו"ן.

לב למיחלים לחדו. המיחלים לחדו הם העוסקים בתורה בלילה ומשתתפים עם השכינה, וכשהגיע הבוקר הם מיחלים לחדו.

בזמן שהאדם עוסק בתורה בלילה, חוט של חסד נמשך עליו ביום, שכתוב, יומם יצווה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. יומם יצווה ה' חסדו. משום שבלילה שירה עמי. על כן רוצה ה' את יראיו כתוב, ולא כתוב ביראיו, שלא לבד שחפץ בהם עצמם, אלא, כמי שפונה את רצונו לאחר, וחפץ להתפייס עמו, שרוצה, הוא גם לשון ריצוי ופיוס. ועל כן כתוב, רוצה ה' את יראיו, כלומר שמרצה ומפייס אותם. ולא כתוב ביראיו, שהיה משמע שחפץ בהם עצמם, ולא היה משמע שגם מרצה ומפייס אותם.

לד יוסף היה עֶצֶב, בעֶצְבַת רוח ובעֶצְבַת לב, מחמת שהיה אסור שמה. כיון ששלח פרעה אחריו, כתוב, ויריצהו, שפייס אותו והשיבו לו דברי שמחה, דברים המשמחים את הלב, משום שהיה עֶצֶב מיישבתו בבור. בתחילה נפל בבור, ומן הבור עלה אח"כ לגדולה.

לה מטרם שקרה ליוסף אותו מעשה, לא נקרא צדיק, כיון ששמר ברית קודש, שלא נכשל באשת פוטיפר, נקרא צדיק. ואותה מדרגת ברית קודש, יסוד, נתעטר עמו. ומה שהיה בתחילה נתון בבור, שהוא קליפה, נתעלה עמו, שזכה על ידי מעשה זה להיקרא צדיק. א"כ למה שמוהו בבור בבית האסורים. וע"ז משיב, מה שהיה מתחילה בבור, הרי נתעלה למלכות משום זה. וכתוב, ויריצהו מן הבור, שנסתלק מן

גיבורים, לע' שרים. שכתוב, פְּהַנְחֵל עֲלֵיוֹן גוֹיִים. וכתוב, כִּי חֶלֶק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבְלֵי נַחֲלָתוֹ.

מח אמר שלמה, שכל דבריו סתומים ואינם נודעים. וקוהלת סותם הדברים ודבריו סתומים.

מט כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר לא תשבע עין לראות ולא תמלא אוזן משמוע. וכי כל הדברים יגעים לדבר, הלא יש גם דברים קלים? ועוד שאומר, לא יוכל איש לדבר, ולא תשבע עין לראות, ולא תמלא אוזן משמוע. מהו הטעם שחושב אלו דווקא? אלא משום ששניים מהם, שהם עיניים ואוזניים, אינם נמצאים ברשותו של אדם, והפה הוא ברשותו. ע"כ הם כוללים כל כוחות האדם, ומשמיענו שכל אלו השלשה ודוגמתם, אינם יכולים להשליג הכול ולהשיג הכול, שאינם יכולים להשיג כל הדברים. ומישוב ג"כ קושיה א', כי כל הדברים יגעים. פירושו, שהעין ואוזן ופה, לא יוכלו להשיג כל הדברים.

נ הדיבור של אדם לא יוכל לדבר, והעיניים לראות, והאוזניים לשמוע, ואין כל חדש תחת השמש. פירוש, שאין לחשוב שישתנו פעם ממצומם הוה. וע"כ מסיים, מה שהיה הוא שיהיה. ומה שנעשה הוא שיעשה, ואין כל חדש תחת השמש. אפילו שדים ורוחות שעשה הקב"ה תחת השמש, לא יוכלו לדבר כל דברי העולם. והעין לא יוכל למשול ולראות, והאוזן לשמוע. וע"כ שלמה שהיה יודע כל דבר, אמר זה.

נא כל מעשי העולם בכמה ממונים תלויים, שאין לך כל עשב למטה, שאין לו ממונה למעלה, שמכה אותו ואומר לו גדל. וכל בני העולם אינם יודעים ואינם משגיחים על שורשם, למה הם נמצאים בעולם. ואפילו שלמה המלך שהיה חכם מכל האדם, לא יכול לעמוד עליהם.

נב אשרי הם שעוסקים בתורה ויודעים להסתכל ברוח החכמה. את הכול עשה יפה בעתו. פירושו, כל המעשים שעשה הקב"ה בעולם, בכל מעשה ומעשה, יש מדרגה

מב מה פירושו של ויריצהו? הוא כמו שאתה אומר, יַעֲתֵר אֶל אֱלֹקֵי וַיִּרְצֶהוּ, שהוא לשון ריצוי. כעין זה הוא, ויריצהו מן הבור, שהקב"ה נתרצה לו, ואחר כך, יבוא אל פרעה.

פירוש אחר, ויריצהו, לשון רצון וחק, שהמשיך עליו חוט של חסד, לתת לו חן לפני פרעה. אלקים יענה את שלום פרעה. אמר לו זה, כדי להקדים לו שלום, ולהתחיל דבריו עם המלה שלום.

מג באותו רשע פרעה שאמר, לא ידעתי את הוי"ה. והוא היה חכם יותר מכל חרטומיו, ואיך לא ידע את הוי"ה? אלא ודאי, שאת השם אלקים היה יודע. שהרי כתוב, הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו. ומשום שמשא לא בא אליו זולת בשם הוי"ה, ולא בשם אלקים, היה קשה לפניו להבין דבר זה יותר מהכול, שהוא היה יודע שהשם אלקים הוא השולט בארץ, ובשם הוי"ה לא היה יודע, ועל כן היה קשה לפניו שם הוה.

מד וכמ"ש, וַיִּחְזַק הוֹי"ה אֶת לֵב פֶּרַעַה. כי מלה זו, הוי"ה, היתה מחזקת את לבו ומקשה אותו. ועל כן לא הודיע לו משה מלה משם אחר, אלא את השם הוי"ה בלבד.

מה מי כה' אלקינו המגביהי לְשֹׁבְתָהּ. שנתעלה מעל כסא כבודו, ולא ניגלה למטה. כי בשעה שצדיקים אינם נמצאים בעולם, הרי הוא מסתלק מהם ואינו ניגלה להם.

הַמְשַׁפְּלִי לְרָאוֹת. בשעה שצדיקים נמצאים בעולם, הקב"ה יורד במדרגותיו אל התחתונים להשיג על העולם להטיב להם.

מו כי כשצדיקים אינם נמצאים בעולם, הוא מסתלק ומסתיר פנים מהם, ואינו משגיח עליהם, משום שהצדיקים הם יסוד וקיום העולם, שכתוב, וצדיק יסוד עולם.

מז ועל כן הקב"ה לא גילה שמו הקדוש אלא רק לישראל בלבד, שהם חלק גורלו ונחלתו. ואת העולם חלק הקב"ה לממונים

להיתתקן במדרגתם כראוי, שיתכלל מעשה זו, במדרגה זו שכנגדו, כולו בתיקון. אלא שנעשו כפי רצונו של האדם, לפי שרירות לבו, כמ"ש, ידעתי כי אין טוב בם, כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו. ידעתי כי אין טוב בם. באלו המעשים שלא נעשו לכוונת התיקון כראוי. כי אם לשמוח בכל מה שיבוא עליו, הן טובות והן רעות, ולתת הודאה להקב"ה, ולעשות טוב בחייו.

למה יִשְׁמַח על הרעות? כי אם המעשה שעשה גרם לו רע, מחמת המדרגה הממונה עליה, מצד שמאל, יש לו לשמוח ולהודות על הרע הזה שהגיע לו, כי הוא גרם לעצמו את זה, משום שהלך בלא ידיעה, כציפור זו שנפלה בפח. ועתה, כיון שכבר השיג ידיעה מחמת העונש, כבר ידע לעשות טוב בחייו. על כן יש לו לשמוח ולהודות על העונש.

נו מאין לנו שהאדם בלי ידיעה? כי כתוב, כי גם לא ידע האדם את עתו, פְּדִגִים שְׁנֵאֲחִזִים בְּמִצְוֵה רָעָה, וְכִצְּפֹרִים הֶאֱחִזוּת בְּפֶחַ. מהו עתו? של אותו מעשה שעשה, כמ"ש, את הכול עשה יפה בעתו. וע"כ הם כציפורים האחוזות בפח. וע"כ אשריהם העוסקים בתורה, ויודעים אורחות ושבילים של תורת מלך עליון, ללכת בה בדרך האמת.

ושיעור הכתוב, את הכול עשה יפה בעתו, שכל כ"ח עתים שחושב שם, כולם טובות, כל אחת בעתה. כי אפילו י"ד עתים שבשמאל הן טובות, להיותן מקרבות את האדם להתקשר בי"ד עתים שבימין, שהיא השכינה.

גם את העולם נתן בלבם. שע"י העונשים הקשים שבי"ד עתים שבשמאל, נקבעים בלבם י"ד עתים המתוקות שבימין. שמחמת העונש המר שמקבל בשמאל, הוא בורח משמאל ובא לימין. והוצרך לעצה זו, מטעם, מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה. כיון שאין האדם מסוגל להשיג הכול, שאומר, כל הדברים יגיעים לא יוכל איש לדבר, על כן ניתן לו הבירור בלב,

הממונה על מעשה ההוא בעולם, הן לטוב והן לרע, שהם כ"ח עתים שחושב שם קהלת: י"ד עתים לטובה הן בימין, והיא השכינה, י"ד עתים לרעה הן בשמאל, והן בס"א, להעניש בני אדם.

מהם מדרגות לימין ומהם מדרגות לשמאל. הולך האדם לימין, אותו המעשה שעושה, מדרגה הממונה לצד ימין, עושה לו עזרה, והרבה יש שעוזרים לו. הלך האדם לצד שמאל ועושה מעשיו, הנה אותו המעשה שעשה, הממונה שהוא לצד שמאל מקטרג עליו, ומוליך אותו לצד ההוא ומשטה אותו. וע"כ אותו המעשה שעושה האדם כראוי, ממונה ההוא שלצד ימין עוזר אותו, וזהו בעתו, שאומר הכתוב, יפה בעתו, כי מעשה ההוא נתקשר בעתו כראוי, שהוא הנוקבא, הנקראת עת. שהן י"ד עתים לטובה, שהן בימין. וע"י העונשים שבי"ד עתים לרעה, הוא בוחר בי"ד עתים שבימין ומתקשר בהשכינה. ונמצא, את הכול עשה יפה בעתו.

נא גם את העולם נתן בלבם. שכל העולם וכל מעשי העולם, אינם נקשרים בקדושה, אלא ברצון הלב, כשעולה ברצון האדם. שכתוב, וידעת היום וְהִשְׁבַּתְּ אֶל לְבָבְךָ. אשרי הם הצדיקים, שממשיכים ברצון לבם מעשים טובים, להטיב לעצמם ולכל העולם. והם יודעים להתדבק בעת שלום, בעת שיש זווג העליון, שנקרא שלום. ובכוח הצדקה שעושים למטה, הם מעלים מ"ן, והם ממשיכים לאותה המדרגה שנקראת כל, שהוא יסוד, להאיר בעתו, שהוא הנוקבא. **נד** אוי להם לרשעים שאינם יודעים העת שלום של המעשה, ואינם משגיחים לעשות מעשיהם בעולם על תיקון הנצרך לעולם, ולתקן המעשה במדרגה ההיא הראויה לה, שאינם מעלים מ"ן ע"י מעשיהם לזווג עליון, שהוא עת שלום.

נה וע"כ ניתן הכול ברצונם של בני אדם, שכתוב, מְבַלִּי אֲשֶׁר לֹא יִמְצָא הָאָדָם את המעשה אשר עשה האלקים מראש ועד סוף. ומשום זה שאלו המעשים לא נעשו

יודע הוא נכשל בה. והצדיקים כשפותחים פיהם, כולם שלום. יוסף כשהתחיל לדבר לפרעה, כתוב, אלקים יענה את שלום פרעה. הקב"ה חס על שלום המלכות, כמ"ש, ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים.

הבורח מעונש המר, ומתקשר בטוב וחסד שבימין. כמ"ש, ידעתי כי אין טוב במ. בי"ד עתים שבשמאל. אבל הן סבה בטוחה, כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו. (נז) לעולם אל יפתח אדם פיו לרע, כי הוא אינו יודע מי מקבל המלה, וכשאדם אינו

אחרי הודיע אלקים אותך את כל זאת

גבריאל, יש לו מראה, שנראים בה הגוונים של מעלה, שהם שש מראות שבנוקבא. והן נראות בחיזו הזו, שהוא גבריאל, הנקרא חיזו מן חיזו. ויש חיזו לחיזו, וחיזו לחיזו, זה על זה. כלומר, שיש בחיזו לחיזו, שהוא גבריאל, הרבה מדרגות הנבחנות כל אחת לחיזו דחיזו. שפירושו, מראה ממראה העליונה, שהיא הנוקבא. שהן שש בחינות חיזו דחיזו, זה על זה, הנמשכות משש מראות שבנוקבא. וכולן נמצאות במדרגות הג"ת נה"י, ושולטות, ובהם נפתרים כל החלומות שבעולם. ואלו הן כעין שלמעלה מהן, כעין שש מראות שבנוקבא.

סג ומשום זה, כי אחת מאלו המדרגות גילה לו החלום ופתרונו. אבל יוסף, מתוך דבריו של פרעה, הסתכל במדרגות העליונות, שהחלום הראה עליהן, ואמר פתרונו לפרעה.

סד והפקיד אותו על כל ארץ מצרים משום שהקב"ה משלו. משל יוסף נתן לו, הפה שלא נשק לעבירה, כתוב, ועל פיך ישק כל עמי. היד, שלא קרב לעבירה, כמ"ש, ויתן אותה על יד יוסף. צוואר, שלא קרב לעבירה, כמ"ש, וישם רביד הזהב על צווארו. הגוף, שלא קרב לעבירה, וילבש אותו בגדי שש. רגל שלא רכב על עבירה, כתוב, וירכב אותו במרכבת המשנה. המחשבה, שלא תשב בעבירה, נקרא נבון וחכם. הלב, שלא הרהר בעבירה, ויקראו לפניו אברך. והכול קיבל משלו.

סה ויצא... ויעבר בכל ארץ מצרים. מה הטעם, ויעבור בכל ארץ מצרים? כדי

נח פרעה רצה לנסות את יוסף, החליף לו דברי החלום, ויוסף, משום שהיה מכיר במדרגות המרומזות בחלומו, הסתכל בכל דבר ודבר, ואמר, כך ראית, וסידר כל דבר ודבר כראוי.

נט ויאמר... אחרי הודיע אלקים, פירושו, אחרי היית, באותה שעה שחלמתי החלום היית נמצא שמה. ומשום זה אמר, את כל זאת. ידעת איך היה החלום, וידעת פתרונו.

ס אם כן, אמר יוסף הכול, החלום והפתרון, כמו דניאל, שאמר החלום ופתרונו? אין זה פזה. יוסף הסתכל מתוך דברי פרעה, שהיה אומר דברי החלום במדרגות ידועות, וראה שהוא טעה, כי דבריו לא היו באותו הסדר שנוהג באותן המדרגות של החלום. ואמר לו, לא כך ראית אלא כך, כי המדרגות באות כסדרן. אבל דניאל, לא הסתכל מתוך דברי נבוכדנצר כלום, והכל אמר לו, את החלום ופתרונו.

סא דניאל נקרא חיזו. הנוקבא הנקראת לילה, והיא מראה, שפירושו הארת חכמה. ולפי שאין הארת חכמה בשום פרצוף זולתה, ע"כ נקראת הנוקבא מראה, או חיזו. ולפי זה השם לילה הוא חיזו. חיזו מן חיזו, המלאך גבריאל, שבחינת החיזו שבו נמשך מחיזו, שהיא הנוקבא.

סב וכמראה המראה... ומראות כמראה אשר ראיתי. כל אלו המראות שבמקרא הזה הם שש מדרגות. וכמראה המראה הן שתיים, ומראות לשון רבים, הן ג"כ שתיים, והן ארבע. כמראה ראיתי, הן שתיים, והן שש מראות. שש הספירות הג"ת נה"י של הנוקבא.

בגדלותה הנקראת כנסת ישראל, נקשרה בחיים, בבינה, עולם ששורים בו חיים. כי עולם הוה, שהוא הנוקבא, אין חיים שורים בו מבחינת עצמותה, וע"כ נקרא חיי הבל, משום שהוא תחת השמש, ז"א, וצריך לקבל ממנו. ואין אורותיו של השמש מגיעים כאן לעולם הוה. ונסתלקו מן העולם ביום שנחרב בית המקדש, שכתוב, חֲשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ בְּצֵאתוֹ, שאורו עלה למעלה, ואינו מאיר למטה, כמ"ש, הצדיק אבד, שהוא היסוד דו"א, המשפיע לעולם הוה, שהיא הנוקבא. ולפיכך צריכים להמשיך לה חיים מבינה, כמ"ש, רְאֵה חַיִּים.

עג כי הוא חֲלַקְךָ בחיים. זה הוא זווג השמש, ז"א, עם הלבנה, הנוקבא. כי הנוקבא נקראת חלק, ואור השמש, חיים. וצריכים לבוא השמש בלבנה והלבנה בשמש, שלא להפריד ביניהם. וזה הוא חלקו של האדם, שיגרום במעשיו את זווג העליון, לבוא בהם לעולם הבא.

עד מה כתוב אחריו, כל אשר תמצא ידך לעשות בְּכוֹתֶךָ עשה. וכי הותרה הרצועה, שאין עוד פחד מרצועה המְעַנֶּשֶׁת, שיוכל האדם לעשות כל מה שיכול? ומשיב, לעשות בְּכוֹתֶךָ כתוב. בְּכוֹתֶךָ, זה הוא נשמתו של האדם, שהוא כוחו של האדם, לזכות לעולם הוה ולעולם הבא. כל אשר תמצא ידך בכוח נשמתך לעשות מעשים טובים, תעשה ואל תתְעַצֵּל, כי אז תזכה לב' העולמות.

עה פירוש אחר, בְּכוֹתֶךָ, זו היא האשה, שהיא כנסת ישראל, שהיא הכוח להתגבר בה, בעולם הוה ובעולם הבא. וצריך האדם לזכות בעולם הוה באותו הכוח, כדי שיתגבר בה בעולם הבא. ושיעור הכתוב, כל אשר תמצא ידך בְּכוֹתֶךָ, היא הנוקבא, לעשות מעשים טובים בעולם הוה, עשה, ותזכה לעולם הבא.

עו וצריכים להתגבר במעשים טובים בעולם הוה, משום, שלאחר שהאדם יוצא מעולם הוה, אין בו כוח לעשות משהו, שיאמר, עתה, מכאן ולהלאה, אעשה מעשים

למשול עליהם, שהיו מכריזים לפניו כך, כי קראו לפניו אֶבְרָהָם. ועוד, כדי לקבץ תבואה בכל מקום ומקום, כי אוכל שְׂדֵה העיר אשר סביבותיה נתן בתוכה, ולא נתן תבואת מקום זה במקום אחר, כדי שלא תרקב. כי מְטֹבֵעַ כל מקום, ששומר על הפירות שגדלו בו.

סו כל מה שעשה הקב"ה, הכול הוא לגלגל גלגלים. לגלגל ולהקדים סבות לטובת ישראל, משום שרצה לקיים הבטחתו. כשברא הקב"ה את העולם, הביא מתחילה כל מה שצריך העולם, ואחר כך הביא את האדם לעולם, ומצא לו מזונות.

סז הקב"ה אמר לאברהם, יְדוּעַ תדע... ואחרי כן יָצְאוּ ברכוש גדול. כשבא יוסף למצרים לא נמצא בה רכוש גדול. גלגל הקב"ה גלגולים, והביא רעב על העולם, וכל העולם הביאו כסף וזהב למצרים, ונתמלא כל ארץ מצרים כסף וזהב. ואחר שנתקן רכוש גדול בכל השיעור, הביא את יעקב למצרים.

סח כי כך דרכיו של הקב"ה, שבתחילה בורא הרפואה, ואחר כך הוא מְפָה. בתחילה התקין רכוש גדול במצרים, ואחר כך הביא אותם לְגָלוּת. ועל זה גלגל גלגולים והביא רעב על כל העולם, כדי שיהיו מביאים כסף וזהב של כל העולם למצרים.

סט בשביל יוסף, שהיה צדיק, גרם, שיקבלו ישראל עושר, כסף וזהב, שכתוב, ויוציאם בכסף וזהב. ומידו של הצדיק בא זה לישראל. והכול לזכות אותם לעולם הבא. **ע** רְאֵה חַיִּים עם אֵשָׁה. מקרא זה בסוד עליון הוא. רְאֵה חַיִּים, הוא חיים של עולם הבא, כי אשרי הוא האדם הזוכה בו כראוי להיות.

עא עם אֵשָׁה אשר אהבת. זו היא כנסת ישראל, שהיא הנוקבא, משום שבה כתוב אהבה, שכתוב, ואהבת עולם אהבתך. מתי? הוא בעת שצד הימין אוהו בה, שכתוב, על כן משכתין חסד. וחסד, הוא צד ימין.

עב כל ימי חיי הבלך. משום שנוקבא

פ ויקראו לפניו אַבְרָהָם. אַבְרָהָם, הוא ההתקשרות שנקשר השמש בלבנה, יסוד, המייחד ז"א ונוקביה. והכול כורעים כנגד מקום זה, כי כוונת הכריעות שבתפילה הן בסוד היסוד, שנקרא ברוך. וע"ש הכריעות קראו לפניו אַבְרָהָם, שהוא מלשון, וַיִּבְרָךְ את הגמלים. ונתון אותו על כל העולם, שהוא הנוקבא. וכל בני העולם מודים לו על השפיע שמשפיע להם. וע"כ, הכול הוא בסוד העליון.

פא הקב"ה עשה מלכות הארץ כעין מלכות הרקיע, והכול עשה זה כנגד זה, שכל מה שיש בארץ, יש לו כנגדו שורש ברקיע. וכל מה שנעשה בארץ, היה לפני הקב"ה בתחילה, למעלה ברקיע. מלכות הקדושה לא קבלה מלכות שלמה, עד שנתחברה באבות, כי הקב"ה עשה את מלכות העליונה שתאיר מסוד האבות.

פב וכאשר ירד יוסף הצדיק למצרים תחילה, המשיך עמו אחר כך את השכינה, כי השכינה אינה הולכת אלא אחר הצדיק. ועל כן נמשך יוסף תחילה למצרים, וקבל כל עשירות שבעולם כראוי. ואחר כך ירדה השכינה למצרים, וכל השבטים עמה.

פג ומשום זה יוסף, ששמר את הברית קודש, זכה להתעטר במקומו, שנעשה מרכבה ליסוד דו"א. וזכה למלכות של מעלה, ולמלכות של מטה. ועל כן כל מי ששומר ברית קודש, הוא כאלו קיים תורה הקדושה כולה. כי הברית שקולה כנגד כל התורה.

טובים, כי ודאי, אין מעשה וחשבון ודעת. ואם לא זכה האדם בעולם הזה, לא יזכה אחר כך בעולם הבא. ומי שלא הכין צדה לדרך ללכת מעולם הזה, לא יאכל בעולם הבא. ויש מעשים טובים, שעושה האדם בעולם הזה, שאוכל מהם כאן בעוה"ז, וכל השכר נשאר לעולם הבא, ליוזון מהם.

עז יוסף זכה בעולם הזה וזכה בעולם הבא, משום שרצה להתייחד באשה יְרֵאת ה', שהיא הנוקבא, שהיא עולם הזה, כמ"ש, וחסאתי לאלקים, שהוא הנוקבא, הנקראת אלקים. ומשום זה זכה למשול בעולם הזה, וזיכה את ישראל.

עח וילקט יוסף. כי אותו הנהר, הנמשך ויוצא מעדן, יסוד, הנקרא יוסף, מלקט הכול, שהוא כלול ומקבל מכל הספירות, וכל העשירות נמצא בו. כמ"ש, ויתן אותם אלקים בְּרִקְיעַ השמים, כי היסוד נקרא רקיע, המאיר לארץ, הנוקבא. והכול הוא כמו שראוי להיות, כי ודאי שיוסף, יסוד, היה צריך למשול על המלכות, הנוקבא, ולהשפיע לה.

עט מהו מרכבת המְשֻׁנָּה? הקב"ה עשה את הצדיק, מושל, משום שממנו ניוזן העולם, שהוא הנוקבא, וממנו הוא צריך להיות ניוזן. להקב"ה יש מרכבה עליונה, חגת"מ שמחזה ולמעלה דו"א, ויש לו מרכבה תחתונה, הנוקבא. והמרכבה התחתונה נקראת מרכבת המְשֻׁנָּה. ויוסף נקרא צדיק, יסוד, וראוי לו להיות רוכב על מרכבת המְשֻׁנָּה.

נִיָּא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבַר בַּמִּצְרַיִם

מעמסה, מעמסה היא על הקב"ה שלום העמים עובדי כוכבים ומזלות, וכשנגזר עליהם הדין, מעביר מעל עצמו אותה המעמסה, שהיה סובל בשבילם. וע"כ כשנאמר בהם משא, הוא לטוב.

בכל מקום שהדין נגזר על ישראל, ואומר משא, כביכול הוא מעמסה על הקב"ה להעניש את ישראל. והוא משא, מצד זה ומצד זה. הן אם יענישם והן אם

פד נִיָּא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבַר. כיון שנסתלקה ממנו שכינה במכירת יוסף, איך ראה שיש שבר במצרים? כמ"ש, מִשָּׂא דְבָר ה' על ישראל. מִשָּׂא דְבָר ה', למה אומר מִשָּׂא? בכל מקום של דין על שאר העמים, ואומר מִשָּׂא, הוא לטוב. בכל מקום שהוא על ישראל, ואומר מִשָּׂא, הוא לרע.

פה בכל מקום שהוא על דין של שאר העמים, לטוב הוא. משום שמשא פירושו

מלמעלה להיעזר על ידו. ועל כן הקב"ה יוצר רוח האדם בְּקֶרְבוֹ, שנותן לו עזרה, שיוכל להתפשט בתוך האדם.

צא כאשר רוח ההוא צריך עזרה, כפי מה שהוא אותו האדם, וכפי מה שאותו הגוף הוא מתוקן, כן מתקנים לו מלמעלה אותו הרוח, ומוסיפים לו רוח להיתתקן. כי כפי מה שבא לטהר כן מסייעים אותו. וזהו, יוצר רוח אדם בְּקֶרְבוֹ, שנותן לו תוספת רוח, שיוכל להתפשט בגוף האדם. כי בעת שהאדם נולד ויוצא לאויר העולם, לא יוכל הרוח להתפשט בו, ועומד בו בצד אחד, שאינו כלול משמאל, וע"כ הוא בחוסר ג"ר. וכשמתגדל ומטיב מעשיו, נותנים לו תוספת רוח, ג"ר, כי ו"ק נבחנו לעיקר הרוח, והג"ר לתוספת רוח. ואז יש לו התפשטות בגוף האדם בכל הצדדים.

צב כיון שנאבד יוסף מאביו יעקב, אבד יעקב את תוספת הרוח שהיה בו, הג"ר, ונסתלקה ממנו השכינה. אח"כ כתוב, וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם, וכי עד עתה היה מת? אלא תוספת רוח הוזה נסתלקה ממנו ולא היתה בתוכו, כי העצבות שהיה בו, גרם שרוחו לא היה בקיומו, שנסתלק ממנו ג"ר, שהן קיומו של הרוח. ומשום זה כתוב, וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם, כי הג"ר חזרו לתחיה. **צג** וכאן כתוב, וַיֵּרָא יַעֲקֹב. כי יש שבר במצרים, שראה ברוח הקודש. הלא עד עתה עוד לא נתבשר שיוסף חי, ועוד היה בהסתלקות השכינה, ומאין היה יודע שיש שבר במצרים? אלא, וירא יעקב, שראה שכל יושבי הארץ הולכים למצרים ומביאים תבואה, ולא שראה ברוח הקודש.

צו דְּרָכֶיךָ דְרָכֵי נֹעַם. אלו דרכי התורה. כי מי שהולך בדרכי התורה, הקב"ה משרה עליו נעימות השכינה, שלא תסור ממנו לעולמים. וכל נתיבותיה שלום. כי כל נתיבות התורה כולם שלום. שלום לו למעלה, שלום לו למטה, שלום לו בעולם הזה, שלום לו בעולם הבא.

צז כמטבע בכיס נמצא במקרא הוזה, שטמון כאן בפנימיות המקרא סוד יקר.

לא יענישם הוא משא עליו כביכול. כי אם לא יענישם ישארו בזוהמת החטא, ואם יענישם הוא מְצַר כביכול בצרת ישראל. וע"כ כשנאמר בהם משא הוא לרע.

פו כיון שאמר נוטה שמים ויוסד ארץ, למה נצרך עוד לומר, ויוצר רוח האדם בְּקֶרְבוֹ? וכי לא היינו יודעים שהוא יוצר רוח האדם, אם לא היה נאמר? אלא להורות בזה מדרגה, שכל הרוחות והנשמות שבעולם עומדים בה, הנוקבא, שבה עומדים כל הרוחות והנשמות בסוד העיבור, וממנה מקבלים התחתונים.

פז אם אמר, ויוצר רוח האדם ולא יותר, היה טוב, אבל, בְּקֶרְבוֹ, מה פירושו? אלא סוד הכתוב הוא בשני צדדים, ביסוד ובנוקבא. כי מאותו הנהר הנמשך ויוצא מעדן, יסוד, משם יוצאות ופורחות כל הנשמות, ומתקבצות למקום אחד, בנוקבא, ויסוד יוצר רוח האדם, בְּקֶרְבוֹ, שהיא הנוקבא, וזו, הנוקבא, דומה כאשה שנתעברה מן הזכר, שהוֹלֵד מֵיֵצֵר לה במעיה, עד שנצטייר כולו בְּצִיּוֹר השלם במעיה. כך, ויוצר רוח האדם בְּקֶרְבוֹ. בְּקֶרְבוֹ, בהנוקבא, עומד הרוח ומצטייר שם, עד שנברא האדם בעולם, והיא נותנת לו הרוח. ויוצר מלשון צִיּוֹר, שמצטייר בה רוח האדם. ולפי שמתרם שנגמר ציור הוֹלֵד הוא מֵיֵצֵר לאמו, ע"כ אומר כאן משא, שאצל ישראל הוא לרע.

פח ויוצר רוח אדם בְּקֶרְבוֹ. בקרבו של אדם ממש, ולא בנוקבא העליונה. כי כשנברא האדם, והקב"ה נתן לו נשמתו, ויצא לאויר העולם, אותו הרוח שבתוכו אינו מוצא הגוף מספיק שיתפשט בתוכו ועומד בו בצד אחד, בימין, ולא יתפשט לימין ושמאל.

פט וכשגוף האדם מתפשט, מתפשט גם הרוח, ונותן בו כוח. וכן כפי שהגוף נתגדל, כן נותן הרוח כוח אל האדם שיתחזק על ידו. ומשום זה, יוצר רוח אדם בְּקֶרְבוֹ, ממש. **צ** ואם תאמר, יוצר רוח אדם, מה פירושו? משום שהרוח צריך לתוספת כוח

שעל זווגה מתגלה הארת החכמה, שהארה זו משלמת לכל הנשמות, גם לאותן שנמשכות מחוזה ולמטה דו"ן שהן רוב הנשמות שבעולם. כי אחר שז"א מקבל ג' קוים דישסו"ת, בסוד שלושה יוצאים מאחד, אחד זוכה בשלושתם, הוא משפיע אותם אל הנוקבא, ונעשית רביעי לאבות, מלכות דוד.

וכשמשפיע לה מקו ימין דבינה, נקודת החולם, או נמשכים לה אותיות אל"ה דבינה, שבהם המפתח. ונבחן אז שהג"ת דו"א כרו בה, ועשו בה בית קיבול, שהיא המפתח, בסוד אמא השאילה בגדיה לבתה. כמ"ש, באר חפרוה שרים, הוא ישסו"ת, פרוה נדיבי עם. היינו הג"ת דו"א, וחג"ת דו"א משפיעים לנוקבא הכלי של המפתח מן הבינה, ואחר כך משפיעים לה גם ב' הנקודות שורק חיריק, מב' קוים, שמאל ואמצעי דבינה, ואז יש לה כל ג' הקוים שבהג"ת דו"א שקבלו מג' הקוים שבבינה, ואז ג' קוים דו"א, חג"ת, נכנסים בהנוקבא. מהמפתח, המכונה דרך או אורה, מושפעת הארת החכמה המאירה ומשלמת לכל הצדדים ולכל רוחות העולם, ואפילו לאותן הנמשכים מחוזה ולמטה דו"ן. משא"כ הנתיבות שהם מהמנועול, אינם משפיעים אלא ליחידים, להנמשכים מחוזה ולמעלה דו"א, ואינם פתוחים לכל.

צט ונועם זה הוא נעימות היוצאת מעולם הבא, ישסו"ת. ומעולם הבא מאירים כל המאורות ומתחלקים לכל צד, לג' קוים ימין ושמאל ואמצע. ואותו הטוב והאור של עולם הבא, שיורשים האבות, חג"ת דג"א, שיורשים מוחין הללו מישסו"ת, מעולם הבא, נקראים נועם. פירוש אחר: עולם הבא עצמו, ישסו"ת, נקרא נועם, כי כשנתעורר עולם הבא, להאיר כל שמחה, כל טוב, כל האורות, וכל חירות שבעולם, מתעוררים, ומשום זה נקרא נועם.

ק ועל כן למדנו, הרשעים שבגיהנם, בשעה שנכנס השבת, נחים כולם, ויש להם

מקרא זה הוא בשני אופנים, דרכים ונתיבות. ובשתי בחינות, נועם ושלוש. קרא בו דרכים, וקרא בו נתיבות. קרא בו נועם, וקרא בו שלום.

צח דרכיה דרכי נועם, כמ"ש, הנותן בים דרך. כי בכל מקום שכתוב בתורה דרך, הוא דרך פתוח לכל, כדרך הזה הגשמי, שהוא פתוח לכל אדם. כך דרכיה דרכי נועם, הם דרכים שפתוחים מן האבות, חג"ת, אברהם יצחק יעקב, אשר כרו בים הגדול ובאו בתוכו. ומאלו הדרכים נפתחים האורות, להאיר לכל צד ולכל רוחות העולם. ב' מלכיות שבהם מתוקן המסך להזדווג עם אור העליון, מכונות מפתח ומנועול, או עטרת יסוד ומלכות עצמה. ואין הארת החכמה אלא במקום שיש שם המפתח. אבל במקומות שיש שם המנועול, נשארו בחסדים מכוסים מחכמה. ובג"ר דפרצופים, כגון, עתיק או"א עלאין וזו"ן הגדולים, משמש המנועול, ע"כ הם בחסדים מכוסים. ובו"ק דפרצופין, כגון א"א וישסו"ת וזו"ן הקטנים, משמש המפתח, וע"כ מתגלה בהם הארת החכמה.

והנה המפתח נקרא דרך או אורה, מטעם היותו דרך להשפעת המוחין דחכמה, המאירים לכל הצדדים בחינת ג"ר. והמנועול מכונה שביל או נתיב, דרך צר, שאינו פתוח לכל, כי רק הנשמות מבחינת מחוזה ולמעלה דו"ן יכולות לקבל מהם ג"ר, משום שאינם צריכות חכמה, להיותם חפץ חסד. אבל הנשמות שהן מחוזה ולמטה דו"ן, שהן צריכות חכמה, אינם יכולות לקבל משם רק ו"ק חסד ראש. ונמצא שאינו פתוח להנשמות שהן מחוזה ולמטה, שהן רוב הנשמות, וע"כ מכונה בשם שביל ונתיב, שאינו פתוח אלא ליחידים. ובאו"א עלאין משמש המנועול, הנקרא נתיב, ולפיכך הם תמיד בחסדים מכוסים מחכמה. ובישסו"ת משמש המפתח, הנקרא דרך, וע"כ הם בהארת החכמה.

דרך, יורה על המלכות של המפתח,

את שני המסכים ביחד, כי להיותו למעלה מחוזה דו"א, אין הדינים של המנעול ניכרים בו, כי אינם ניכרים לבחינת דין אלא רק מחוזה ולמטה. וע"כ רק יסוד שהוא מחוזה ולמטה, אוחו שניהם יחד.

כשהנוקבא בגבורות שליטת השמאל, שאיננו רוצה להיכלל בימין, שאז נקפאים כל האורות שבו, או נתן היסוד שלום, שע"י מסך המנעול, המסך דחיריק, מכניע את השמאל ומחברו עם הימין. ואז נעשה שלום בין ימין ושמאל, והאורות נפתחים. וכל נתיבותיה שלום. כי הנתיבות, שהם המנעול, אינם עומדים להמשיך מוחין כמו המפתח, הנקרא דרך, אלא לעשות שלום בין קו ימין לקו שמאל הוא עומד.

קב ועם כל זה יעקב היה לו שבר כדי לקנות תבואה במצרים. וראה שהוא שבר על שבר, שירדו בניו למצרים. וע"כ, ויאמר יעקב לבניו למה תתראו, אלא שתראו את עצמכם כרעבים, כאנשים שאין להם שובע. אע"פ שנסתלקה השכינה מיעקב, עם כל זה היה לו שבר, שהוא מסך המפתח מבחינת הדינים שבו, כדי לקנות תבואה במצרים. להמשיך עליו הארת החכמה דישסו"ת, המכונה חכמת מצרים. אמנם מסך המנעול לא היה ניכר בו לבחינת דין, להיותו ת"ת שהוא מחוזה ולמעלה. אבל בניו, שהם מבחינת מחוזה ולמטה, יהיה ניכר בהם גם המנעול, אם ירדו למצרים. וזהו שראה שהוא שבר על שבר, שירדו בניו למצרים. כי יתגלה בהם גם שבר הב', שהוא מסך המנעול. ע"כ, ויאמר לבניו למה תתראו. אלא שתראו את עצמכם כרעבים, מכוח מסך המפתח, הקרעב אחר המוחין, מכוח מסך המנעול, כאנשים שאין להם שובע, משום מסך המנעול, שאין לו שובע בשלמות לפני גמר התיקון.

קג בכל זמן שיש צער בעולם, אין האדם צריך להראות עצמו בשוק, שלא ייתפס בעוונותיו, שבעלי הדין יראוהו, ויקטרגו עליו ויגלו עוונותיו, כדי להענישו. ועל כן

חירות ומנוחה. בשעה שיצא השבת, יש לנו לעורר עלינו את השמחה העליונה, שנמצל מאותו העונש של הרשעים הנדונים משעה שהוא ולהלאה. ויש לנו להתעורר ולומר, יהי נועם ה' אלקינו עלינו. זה הוא נועם העליון, שמחת כל המוחין דישסו"ת. ועל זה נאמר, דרכיה דרכי נועם.

ביום השבת מאירים המוחין דאו"א עלאין, אויר טהור. והם מכונים לעתיד לבא, ואז כל הדינים מתעבדים מן העולם, ואפילו הרשעים שבגיהנם נחים. וביציאת השבת, שוב מתעוררים הדינים והקליפות, ואין להם ביטול אלא על ידי מוחין דהארת חכמה, הנמשכים מישסו"ת, שנקראים נועם. ולפיכך בצאת השבת מחויבים אנו לומר הפסוק, יהי נועם, כדי לעורר עלינו המוחין דהארת חכמה המבטלים כל הדינים. **קא** וכל נתיבותיה שלום. נתיבותיה, אלו הם השבילים היוצאים מלמעלה, מאו"א, המנעול, שמשמש באו"א, שעליה אומר הכתוב, ושְבִילָהּ במים רבים. ונקראים כן משום שאינם פתוחים לכל אדם, אלא ליחידים בלבד. וכולם, אוחו אותם הברית בלבדו, יסוד, שנקרא שלום, שלום בית, ומכניסים לים הגדול, בעת שהוא בגבורתו, שאז נתן לו שלום. וז"ש, וכל נתיבותיה שלום. יוסף היה ברית שלום, שזכה לנתיבות הנ"ל, והיה מלך במצרים, ומושל על הארץ. ויעקב, משום שנסתלקה ממנו השכינה, לא היה יודע.

כי המפתח, שהוא מסך הנמשך מבינה, הנקרא דרך, הממשיך את המוחין דנועם, כמ"ש, דרכיה דרכי נועם. אך המנעול, אינו ממשיך המוחין, וכל תקונו הוא לעשות שלום. כי כל כוחו של קו אמצעי ליחד ב' הקווים ימין ושמאל זה בזה, הוא ע"י התכללות בתחילה באותו המסך של המנעול. וכולם, ב' המסכים ביחד, הדרך והנתיב, אוחו אותם רק הברית בלבדו, שהוא יסוד דגדלות, הנקרא יוסף. כלומר, אע"פ שעיקר קו אמצעי הוא ת"ת, אמנם הוא אינו נושא

בירושה. ועשו יצא מחלקו בארץ, ומהכל, שיצא ונפטר, גם מגלות. ויעקב, שיסבול גלות, יקח הכל, כלומר, שהתפשרו כן. ועל כן ראה יעקב שבירה ההיא, שיהיה במצרים לו ולבניו לסבול הגלות. ועל כן, ויאמר יעקב לבניו למה תתראו, לפני הדין שלמעלה, ואינכם מפחדים, שלא ימצא עליכם מקטרג. ויאמר... רדו שמה, אשר רדו בגימטריה ר"י, חשבון זה היו ישראל במצרים.

אמר להם יעקב, למה תתראו, כי יש להם לפחד מפני המקטרגים.

קד פרוש שני: וירא יעקב כי יש שבר, פירושו תבואה ממש, ולא שבירה כמו שפרש מקודם, כי על כן שלח הקב"ה רעב בעולם, כדי להוריד יעקב ובניו שמה. ועל כן ראה בני הארץ שהיו מביאים משם תבואה.

קה וירא יעקב כי יש שבר במצרים. בשעה שמת יצחק, באו יעקב ועשו לחלוק

ויוסף הוא השליט

העולם. אשירה וְאֶזְמְרָהּ. להודות ולשבח להקב"ה, בלי הפסק, לעולם.

קיא ועתה ירום ראשי. ראשי. זה יצר הטוב, שהתפלל בכל דבר, ירום יצר הטוב על יצר הרע. על אויבי סביבותי. יצר הרע, שסביב האדם ושנאו בכל. ואזכחה בְּאֶהְלוּ זבחי תרועה. זה לימוד התורה, שניתנה מצד האש, שכתוב, מימינו אש דת למו. כי בשביל התורה, ירום ראשו, וכל שונאיו ישברו לפניו, שכתוב, תכריע קמי תחתי.

קיב ועתה ירום ראשי. להכלל באבות, חג"ת דו"א. כי לדוד המלך יש להדבק באבות, שמתחבר עמהם בסוד רגל רביעי, ואז יתרומם ויעלה למעלה, מחזה ולמעלה דו"א, והוא בקשר אחד עימהם. על אויבי סביבותי, שבצד שמאל, כולם בעלי הדין המתכוונים להשחית. וכשמתרומם עליהם, מתחבר אז השמש, ז"א, בלבנה, הנוקבא. ונעשה הכול אחד.

קיג ויוסף הוא השליט על הארץ. יוסף זהו השמש, ז"א, כי יוסף הוא יסוד דו"א, השולט בלבנה, הנוקבא ומאיר אליה, ומזין אותה. הוא המשביר לכל עם הארץ. כי אותו הנהר הנמשך ויוצא מעדן, שהוא יסוד, הנקרא יוסף, ממנו ניוונים כולם, ומשם פורחות נשמות לכל אדם. ומשום זה כולם משתחוים למקום ההוא, כי אין לך דבר בעולם שלא יהיה תלוי במזל, שהוא יסוד.

קו ויוסף הוא השליט. כשהקב"ה חפץ באדם, מנשאו על כל בני העולם, ועושה אותו ראש על כל, וכל שונאיו נכנעים תחתיו.

קז דוד המלך, שנאו אותו אָחיו, ודחו אותו מהם, הקב"ה הרימו על כל בני העולם. בא חמיו שאול, וברח מפניו, הרימו הקב"ה על כל הממלכות, וכולם היו כורעים ומשתחוים לפניו. ויוסף, דחו אותו אָחיו, אחר כך כולם כרעו והשתחוו לפניו, כמ"ש, ויבואו אחי יוסף וישתחוו לו אפיים ארצה. **קה** וְעֵתָה יָרוּם רָאשֵׁי. וְעֵתָה פִּירוּשׁוֹ וְאֶתָה, יָשָׁם הַשְּׂכִינָה, שֶׁהַתְּפִלָּה שֶׁהַשְּׂכִינָה תָרוּם רָאשׁוֹ.

עת הוא מדרגה עליונה, ה' דהוי"ה, השכינה, ונקראת עֵתָה. וְעֵתָה עִם ו' זהו הוא, ז"א, ובית דינו, הנוקבא, כי ו' מן וְעֵתָה, רומזת על ז"א.

קט ירום ראשי. להרים ראש בכבוד ומלכות. על אויבי סְבִיבוֹתַי. אֵלוֹ שֶׁאֵר מַלְכֵי הָאָרֶץ. ואזכחה בְּאֶהְלוּ. זהו ירושלים. בְּאֶהְלוּ עִם ו' רומז על אוהל מועד. זבחי תרועה. להשמיע לכל העולם. אשירה וְאֶזְמְרָהּ. מצד התרועה, כי מצד התרועה בא שיר ושבחה. **קי** ועתה ירום ראשי. זוהי כנסת ישראל, הנוקבא, הנקראת עֵתָה. על אויבי סְבִיבוֹתַי. זהו עֵשׂוֹ וכל השרים שלו. ואזכחה בְּאֶהְלוּ. בתוך ישראל, זבחי תרועה. כמ"ש, זבחי אלקים רוח נשְׁבְּרָה, כדי להעביר הדין מן

ויכר יוסף את אָחיו

אינו מבחין בין טוב לרע. ובשעה שהימין שולט על עמים עובדי כוכבים ומזלות לשברם, מרחם הקב"ה עליהם ואינו מכלה אותם. והנך רואה ההפרש הגדול בין רחמי הימין, לדינים של שמאל.

קכ ומשום זה, כל מי שחוטא באלו החטאים שאדם דש ברגליו, אינו יודע בהם שחטא, והוא מפחד תמיד. דוד המלך היה נשמר תמיד מאלו העבירות. וכשיצא למלחמה, היה מפשפש בהם, כדי לעשות עליהם תשובה, ועל כן לא היה מתיירא לערוך עימהם מלחמה.

קכא ארבעה מלכים היו, מה ששאל זה, לא שאל זה. דוד אמר, ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד פְּלוֹתָם, משום שהיה נשמר מאלו העבירות שאדם דש ברגליו, ולא נתן מקום לשונאיו לשלוט. ועל כן רצה לרדוף אחריהם תמיד, והם לא ירדפו אחריו, לקטרג על עונותיו, ויפול בידיהם. **קכב** אסא היה מתיירא יותר, אע"פ שהיה מחפש בחטאים, ולא כל כך כדוד המלך, רצה רק לרדוף אחר אויביו, ולא להלחם עימהם, והקב"ה יהרוג אותם. ובדוד מה כתוב בו. ויכם דוד מהנשף ועד הערב למחרתם. אבל אסא, הוא רדף והקב"ה הכה.

קכג יהושפט מלך יהודה. גם כן היה מבקש ואומר, אני איני יכול לרדוף ולא להרוג אותם, אלא אני אֶנְמַר ואתה תהרוג אותם, משום שלא היה מחפש בחטאיו כל כך כמו אסא. והקב"ה עשה לו כן.

קכד חזקיה מלך יהודה גם כן אמר, איני יכול לא לזמר, ולא לרדוף, ולא לערוך מלחמה, משום שהיה מתיירא מאלו העבירות שאדם דש ברגליו. מה כתוב, ויהי בלילה... ויך במחנה אשור. וחזקיה יושב בביתו, והקב"ה הרג אותם.

קכה ומה צדיקים האלו היו יראים מאלו העבירות, שאר בני העולם על אחת כמה וכמה, משום זה יש לו לאדם להישמר

קיד ויכר יוסף את אָחיו. למה אֶיֶרָא בְיָמֵי רַע עוֹן עֶקְבִי יִסְוֶנֶי. שלושה הם שמפחדים, ואינם יודעים ממה הם מפחדים. אבל נוסף על אלו השלושה, יש מפחד ואינו יודע ממה מפחד, בשביל חטאים שחטא, ואינו יודע שהם חטאים, ולא השגיח בהם, והוא מתיירא מְיָמֵי רַע.

קטו יָמֵי רַע, אלו ימים שנועדו להיות באותו הרע. זהו יצר הרע שנקרא רע, ויש לו ימים יודעים, שניתן לו רשות בעולם להשטות לכל אלו המטמאים דרכם, בשכבת זרע לבטלה, כי מי שבא להטמא, מטמאים אותו. ואלו הם שנקראים יָמֵי רַע, והם ממונים להעניש בהם על אלו עבירות שאדם דש בעקביו.

קטז כל אלו המטמאים דרכם, כמה חבילות מזיקים נועדים להם, ומטמאים אותם. בדרך שאדם רוצה ללכת, באותו הדרך ממש מוליכים אותו. אדם הבא להיטהר, כמה הם המסייעים אותו.

קיז כשהאדם קם בבוקר, צריך ליטול ידיו מן נטלא של מים, שהוא כלי ליטול מים ממנו, ויטול ממי שכבר נטל ידיו, בשביל נטלא זו למדנו הדבר. כל המשנה שלמדנו לא צריכה, אלא להשמיענו שצריכים נטלא דווקא לנטילת ידיים בבוקר.

קיח האדם צריך ליטול יד ימין ביד שמאל, שהשמאל ישמש את הימין, כדי להשליט, הימין על השמאל, ויתרחץ הימין מן השמאל. ומשום זה הוא הנטילה, שהנטילה באה להשליט הימין על השמאל. ועל כן מי שנטל ידיו, יטול הימין בשמאל, להשליט הימין על השמאל, כדי שלא לתת מקום ליצר הרע לשלוט כלל. כי אין אחיזה ל"ס"א בקו ימין, אלא בקו שמאל. ואם משליט הימין על השמאל, פסקה אחיות ה"ס"א גם מן השמאל.

קיט בשעה שדין הרע שולט, אינו משיב ידיו מלהרע. ואפילו צדיקים ניוזקים על ידו, כי מכיוון שניתן רשות למשחית,

עוון עקבי יסֻבְּנִי. הקליפות הנקראות עקב, המעורבים בקדושה, כמ"ש, וידו אוחזת בעקב עשו. והם ממונים להסתכל ולהעניש את האדם על אלו העבירות שדש בעקביו. וכמ"ש דוד, עוון עקבי יסֻבְּנִי, שמסבבים אותו ומסתכלים בו, אם יש בו עוון, מאלו העבירות שאדם דש בעקביו. וע"כ היה מתיירא תמיד.

קכח הוּי מוֹשְׁכֵי הָעוֹוֹן בְּחַבְלֵי הַשָּׂוֵא וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה חֲטָאָה. בחבלי השווא, היינו העוון, שדש בו בעקב, ואינו מחשיב אותו. ולאחר זה מתחזק ונעשה כעבות העגלה. ומתגבר אותו העוון, ומשטה אותו בעולם הזה ובעולם הבא.

קכט אֲשֵׁרֵי הֵם הַצְּדִיקִים, שיודעים להישמר מעונותיהם. והם מחפשים תמיד במעשיהם, כדי שלא ימצא עליהם מקטרג בעולם הזה, ולא ישטין עליהם לעולם הבא. כי התורה מתקנת להם דרכים ושבילים ללכת בהם, שכתוב, דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום.

מאלו העבירות ולחפש בהם, כדי שלא ישלטו עליו ימי רע, שאינם מרחמים עליו. **קכו** ויכר יוסף את אָחִיו. בשעה שאחיו נפלו בידו, הוא היה מרחם עליהם, משום שהוא שלם. והם לא הכירוהו, שהם, שמעון ולוי, באים מדין קשה, ועל כן לא רחמו עליו, כי בעלי דין הקשה אינם מרחמים על אנשים בשעה שנופלים בידיהם, שהם מבחינת אלו ימי רע, שאינם מרחמים על האדם.

קכז ומשום זה אמר דוד, למה אירא בימי רע. יראתי, לא נאמר, אלא אירא, לשון הווה, שעדיין הוא מתיירא, הוא, כי אמר, שיש לי לירא תמיד מאלו ימי רע. כמו שאמרנו, עוון עקבי יסֻבְּנִי. מי הם עקבי? אלו הם בסוד האמונה, בקדושה, שכתוב, וידו אוחזת בעקב עשו. הרי שהעקב של עשו היה בסוד האמונה, בקדושה, כי יעקב אוחז בו. וזהו עקב, שעליו נאמר, עוון עקבי יסֻבְּנִי. והן עקבות המסתכלים תמיד באותה העבירה, שהאדם דש בעקביו תמיד.

ויזכור יוסף את החלומות

לחשוב שיוסף גִּלְגַּל עליהם גִּלְגוּלִים לנְקוּם מהם. אלא לא עשה כל זה, רק להביא בנימין אָחִיו אליו, שתשוקתו היתה אליו. והוא לא עזב את אחיו לנפול. שהרי כתוב, וַיֵּצֵא יוֹסֵף וַיְמַלְאוּ אֶת כְּלֵיהֶם בָּר. וכל זה כדי שלא יפלו.

קלד כֹּאֲשֶׁר בְּרָא הַקַּב"ה אֶת הַלְּבָנָה, הַנוֹקְבָא, הִיא מִסְתַּכֵּל בָּהּ תָּמִיד, שכתוב, תמיד עיני ה' אלקיך בה. שהשגחתו בה היא תמיד. וכתוב, או ראה וַיִּסְפְּרָה הַכִּינָה וגם חֲקָרָה. או ראה. כי השמש, ז"א, עם השגחתו בהנוקבא, הוא. כי אינו מקבל ראייה, חכמה, אלא בעת זווג עם הנוקבא. וַיִּסְפְּרָה. סִפֵּיר אַבְנֵיה, מִלְשׁוֹן סְפִירוֹת וְהָאֲרָה. **קלה** הַכִּינָה. והכין אותה עם תיקונים, שהיא יושבת בתיקון י"ב גבולים ומתחלקת לע' מלאכים. כלומר, שיי"ב גבולים מתחלקים ונעשים לע' מלאכים. ותיקן אותה בשבעה

קל הַקַּב"ה עֲשָׂה אֶת הָאָדָם, שִׁזְכָּה לְכַבּוּדוֹ, וְלִשְׂרֵת לִפְנֵי תָמִיד, וְלַעֲסוֹק בְּתוֹרָה יוֹם וְלַיְלָה, מִשׁוּם שֶׁהַקַּב"ה חָפֵץ תָּמִיד בְּתוֹרָה.

קלא וְכִיֹּן שֶׁהַקַּב"ה בְּרָא אֶת הָאָדָם, נִתֵּן לִפְנֵי הַתּוֹרָה, וְלִימַד אוֹתוֹ לְדַעַת דְּרָכֶיהָ. כִּיֹּן שֶׁנִּסְתַּכַּל בָּהּ וְלֹא שִׁמְרָהּ, וְעָבַר עַל מִצְוֹת רִיבּוֹנוֹ, נִתְפַּס בְּעוֹוֹנוֹ.

קלב וְכִל אֱלֹו שְׁעוֹבְרִים עַל דְּבַר אֶחָד שְׁבִתוֹרָה, נִתְפַּסִּים בָּהּ. שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ, שֶׁנִּתְחַכֵּם עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, עָבַר עַל דְּבַר אֶחָד שְׁבִתוֹרָה, שֶׁהִרְבֵּה לוֹ נָשִׁים, וְגֵרָם לְעַצְמוֹ, שֶׁעָבְרָה מִמֶּנּוּ מִלְכוּתוֹ, שֶׁנִּעְשָׂה הַדְּיוֹט ע"י אֲשִׁמְדָאִי.

קלג וְיוֹסֵף, שֶׁהִיָּה יוֹדֵעַ שְׁכָתוֹב בְּתוֹרָה, לֹא תִקּוּם וְלֹא תִטּוֹר, וְאָחִיו נִפְלוּ בִידֵיו, לְמָה גִּלְגַּל עֲלֵיהֶם כָּל גִּלְגוּל הַזֶּה, וְהָרִי הוּא יוֹדֵעַ הַתּוֹרָה שֶׁלִּימְדָהּ אֲבִיו? אֵלֵא חֵס וְשִׁלּוּם

עמודים עליונים, חג"ת נהי"מ דבינה, בסוד, אמא השאילה בגדיה לבתה, לקבל בהם האורות ולהימצא בשלימות. כי כל שלימות הנוקבא הוא מחמת שניתקנת בו' עמודים עליונים, שהם הכלים חג"ת נהי"מ דבינה. שלולא זה לא היתה ראויה לקבל האורות. וגם חקרה. שחקר אותה, להשגיח עליה תמיד זמן אחר זמן, בלי הפסק לעולם, שלא תהיה יניקה לס"א ממנה.

קלז ואחר זה הוהיר את האדם ואמר, ויאמר האדם הן יראת ה' היא חכמה, וסור מרע בינה. כי יראת ה', שהיא הנוקבא, מתעטרת על התחתונים, כדי ליראה ולדעת את ה', בכוחה, וע"כ היא חכמה. וסור מרע. בינה, הברירור מפסולת, שלא לקרב עמה אל הקדושה. סור מרע הוא מציאות הבינה, לדעת ולהסתכל בכבוד מלך העליון.

קלז לא יועילו אוצרות רשע וצדקה. אלו הם, שאינם עוסקים בתורה והולכים אחר קניני העולם, ולאסוף אוצרות רשע. מה כתוב, ואבד העושר ההוא פְּעִינֵי רַע, משום שהם אוצרות רשע.

קלח וצדקה תציל ממות. אלו הם העוסקים בתורה ויודעים דרכיה להשתדל בה. כי התורה נקראת עץ חיים, ונקראת צדקה, שכתוב, וצדקה תהיה לנו, כי נשמור את דברי התורה.

וצדקה תציל ממות. צדקה ממש, שנותן לעני. צדקה ותורה הכול אחד. תורה, תציל ממות, על שם שהתורה היא עץ חיים. ואם הוא צדקה ממש, תציל ממות, על שם המצווה, שהחיה את העני. והיינו, ב' בחינות, תורה וצדקה, ממש הן ב' אופנים, וטעמי הצלתן ממות, הן ב' בחינות.

קלט המלה צדקה, נקראת שלום. עובד אדמתו ישבע לחם, ומְרַדֵּף רִיקִים יִשְׁבַּע רִישׁ. שלמה המלך, שהוא חכם מכל העולם, איך אמר, שהאדם ישתדל לעבוד אדמה, וישתדל אחריה ויניח חיי עולם?

קמ וַיִּקַּח ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם... לעובדה ולשמרה. שהיא עבודת הקרבנות. לעובדה, זהו מלך העליון, להמשיך שפע

ברכות ממלך העליון, ז"א. ולשמרה, זהו מלך התחתון, לשמור השפע שקבל מלך התחתון, הנוקבא. שהכתוב מדבר כנגד עולם העליון, ז"א, ועולם התחתון, הנוקבא. לעובדה, בסוד זכור, ז"א. ולשמרה, בסוד שְׁמֹר, הנוקבא. מטעם זה בלוחות הראשונות, שהיו בבחי' ז"א, כתוב, זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְשׁוֹ. ובלוחות האחרונות, שהן בבחינת הנוקבא, כתוב, שְׁמֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְשׁוֹ.

קמא זהו גן עדן, הנוקבא, שהאדם צריך לעשות ולעבוד ולהמשיך לה ברכות מלמעלה, מז"א. וכאשר מתברכת ונמשכות לה הברכות מלמעלה, גם האדם מתברך עמה. ומשום זה, עובד אדמתו, שעובד בשביל להמשיך שפע לנוקבא, יִשְׁבַּע לַחֵם, מזונות שלמעלה, שמקבל חֶלֶף עבודתו, כי המברך, מתברך. ומְרַדֵּף רִיקִים, מי שהוא מתדבק בס"א, שהוא ומְרַדֵּף רִיקִים, יִשְׁבַּע רִישׁ.

קמב עובד אדמתו, איש אמונות, רַב ברכות, זהו אדם שיש בו אמונת הקב"ה. כגון רבי ייסא הזקן, שאף על פי שהיה לו סעודת אותו היום לאכול, לא היה עורך השולחן עד שביקש על מזונותיו לפני מלך הקדוש. לאחר שהתפלל תפלתו, ובקש על מזונותיו לפני המלך, אז היה עורך השולחן. והיה אומר תמיד, לא נערוך השולחן עד שינתנו המזונות מבית המלך.

קמג וְאַיִן לְהַעֲשִׂיר לֹא יִנְקָה, משום שלא רצה לעסוק בתורה, שהיא חיי עולם הזה וחיי עולם הבא.

קמד וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלוֹמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם. למה זכר אלו החלומות? ומה היה יוצא לו אילו לא זכר אותם?

קמה אבל כיון שראה יוסף, שהם באים ומשתחווים לו אפיים ארצה, אז נזכר ממה שחלם להם, כשהיה עימהם, שכתוב, והנה קָמָה אֶלְמָתִי. כי בשעה שראה את אָחִיו כורעים לפניו, שכתוב, וַיִּבֹאוּ אֹחֵי יוֹסֵף, אז, וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלוֹמוֹת אֲשֶׁר חָלַם, שראה שהם נתקיימו. כלומר, וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף

חלום רע? ודאי כן הוא, כי כל אלו הרעות העתידות להתדבק באלו שעברו על דברי התורה. ואלו העונשים, שהם עתידים להיענש בעולם האמת, כולם ראה דוד המלך, כדי שבכל שעה תהיה יראת ריבונו עליו. ומיושב בזה הקושיה, איך ראה דברים שאינם אמיתיים. כי ראה אותם בעוברי עבירה, שבהם היו אמיתיים. והראו אותם לו, כדי לעוררו ביראת שמים. והנה העירו, שכתוב, והאלקים עשה שיראו מלפניו. זהו חלום רע, שמטיל יראה על האדם. וע"כ מראים לצדיק חלום רע.

קנב למדנו, כי האדם שראה חלום, צריך לפתוח פיו בו, לבקש פתרון לפני בני אדם שאוהבים אותו, כדי שהרצון שלהם יעלה אליו לטובה, ויפתחו פיהם לטובה, וימצא הרצון והמלה שלהם, הכול לטובה. הרצון, שהיא המחשבה, חכמה, היא ראשית הכל, ראשית כל הספירות. והמלה, מלכות, היא סוף הכל, סוף כל הספירות. ועל כן נמצא שהוא בשלימות בסוד העליון, להיות כאן ראש וסוף הספירות. ועל כן הוא מתקיים כולו. ועוד, שמבקשים רחמים על האדם, שיתקיים אותו פתרון הטוב שפתרו.

קנג ומשום זה הקב"ה מודיע אל האדם בחלומו, לכל אחד ואחד לפי מדרגתו, פמות שהוא. ובאותו אופן כמו שכל אחד ואחד יאמר שיהיה החלום. כי כל החלומות הולכים אחר הפה. ודאי שהחלום אינו אלא לאיש צדיק, שהוא רואה חלום כראוי.

קנד כאשר האדם ישן על מיטתו, נשמתו יוצאת ומשוטטת בעולם למעלה, ונכנסת במקום שנכנסת, וכמה מחנות רוחות נמצאות והולכות בעולם ופוגעות באותה הנשמה. אם צדיק הוא האדם, עולה הנשמה למעלה, ורואה מה שרואה. ואם אינו צדיק, הנשמה נאחזת באותו הצד, ומודיעים לה דברי שקר, או דברים העתידים לבוא בזמן קרוב.

קנה וע"כ לאדם שאינו צדיק, מודיעים לו חלום טוב, שאינו כולו אמת, כדי להטותו

את החלומות, פירוש, שראה שנתקיימו החלומות.

קמו ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם. זכר אותם, משום שאז אין שכחה לפני הקב"ה, כי חלום שהוא טוב, צריך האדם לזכור אותו שלא ישכח. ואז הוא מתקיים. כי כמו שנשפך אצל האדם, כן נשפך עליו מלמעלה, ואינו מתקיים.

קמז חלום שלא נפתר, הוא כאגרת שלא נקרא, שאינו פועל כלום במקפלו. משום שלא נזכר בחלום, הוא כמי שלא ידע את פתרונו. וע"כ מי שהחלום נשכח ממנו, ואינו יודע אותו, אינו עומד עליו להתקיים. ומשום זה היה יוסף זוכר את חלומו, כדי שיתקיים, כדי שלא ישכח ממנו לעולם, והיה מחכה לו תמיד.

ויאמר להם מרגלים אתם. הוא זכר החלום, אבל להם לא אמר דבר. אלא שאמר להם, מרגלים אתם.

קמח כי בא החלום ברוב עניין וקול כסיל. כי בא החלום ברוב עניין, כמה הם העוזרים בחלום שיתקיים, וממונים מדרגות על מדרגות, עד שהחלומות, מהם שכולם אמת, ומהם, שיש בהם אמת ושקר, שמקצתו מתקיים ומקצתו אינו מתקיים. אבל לאלו צדיקי אמת לא נגלה להם בחלום דברי שקר כלל, אלא כולם אמת.

קמט דניאל חלם. ואם היה בחלום דברי שקר, למה נכתב ספר דניאל בין כתובים? אלא, אלו צדיקי אמת, בשעה שנשמתם עולה, בעת שנתם, אינו מתחבר בהם אלא דברים קדושים, שמודיעים אותם דברי אמת, דברי קיום, שאינם משקרים לעולם.

קנ דוד המלך לא ראה חלום טוב, הרי נשמע, שהיה רואה דברים שאינם אמיתיים. שהרי האמת היה, שהיה מלא טוב וחסד מה'. אלא ודאי, כל ימיו היה עוסק בשפיכת דמים וערך מלחמות, וכל חלומותיו לא היו אלא חלומות רעים, חורבן, שממה, דם, ושפיכת דמים, ולא חלום של שלום.

קנא הייתכן שלאדם טוב יראו לו

לא נמצא עימהם, נסתלק משם הא', ונאמר נחנו, כי א' הוא זכר. ב' היא נקבה. א' הוא זכר, ומשום זה נסתלק א' משם, שהוא יוסף, ונשארו אלו הנקבות, האותיות נחנו, אצל השכינה, שבה סוד השבטים.

קנט ואחר כך אמרו, כנים אנחנו, הא' נתווספה. אמרו, ולא ידעו מה שאמרו. כי משום שיוסף נמצא שם, השלימו המלה ואמרו אנחנו, כמ"ש, ויאמרו, שנים עשר עבדיך אחים אנחנו, ויוסף היה בחשבון. הרי כשיוסף נכנס בחשבון, אמרו, אנחנו, וכשלא נכנס בחשבון אמרו, נחנו.

קס כל אלו הדברים שאמרנו כאן, הקב"ה רצה בהם, כי השכינה לא סרה מכאן, כמ"ש, או נדברו יראי ה'.

מדרך האמת, כיון שנטה מדרך האמת, מטמאים אותו. כי כל מי שבא להיטהר, מטהרים אותו, ומי שבא להיטמא, מטמאים אותו.

קנו ודאי לא נזכר שמו של יוסף באלו הדגלים, שכתוב, דגל מחנה אפרים, ולא כתוב, דגל מחנה יוסף, והוא משום, שהתגאה על אָחיו.

קנד יוסף הוא בעולם הזכר, יסוד דו"א, וכל השבטים הם בחינת עולם הנקבה, השכינה, ועל כן לא נכלל יוסף עמהם בדגלים, להיותו בעולם הזכר.

קנה כולנו בני איש אחד נָחְנו. כתוב, נחנו, אנחנו היה צריך לכתוב. למה חסר א' אלא משום שסוד הברית, שהוא יוסף,

ויאסוף אותם אל משמר

בנימין, כדי שיביאו את בנימין. **קסג** ויאמרו איש אָל אָחיו. זהו שמעון ולוי, כמו שהיה מקודם לכן, שכתוב, ויאמרו איש אל אחיו.

קסד מי הוא איש? איש זה שמעון. כי כתוב כאן איש, וכתוב שם, והנה איש מבני ישראל בא. מה שם שמעון, אף כאן שמעון. ומשום שחזר בתשובה, בכה ונָחְם על זה, ואמר ללוי, אבל אשמים אנחנו. על כן שחזר בתשובה, נבנה מזולו של שמעון שור, כי י"ב מזלות הם כנגד י"ב שבטים, אשר טלה כנגד ראובן, ושור כנגד שמעון. כמו שמזלו של יוסף הוא שור. שכתוב, בכור שורו הדר לו. כן מזל של שמעון הוא שור.

קסא ויאסוף אותם אל משמר שלשת ימים. אלו שלשת ימים הם כנגד ג' ימים של שָׁכַם, שכתוב, ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים.

קסב ויאמר אליהם יוסף ביום השלישי, זאת עֲשׂוּ וְחַיּוּ. להורות, שהוא לא עשה כמו שהם עשו בשכם, שגרמו לאנשי שכם לקבל עליהם את זאת הזו, שהיא הנוקבא, הנקראת זאת, שהיא סוד הברית, שהברית, שהוא יסוד, דבוק בה. ואחר שעשו ברית הוזה, הרגו אותם ולא נשאר מהם עד אחד. ומה כתוב בו? זאת עֲשׂוּ וְחַיּוּ, שְׁיַחֲיֶה אֹתָם. מה הטעם? משום, כי, את האלקים אני ירא, שהוא שומר הברית. וכל גלגול הזה שגלגל עימהם, לא היה אלא בשביל

ויקח מאתם את שמעון

משום שכתוב, אם רָעַב שונאך האכילהו לָחֶם. שעל כן האכיל והשקה את שמעון, שהיה שונאו. אם כן, יוסף שהיה צדיק, איך עשה כזאת? שהרי כתוב, כי גחלים אתה חָתָה על ראשו והי' ישלם לך. ואין זה דרכו של צדיק לנקום באָחיו.

קסה ויקח מאתם את שמעון. כדי שלא יקטרג עליו עם לוי. כי שמעון ולוי, כשמתחברים שניהם, הם יכולים לקטרג. ויאסור אותו לעיניהם. ורק לעיניהם אסרו, ואחר שיצאו, היה מאכיל ומשקה אותו. **קסו** ואם תאמר, שרצונו של יוסף היה,

העורלה, שהיה בו מקודם לכן. **קעב** כה אמר ה', אם שְׁלָמִים וכן רבים וכן נְגוּזוּ. שְׁלָמִים. אלו הם בני יעקב, שכל זמן שהיו אצל יוסף, היו שלמים, כי היו נמצאים יחד עם הברית, שהוא יוסף. וכן נְגוּזוּ. פירושו, שהלכו ועזבו את יוסף ושמעון. ונְגוּזוּ. הוא לשון חלוף ועבור. ועבר, אז שָׁרָה הדין בשבילם, כמ"ש, ועבר ה' לנגוף את מצרים. ועבר הוא על הדין. **קעג** יש דין קשה ויש דין רפה. דין קשה הוא חזק, דין רפה הוא חלש. וכאשר דין הרפה יונק מדין הקשה, אז נתחזק והוא חזק.

קעד בשעה שנעשה דין על ישראל, נעשה בְּדִין רפה, שאינו מתחזק בְּדִין הקשה. וכשנעשה הדין על העמים עובדי כוכבים ומזלות, מיתחזק דין הרפה בדין הקשה של מעלה, כדי להיתחזק. כמ"ש, ועבר ה' לנגוף את מצרים. ועבר. פירושו, שנתמלא עֲבָרָה וזעם, כי נתחזק בדין הקשה. אף כאן, ועבר. פירושו שנתמלא עֲבָרָה, אלא שהיא דין רפה, שאינו מתחזק בדין הקשה, מפני שהדין נעשה על ישראל. בשעה שמתאספים עשרה בבית הכנסת ואחד מהם משתמט, אז הקב"ה כועס עליו. שכן אֲחֵי יוֹסֵף שהיו עשרה, ואחר שפרשו מיוסף ושמעון, ונשארו תשעה, היה הקב"ה כועס, כמו שדרש, ועבר, שנתמלא עֲבָרָה. **קעה** בזמן שהנשמה יוצאת מעולם הזה, נדונית בכמה דינים מטרם שתבוא למקומה, לאחר כך, כל אלו הנשמות, יש להם לעבור בנהר דינור הזה הנמשך ויוצא, ולרחוץ שמה. ומי הוא שיקום שם ויעבור, את נהר דינור בלי פחד, כמ"ש, מי יעלה בהר ה'. ונשמת הצדיק עובר בלי פחד, ויקום במקום קדשו.

קעו ומי שעוסק בצדקה בעולם הזה ונותן מכספו לצדקה, אז הוא עובר בנהר דינור ואינו מפחד. והכרוז קורא על אותה הנשמה, ועניתך לא אענך עוד, כי מי שזכה לעבור בנהר דינור, אין לו יותר דין כלל.

קסו אלא חס ושלום שיוסף היה מתכוון לכך. אלא כאיש לאחיו, כן היה עושה ומתנהג עמו באחיה, ולא באופן אחר. ולא רק עמו לבדו, אלא כן עשה עם כל אחיו, כמ"ש, ויצו יוסף וימלאו את כליהם. כדי להתנהג עימם באחוה.

קסח כה אמר ה', אם שְׁלָמִים וכן רַבִּים וכן נְגוּזוּ ועבר. כאשר העם כולו, יש בו שלום ואין בהם בעלי מחלוקת, הקב"ה מרחם עליהם והדין אינו שולט בהם. ואע"פ שכולם עובדים עבודה זרה, אם הם בשלום, אין הדין שולט עליהם. שכתוב, חָבוּר עֲצָבִים, עבודה זרה, אפרים הגח לו. שפירושו, אפילו אם עובדים עֲצָבִים, עבודה זרה, מ"מ אם הם בחבור, הגח לו.

קסט צדקה הוא שלום, ומי שמרבה בצדקה, מרבה שלום למעלה ומרבה שלום למטה. ומשום זה כתוב, וכן נְגוּזוּ וְעָבַר, שנגוזו פירושו כמו גזוז, שגוזזים כספיהם בצדקה. ואמרו, וכן, להורות שכמו שבתחילתו מדבר בשלום, אף כאן מדבר בשלום, בצדקה. למה אומר ועבר? אלא זה סובב על הדין של הרגז, כמו שאתה אומר, עד יעבור זעם. אף כאן, ועבר פירושו, עבר הדין מעליהם.

קעז כה אמר ה', אם שְׁלָמִים וכן רבים וכן נְגוּזוּ. שְׁלָמִים. ישראל, שהקב"ה נתן להם ברית עולם, ברית מילה, לשמור אותו תמיד, ושיהיה בו האדם שלם בכל הצדדים, שהם חו"ג תו"מ, מעלה ומטה, שהם נצח והוד. ואם האדם אינו שומר אותו תמיד, הרי הוא פגום בכל דבר, כי כתוב, התהלך לפני ה' תמים. תמים. שלם, משמע שכל עוד שלא נתקיים בו הברית, מטרם שנמול, היה פגום.

קעא כה אמר ה', אם שְׁלָמִים וכן רבים וכן נְגוּזוּ. שומרים מצווה ברית מילה, להיות שלמים, ולא להיות פגומים. וכן רבים פירושו, שיפרו וירבו בו. כי הנשמות אינן יוצאות לעולם אלא בברית הזה. ומי שנמול, וקבל עליו ברית הזה, ונְגוּזוּ. מלשון גיזה וכריתה. ועבר ממנו אותה הזוהמה של

הקב"ה, כי הוא עשה עצות, שהביא סבות לגלגל גלגולים על העולם ע"י יוסף, כדי לקיים אותה גזירה, שגזר רעב על העולם. ואיש תבונה ידלגה. זהו יוסף, שהוא גילה אלו העמוקים, שגזר הקב"ה על העולם. בפתרון החלום.

קפד יוסף, לא די לו שלא השיב רעה לאֶחָיו, אלא עוד, שעשה עימהם חסד ואמת. וכך דרכיהם של הצדיקים תמיד. משום זה הקב"ה מרחם עליהם תמיד, בעולם הזה ובעולם הבא.

קפה מים עמוקים. זהו יהודה. בשעה שיהודה נגש אל יוסף על אודות בנימין. ואיש תבונות ידלגה. זהו יוסף, שהתוודע אז אל אֶחָיו.

קפו רבי אבא היה יושב בפתח שער העיר לוד. ראה אדם אחד שהיה בא ויושב על בליטה שהיתה בולטת מצד ההר, והיה עיף מן הדרך, ויָשָׁב וישן שם. בתוך כך, ראה נחש אחד שהיה בא אצלו, ויצא שָׁרֵץ והרג את הנחש. כשהקיץ האדם, ראה את הנחש למולו, שהיה מת. קם האדם, ונפלה הבליטה שהיה יושב עליה, אל העמק שמתחתיה, כי נקרעה מן ההר, והאדם ניצל, כי אם היה מאחר רגע מלקום, היה נופל ביחד עם הבליטה אל העמק, והיה נהרג.

קפז בא אליו רבי אבא ואמר לו, אמור לי, מה מעשיך? כי הקב"ה הקרה אליך שני נסים אלו, שהצילו מן הנחש, ומן הבליטה שנפלה, לא היו בחינם.

קפח אמר לו, כל ימי לא עשה לי אדם רעה, שלא נִתְרַצֵּיתִי עִמוֹ וּמַחֲלֵתִי לוֹ. ועוד, אם לא יכלתי להתרצות עמו, לא עליתי על מטתי מטרם שמחלתי לו ולכל אלו שציערו לי, ולא נטרתי לו שנאה כל היום על אותו רע שעשה לי. ולא די לי זה, אלא עוד, שמאותו יום והלאה השתדלתי לעשות להם טובות.

קפט גדולים מעשיו של זה מיוסף. כי ביוסף, העושי רעה היו אחיו, ודאי שהיה לו לרחם עליהם מחמת האחווה, אבל מה

קעז כל זה של יוסף עם אֶחָיו, למה נצרך להיכתב בתורה? אלא תורת אמת וכל דרכיה קדושים, ואין לך מלה בתורה שאין בה סודות עליונים וקדושים, ודרכים לבני אדם להתחזק בהם.

קעה הקב"ה עשה לו לאדם, שיתחזק בתורה, וללכת בדרך האמת ולצד ימין, ולא ילך לצד שמאל. ומשום שהאנשים צריכים ללכת לצד ימין, יש להם להרבות אהבה זה עם זה, כי אהבה היא בחינת ימין, ולא יהיה שנאה זה עם זה, שהוא בחי' שמאל, כדי שלא להחליש הימין, שהוא המקום שישראל מתדבקים בו.

קעט בשביל זה, יש יצר הטוב ויצר הרע. וישראל צריכים להגביר את יצר הטוב על יצר הרע, על ידי מעשים הטובים. ואם האדם נוטה לשמאל, או מתגבר יצר הרע על יצר הטוב. ומי שהיה פגום, יצר הרע, השלימו בחטאו. כי מנוול הזה אינו נשלם, אלא ע"י החטאים של בני אדם.

קפ ובשביל זה, צריך האדם להיזהר שלא יושלם היצר הרע בחטאיו. וישתמר תמיד, כי יצר הטוב צריכים להשלים אותו בשלימות תמיד, ולא את יצר הרע. ומשום זה, אל תאמר אֶשְׁלֶמָה רע, כי ע"י השנאה, תגביר השמאל ותשלים את יצר הרע, אלא קווה אל ה' וְיוֹשֶׁעַ לְךָ.

קפא אל תאמר אֶשְׁלֶמָה רע. כמ"ש, ומשלמי רעה תחת טובה, כי למי שעשה לו טובה, לא ישלם לו רעה, משום שכתוב, משיב רעה תחת טובה, לא תמוש רעה מביתו. ואפילו למי שעשה לו רעות, אין לשלם לו רעה תחת רעה שעשה לו, אלא קווה אל ה' וְיוֹשֶׁעַ לְךָ.

קפב ומקרא הזה בארוהו ביוסף הצדיק, שלא בקש לשלם רעה לאֶחָיו, בשעה שנפלו בידיו, כמ"ש, אל תאמר אֶשְׁלֶמָה רע, אלא קווה לה' וְיוֹשֶׁעַ לְךָ. כי הוא היה ירא את הקב"ה, שכתוב, זאת עשו וְחָיוֹ את האלקים אני ירא. והוא היה תמיד מחכה אל הקב"ה.

קפג מים עמוקים עצה בלב איש. זהו

בעלי הדין, שלא תאבד מהם צורת אותו אדם, כדי להביאו למקום שיהיו נוקמים ממנו. מדה כנגד מדה, וע"כ כתוב, יִנְדַע. **קצא** אותו ההולך בדרך האמת, הקב"ה מחפה עליו, כדי שלא יתְנַדַע ולא יהיה ניכר לבעלי הדין. אבל מֵעַקֵש דְרָקִיו יִנְדַע, ויהיה ניכר להם. אשריהם האנשים, ההולכים בדרך אמת, והולכים בטח בעולם, שאינם מפחדים לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

שעשה זה, שעשה כן עם כל בני אדם, הוא גדול מיוסף, ראוי הוא שהקב"ה יקרה לו נס על נס.

קצב הולך בְּתוֹם יֵלֵךְ בְּטַח. זהו אדם שהולך בדרכי התורה. ילך בְּטַח. שמוזיקי העולם לא יוכלו להזיקו. וּמֵעַקֵש דְרָקִיו יִנְדַע. מי הוא יִנְדַע? מי שנטה מדרך האמת, ומבקש לגבות מחבירו, שרוצה לשלם לו רעה תחת רעה, ועובר על לא תקום ולא תטור. יִנְדַע, היינו, שיהיה ניכר בעיני כל

נִיירָאוּ האנשים כי הובאו בית יוסף

להמית אנשים. שמשום זה הוא מְשֻׁטָה אותם תמיד, כדי להמשיכם למיתה? **קצג** אלא ודאי, שהאדם יזכיר לו יום המיתה, כדי לשבור הלב של האדם, כי יצר הרע אינו שורה אלא במקום שנמצא שמחת היין וגאות רוח. וכשנמצא רוח שבור באדם, אז מתפרד ממנו, ואינו שורה עליו. וע"כ צריך להזכיר לו יום המיתה, וישבר גופו והוא הולך לו.

קצח יצר הטוב צריך חדווה של תורה. ויצר הרע צריך חדווה של יין וניאוף וגאות רוח. ומשום זה צריך האדם להרגיזו תמיד מאותו יום הגדול, יום הדין, יום החשבון, שאין מה להגן על האדם, אלא מעשים הטובים, שהוא עושה בעולם הזה כדי שיגיניו עליו בשעה ההוא.

קצט ומה שכולם היו גיבורים, כולם חזקים, ועלם אחד שהביאם לבית יוסף, גרם להם שהיו מתייראים, בעת שיבוא הקב"ה לבקש את האדם לדין של אחת כמה וכמה. שיש לירא ולפחד.

ר משום זה צריך האדם להיזהר בעולם הזה להתחזק בהקב"ה, וישים מבטחו בו. אשר אע"פ שהוא חטא, אם יחזור בתשובה שלמה, הרי הקב"ה חזק, לעבור על מידותיו, ולסלוח לו, ויוכל להתחזק בהקב"ה, כאילו לא חטא כלל.

רא השבטים, משום שחטאו בגנבת יוסף, היו יראים. ואם לא חטאו, לא היו יראים

קצב אוי להם לבני אדם, שאינם יודעים ואינם מסתכלים בדרכי התורה. אוי להם, בשעה שהקב"ה יבוא לבקש מהם דין על מעשיהם, ויקומו הגוף והנפש לתת חשבון מכל מעשיהם, שמטרים הפרד הנפש מן הגוף.

קצג ויום ההוא הוא יום הדין. יום שהספרים, שבהם כתובים כל מעשי בני אדם, פתוחים, ובעלי הדין נמצאים. כי בעת ההוא עומד הנחש בקיומו לנשוך אותו, וכל האברים מתרגשים מפניו, והנשמה נפרדת מן הגוף, והולכת ומשוטטת ואינה יודעת לאיזה דרך תלך, ולאיזה מקום יעלו אותה.

קצד אוי לאותו יום, יום של כעס וקצף הוא אותו היום. ועל כן צריך האדם להרגיז את יצרו בכל יום, ולהזכיר לפניו אותו יום שיקום לדין דמלך. ושיביאו אותו תחת הארץ להירקב, והנשמה תיפרד ממנו. **קצה** לעולם ירגיז אדם יצר הטוב על יצר הרע, וישתדל אחריו. אם הלך ממנו, טוב. ואם לא, יעסוק בתורה. כי אין לך דבר לשבור את היצר הרע, אלא התורה. אם הלך, טוב. ואם לא, יזכיר לו יום המיתה. כדי לשבור.

קצו כאן יש להסתכל, הרי זהו יצר הרע וזהו מלאך המות. וכי מלאך המות ישבר מלפני יום המיתה. והרי הוא ההורג את בני אדם. ומשמע ששמחה שלו, הוא

רה) אבל כל מכבדיה הוילוה. זהו מלכות בבל, כי משם נשלח מנחה לירושלים. שכתוב, בעת ההוא שלח מְרוֹדַךְ.

רו) וכתוב בהם, שלום לחזקיהו מלך יהודה, ושלום לאלהא רבא, ושלום לירושלים. כיון שיצא המכתב ממנו, השיב אל לבו, ואמר, לא יפה עשיתי, להקדים שלום העבד לשלום רבונו. קם מכסאו, וצעד ג' צעידות, והשיב מכתבו, וכתב אחר תחתיו. וכתב כך: שלום לאלהא רבא, שלם לירושלים, ושלם לחזקיה. וזה הוא מכבדיה.

ריז) ואחר כך הוילוה, כי ראו ערותה, שהראה להם חזקיה. ולולא זה לא הוילוה לאחר כך. ומתוך שחזקיהו היה צדיק, נעכב הדבר ביותר מלבוא, ולא בא בימיו. שכתוב, כי יהיה שלום ואמת בימי. ואחר כך פקד הקב"ה אותו עוון לבניו אחריו.

רח) כעין זה, אותו עוון של השבטים עומד עד לאחר זמן. משום שהדין של מעלה, אינו יכול לשלוט עליהם, עד שמגיעה השעה להיפרע, ונפרע מהם. ומשום זה כל מי שיש בידו חטאים מפחד תמיד, כמ"ש, ופחדת לילה ויומם. ועל כן, וייראו האנשים כי הובאו.

כלל. כי עוונותיו של האדם משברים את לבו ואין לו כוח כלל. מה הטעם, כי יצר הטוב נשבר עמו ואין לו כוח להתגבר על יצר הרע. ועל כן כתוב, מי האיש הירא. הירא מן העוונות שבידיו, שהם משברים לבו של אדם.

רב) לכמה דורות נפרע הקב"ה מן העוונות של השבטים במכירת יוסף. כי לא נאבד מלפני הקב"ה כלום, ונפרע מדור לדור, והדין עומד לפניו תמיד עד שנפרע. והדין שורה במקום שצריך להיות.

רג) מאין לנו זה? מחזקיהו. חזקיהו חטא חטא ההוא, שגילה סתריו של הקב"ה לאומות אחרות, עמים עובדי כוכבים ומזלות, שלא היה צריך לגלותם. והקב"ה שלח את ישעיהו, ואמר לו, הנה ימים באים וְנִשְׂאָא כָל אִשְׁרָאֵר.

רד) כמה גרם אותו עוון, שגילה מה שהיה סתום. כי כיון שנגלה, ניתן מקום שליטה למקום אחר, לס"א, שלא היה צריך לשלוט עליו. משום זה אין הברכה שורה אלא במקום סתר. כל מה שהוא בסתר, שורה עליו ברכה. כיון שנגלה, ניתן מקום שליטה למקום אחר, לשלוט עליו.

נִירָא אַת בְּנִימִין

האדם המתפלל, למלאות בקשתו. **ריב**) תוחלת מְמוֹשְׁקָה מְחֻלָּה לב. זה הוא מקום, שניתן אותה התפלה, במקום אחר שאינו צריך, שאותו מקום נקרא מחלת לב, ונמשכת מהלב, עד שניתנה מיד ליד. ולפעמים לא תבוא הישועה לגמרי, משום שמתפשטת ונמשכת מיד ליד בכל אלו הממונים, שיורידו אותה אל העולם.

ריג) ועץ חיים תאוה באה. זה הוא תוחלת שאינה נמשכת בין אלו הממונים והמרכבות מיד ליד. אלא שהקב"ה נותן אותה מיד, משום כי כשנמשכת בין אלו הממונים והמרכבות, כמה הם בעלי הדין שניתן להם רשות לעיין ולהסתכל בדינו, מטרם שנתנים לו ישועתו. אבל מה שיוצא

רט) אין לאדם להסתכל בתפלתו להקב"ה, אם ישועתו באה או לא באה, כי כאשר מסתכל בה, כמה בעלי הדין באים להסתכל במעשיו.

רי) כי אותו הסתכלות, שהוא מסתכל בתפילה, גורם לו, מחלת לב. מחלת לב זה הוא מי שעומד תמיד על האדם להשטין עליו למעלה ומטה, השטן.

ריא) עץ חיים תאוה באה. מי שרוצה שהקב"ה יקבל תפלתו, יעסוק בתורה, שהיא עץ חיים. ואז תאוה באה. מהו תאוה? זו היא מדרגה, שכל תפלות העולם הן בידיה, הנוקבא, והיא מביאה אותן לפני מלך העליון, ז"א. תאוה באה, כי באה לפני מלך העליון לזווג, כדי להשלים רצונו של

משום שהיא מראה של כל גוונים העליונים, כי ד' גוונים דו"א, שהם חו"ב תו"מ, אינם נראים אלא בה, וע"כ נקראת חזיון.

ריט מה לך... כי עלית פְּלֶךְ לגגות. כי כשנחרב בית המקדש, באה השכינה ועלתה בכל המקומות, שהיתה דירתה בהם מקודם לכן, והיתה בוכה על בית מושבה, ועל ישראל שהלכו בגלות, ועל כל הצדיקים והחסידים שהיו שם ונאבדו. כי כתוב, כה אמר ה' קול... רחל מבכה על בניה. ורחל היא שם השכינה, אז הקב"ה שאל את השכינה, מה לך איפה, כי עלית כולך גגות.

רכ כי עלית כולך לגגות, לכלול עמה כל הצבאות והמרכבות האחרים, שכולם בכו עמה על חורבן בית המקדש.

רכא שאל לה, מה לך איפה? אמרה לפניו, וכי בני בגלות ובית המקדש נשרף, ואתה אינך יודע, ואני מה לי כאן. פתחה ואמרה, תשואות מלאה... אמרר בבכי. ולמדנו שהקב"ה אמר לה, כה אמר ה' מנעי קולך מִבְּכִי.

רכב מיום שנחרב בית המקדש, לא היה יום שלא נמצא בו קללות, משום, כי כשבית המקדש היה עומד, היו ישראל עובדים עבודות ומקריבים עולות וקרבנות, והשכינה שרתה עליהם בבית המקדש, כאם הרובצת על הבנים. ופני כל היו מאירים, עד שנמצאו ברכות למעלה ולמטה. ולא היה יום, שלא נמצא בו ברכות וחדוות. והיו ישראל יושבים לבטח בארץ, וכל העולם היה ניוון בשבילם.

רכג עתה שנחרב בית המקדש, והשכינה הלכה עימהם בגלות, אין לך יום שלא נמצא בו קללות ונתקלל העולם, ושמחות אינן נמצאות למעלה ולמטה.

רכד ועתיד הקב"ה להקים כנסת ישראל, השכינה, מעפר, כמ"ש, ולשמח את העולם בכל, כמ"ש, והביאותים אל הר קדשי ושמחתים. וכתוב, בְּכִי יבואו ובתחנונים אובילים. כמו שבתחילה, כתוב, בְּכֵה תבכה בלילה ודמעתה על לחיה, כן לאחר כך, בְּכִי ישובו מן הגלות, שכתוב, בְּכִי יבואו.

מבית המלך וניתן אל האדם, בין שהוא כדאי או אינו כדאי, ניתן לו מיד. וזה הוא, עץ חיים תאוה באה, שפירושו, שניתן לו מיד.

ריד תוחלת ממושכה. זהו יעקב, שנמשכה לו התוחלת ליוסף עד זמן ארוך. ועץ חיים תאוה באה. זהו בנימין, כי מזמן שדרש אותו יוסף עד הזמן שבא אליו, לא היה אלא זמן קצר, שהזמן לא נמשך. וישא עיניו וירא את בנימין בן אמו. מהו שאומר הכתוב, בן אמו? משום שצורת אמו היתה בו, שהיתה דומה צורתו לצורת רחל.

רטו וירא יוסף אתם את בנימין. ועתה כתוב, וישא עיניו וירא את בנימין אחיו. אלא שראה ברוח הקודש את בנימין, שחלקו היה עימהם בארץ, ובחלקם של בנימין ויהודה תשרה השכינה. כי ראה יהודה ובנימין שבחלקם היה בית המקדש. וזה הוא, וירא יוסף אתם את בנימין, שראה אותו עימהם. ויוסף, שהיה אחיו, לא ראה את עצמו עימהם באותו החלק, שהיה בו בית המקדש.

רטז אף כאן, וישא עיניו וירא את בנימין אחיו בן אמו, היא גם כן, שראה בנין בית המקדש שבחלקו. כתוב אחריו, וימהר יוסף, כי נכמרו רחמיו... ויבך שמה, משום שראה חורבנו של בית המקדש.

ריז מִשָּׂא, גֵּיא חזיון... כולך לְגַגְוֹת. בזמן שנחרב בית המקדש, והיו שורפים אותו באש, עלו כל הכהנים על הגגות של בית המקדש, וכל מפתחות בית המקדש בידיהם. ואמרו, עד כאן היינו גזברים שלך, מכאן ואילך קח את שלך.

ריח גֵּיא חזיון, זו השכינה, שהיתה בבית המקדש, וכל בני העולם היו יונקים ממנה יניקה של נבואה. ואע"פ שכל הנביאים היו מתנבאים ממקום אחר, מנצח והוד דו"א, מ"מ, מתוכה, מן הנוקבא, היו יונקים נבואתם. כי נצח והוד דו"א היו משפיעים בהשכינה, והשכינה היתה נותנת הארת נצח והוד אל הנביאים. ועל כן על שם הנבואה היא נקראת, גֵּיא חזיון. חזיון,

הבוקר אור

מסתלקים ואינם שולטים, וכל אחד ואחד בא לעמדתו הקבוע, ושב למקומו.

רל בוקר של אברהם, שליטת הימין. והאנשים שולחו, אלו הם בעלי הדין, שהיו שולטים בלילה. המה וחמוריהם, הם הרוחות, הבאות מצד הטומאה, שאינן קדושות הממונות על עוברי דת ונימוס להיפרע מהם. ואינן שולטות ואינן נראות עם ביאת הבוקר. ואלו רוחות הממונות על עוברי דת שאמרנו, הן מבחינות חמורים.

רלא אין לך מדרגות עליונות, שאין בהן ימין ושמאל, רחמים ודין, מדרגות על מדרגות, קדושים מצד הקדושה, וטמאים מצד הטומאה. וכולם הן מדרגות על מדרגות אלו על אלו.

מצאנו, שאתונות, הם כמו חמורים. ואתונות צחורות הן מצד הקדושה, ואיך נאמר כאן, שהן מצד שמאל ואינן קדושות? וע"ז אומר, שיש אתונות צחורות מצד הקדושה והימין, ויש אתונות צחורות מצד הטומאה והשמאל.

רלב ובכל מקום שבוקר של אברהם נתעורר בעולם, כל כוחות השמאל מסתלקים ואינם שולטים, משום שאין להם קיום בצד ימין אלא בצד שמאל. וע"כ בבוקר שמגיע שליטת הימין מוכרחים להסתלק. והקב"ה עשה יום ולילה להנהיג לכל אחד ואחד לבחינתו הראויה לו. כי ביום הנהגת הימין ובלילה הנהגת השמאל.

רלג עתיד הקב"ה להאיר לישראל אותו השמש, שגנו מיום שנברא העולם, מפני רשעי העולם. כמ"ש, וַיִּמְנַע מִרְשָׁעִים אֹרֶם.

רלד ואותו האור גנו הקב"ה. כי כשיצא בתחילה, היה מאיר מסוף העולם עד סופו. כיון שנסתכל בדור אנוש, ובדור המבול, ובדור הפלגה, ובכל הרשעים, גנו אותו האור.

רלה כיון שבא יעקב, ונתדבק באותו ממונה, השר של עשו, והכיש אותו בירך שלו, והיה צולע, אז כתוב, וַיִּזְרַח לוֹ

רכה הבוקר אור והאנשים שולחו. אם הם היו הולכים ונשלחים, למה לנו לכתוב בתורה, המה וחמוריהם? אלא משום שכתוב, ולקחת אותנו לעבדים ואת חמורינו. משום זה כתוב, והאנשים שולחו המה וחמוריהם. להשמיענו, שלא נשארו שם הם וחמוריהם, כמו שאמרו.

רכו וישכם אברהם בבוקר. אותו בוקר של אברהם, חסד, היה מאיר להימצא על השבטים בזכותו. כי זכותו של אברהם עמד להם, והלכו בשלום, וניצולו מן הדין. כי בשעה ההיא עמד הדין עליהם להיפרע מהם. רק הזכות של אותו בוקר של אברהם, הגן עליהם ונשלחו מן מקום הדין, כי לא שלט עליהם באותו הזמן.

רכז וכאור בקר יזרח שמש. זהו האור של אותו בקר של אברהם, אור החסד. יזרח שמש, זהו שמשו של יעקב, אור הת"ת, שכתוב, ויזרח לו השמש. בקר לא עבות, כי בקר ההוא, אור החסד, אינו עבות כל כך, שאין לדינים אחיזה בו. אלא, מַבְּגָה מִמָּטֶר, שפירושו נגה הבא ממטר, מצד יצחק, אור הגבורה. ואותו מטר מוציא דשא מארץ.

רכח וכאור בוקר. באותו האור של בקר דאברהם, אור החסד, יזרח שמש, יעקב, שהאור שלו הוא כאור של אותו בוקר של אברהם, כי הוא ת"ת, המאיר בתסדים מכוסים, הנמשכים מאור החסד. בוקר לא עבות, כי אותו בוקר אינו חשוך אלא מאיר. כי בשעה שבא הבוקר, שהוא אור החסד, אינו שולט דין כלל, אלא הכל מאיר בצד אברהם, שהוא צד ימין. מַבְּגָה מִמָּטֶר, זהו צד יוסף הצדיק, שהוא ממטיר על הארץ, היסוד, שמשפיע אל הנוקבא, להוציא דשא וכל טוב העולם.

רכט בשעה שהלילה בא ופורש כנפיו על העולם, כמה רוחות, הממונות להיפרע מן עוברי דת ונימוסים, עתידות לצאת ולשלוט בעולם. וכמה בעלי הדין מתעוררים בכמה צדדים למיניהם, ושולטים על העולם. כיון שבא הבוקר, ומאיר, כולם

שנתרפא בו. כי באותו הזמן יתרפאו כולם, כי בזמן שיקומו ישראל מעפר, כמה חגרים וכמה סומים יהיו בהם, ואז הקב"ה מאיר להם אותו השמש, להתרפאות בו. **רלז** ואז יאיר אותו השמש מסוף העולם עד סופו. ולישראל יהיה רפואה. ועמים עובדי כוכבים ומזלות ישרפו בו.

השמש. הוא השמש שגנו. כי יש בשמש הוזה רפואה, לרפאות את ירכו. ואחר כך נתרפא באותו השמש, שכתוב, ויבא יעקב שלם, שפירושו, שלם בגופו, כי נתרפא. **רלז** על כן עתיד הקב"ה לגלות אותו השמש ולהאיר לישראל, שכתוב, וזרחת לך יראי שמי שמש צדקה. זהו שמשו של יעקב,

וליוסף יולד - בטרם תבוא שנת הרעב

שהוא עץ החיים, והיינו חיים וטוב. וגודל מידת העונשים המרים המגיעים לרשעים, שאינם רוצים להדבק בקו אמצעי, אלא בקו שמאל, והיינו המוות והרע. ואז, ובחרת בחיים. ונמצא, שעל ידי ב' מיני הארות הללו, מתגלה לצדיקים הבחירה בחיים. ולפיכך, המה מכונים חוקי הבחירה. ראייה היא החכמה. והדבקים בקו שמאל ולא בימין, הם רואים ואינם רואים. כי החכמה שבשמאל לא תאיר בלי התלבשות באור החסדים שבימין. וע"כ אע"פ שיש שם חכמה, שהם רואים, מ"מ אינם מקבלים חכמה, מחמת חסרון לבוש החסדים. וע"כ אינם רואים.

כמ"ש, הנמצאים בעולם, ואינם יודעים על מה הם נמצאים. וזה נאמר להדבקים בימין ולא בשמאל, שיש להם קיום בעולם, על ידי אור החסדים. אבל אינם יודעים על מה הם נמצאים, כלומר שחסר להם בחינת ג"ר. כי הארת ימין בלי שמאל, היא ו"ק בלי ראש, ולא יודעים על מה הם נמצאים. ונמצאים, אלו ואלו, הן הדבקים בשמאל, והן הדבקים בימין, בלי שמאל, שלא יחסר חסדים, ולא יחסר חכמה. וכל זה עלתה להם משום שהתורה עומדת לפנייהם ואינם משתדלים בה.

תורה, פירושו קו אמצעי, ז"א, המייחד ב' הקווים זה בזה. ומשום שהם בקצוות, או בימין או בשמאל, ובקו האמצעי העומד לפנייהם, אינם משתדלים להדבק בו. ולפיכך, טוב להם שלא נבראו משנבראו, למה יקומו בלי תבונה, כי לא יזכו למוחזין,

רלח בכל יום ויום, כשעולה האור, מתעוררת צפור אחת באילן שבגן עדן, וקוראת שלוש פעמים, והשרביט מזדקף, והכרוז קורא בכוח. חוקי הבחירה אומרים לכם. מי בכס שרואה ואינו רואה. הנמצאים בעולם, ואינם יודעים על מה הם נמצאים. אינם מסתכלים בכבוד ריבונם. התורה עומדת לפנייהם ואינם משתדלים בה. טוב להם שלא נבראו משנבראו, למה יקומו בלי תבונה. ווי להם כשיתעוררו עליהם ימי הרע, ויגרשו אותם מן העולם. וסוד הכתוב, ראה נתתי לפניך... ובחרת בחיים. נודע שבסיום הלילה, בעת שהחושך מתחזק, ונעשה זווג ז"ן, שמזווג יוצא אור היום, מאשמורה ג', אשה מספרת עם בעלה. והארת הזווג נמשך מז"א אל הנוקבא, בסוד ג' קוים, שנמשכים בג' זמנים, ובג' מקומות, בסוד חולם, שורק, חיריק, ולפיכך מכונים אלו ג' קוים בשם ג' מקומות או ג' שעות, וכאן מכנה אותם ג' זמנים.

וזה אמרו, בכל יום ויום כשעולה האור, מתעוררת צפור אחת. צפור, היינו הנוקבא, נתעוררה לזווג כדי להוציא אור היום. באילן שבגן עדן, היינו עם ז"א, שנקרא עץ החיים שבגן עדן. וקוראת שלוש פעמים ומקבלת ממנו ג' קוים, המכונים ג' זמנים. והשרביט מזדקף, הוא שבט הדין, שבתחילת הזווג הוא מזדקף ומושל בשליטה קו שמאל המתעורר אז. והכרוז קורא בכוח. חוקי הבחירה אומרים לכם, כמ"ש ראה נתתי... ובחרת בחיים. כי אז עם הארת הזווג, מתגלה האור והנועם הנובע מקו אמצעי,

משם החסדים, ואין החכמה יכולה להאיר בלי חסדים. ואל"ה שחזרו הם נקודת השורק, ונבחנים לקו שמאל, מפאת הדינים הקשים שנמשכים מהם. ונמשכים אלו הדינים, עד שנעשה זווג על מסך דו"ן שעלו שם, ויוצא עליו קו אמצעי. שאחר שמעט הג"ר דחכמה מקו שמאל, הוא כוללם זה בזה: והימין נכלל משמאל וקונה ג"ר דחכמה, והשמאל נכלל מימין וקונה לבוש החסדים.

ובזה נשלמו ג' קוים בבינה ע"י מסך דו"א, שהם נקודת החיריק, וכיון שז"א גרם שלושה הללו בבינה, לכן גם ז"א משיג ג' הקוים הללו, ונשלמים המוחין שלו. וב' הקוים ימין ושמאל מכונים כאן ט' ר', שט' קו ימין, חולם. ור' קו שמאל, שורק. וזה אמרו כאן. כאשר ברא הקב"ה, בינה, עולם, שהיא זו"ן. כלומר, בעת שבינה המשיכה המוחין דו"ן בסוד שלושה יוצאים מאחד, ואחד זוכה בשלושתם, ברא אותו באותיות, בג' קוים. כיון שהתגלגלו והתחברו שתי אותיות ט' ר' כאחד, בעת שאותיות אל"ה, שהם קו שמאל ואות ר', חזרו לבינה ונתחברו עם אותיות מ"י, שהם קו ימין ואות ט'.

הנה אז עלתה ט' ולא התיישבה ש"ט, שהיא קו ימין וחסדים, נסתלקת מקו השמאל, שהוא ר', ולא מתיישבת עמה. שהיתה מחלוקת ביניהם. עד שגער בה הקב"ה, ז"א, קו אמצעי, ובכות המסך דקו אמצעי, נתמעטו הג"ר דקו שמאל, ומכ"ש הג"ר דקו ימין.

רמב אחר שנתמעטו ג"ר בכוח המסך דו"ן בסוד המנעול, נעשה שם פעולת המיתוק דמלכות בבינה, ונמשכה המפתח, שע"ז חוזרת החכמה להאיר בשמאל, אלא בבחינת ו"ק דג"ר. ואז גם הימין, שהוא אות ט', מקבל הארת החכמה מן השמאל. הרי שהט' צריכה להתחבר ולקבל הארת החכמה מן הר'. שלולא זה היתה נשאר בו"ק חסר ג"ר, מחמת המסך דו"א. ואז נברא האדם בכוח היתכללות זו. אבל אות

הנמשכים מישו"ת. ווי להם כשיתעוררו עליהם ימי הרע, שבעת שיהיה זווג זו"ן, שבתחלת הזווג שולט השמאל, הנבחן לימי רע, ואז יתגלו העונשים המרים שבשמאל, ויכרתו מן העולם.

רלט מה הם ימי רע? אם יעלה על דעתך, שהם ימי זקנה, אינו כן. כי ימי זקנה, אם זכה בכנים ובני בנים, הם ימי טוב. **רמז** אלא הם כמ"ש, וזכור את בוראך בימי פחורתך עד אשר לא יבואו ימי הרעה. הם אינם ימי זקנה, אלא כאשר ברא הקב"ה את העולם, ברא אותו באותיות התורה, וכל אות ואות נכנסה לפניו, עד שנתקיימו כל האותיות באות ב', להיותה סוד הברכה, וע"כ ממנה נברא העולם. ונתגלגלו האותיות על רל"א מיני פנים ועל רל"א אחר. כולם עומדים לברוא בהם העולם, אחר שקבלו סוד הברכה מאות ב'.

רמא כיון שנתגלגלו האותיות ובאו באלף-בית, ששם מתחברים ב' אותיות ט' ר' ביחד, עלתה הט' ולא נתיישבה עם הר'. עד שגער בה הקב"ה ואמר לה, ט' ט', על מה את עולית ואינך מתיישבת במקומך? אמרה לפניו, הרי עשיתני להיות אות בראש המלה, טוב, והתורה פתח בי כי טוב. וירא אלקים את האור כי טוב. איך אתחבר להתיישב באות ר', שהיא ראש המלה רע? אמר לה, שובי למקומך, כי את צריכה לאות רע. כי האדם, שאני רוצה לברוא בך, תכללו בו שניכין יחד. ואז יהיה נברא. אבל את לימין והיא לשמאל. ואז חזרו האותיות ט' ר', ונתיישבו זה בזה ביחד. צריכים לזכור כאן סדר יציאת ג' הקוים דו"א בשורשם בבינה, בסוד חולם שורק חיריק, שמתחלה עלתה המלכות לבינה, וע"ז נפלו ממנה אל"ה דאלקים, ונשאר בה רק מ"י דאלקים, שפירושו ו"ק בחוסר ג"ר. והשאר זה הוא חולם. וקו ימין המאיר בחסדים.

ואחר כך לעת גדלות, חזרו ועלו אל"ה ונתחברו עם מ"י, וחזרו הג"ר לבינה, הארת החכמה. אמנם בסתימה גדולה, כי נסתלקו

שהארת החכמה המושפע משמאל, הוא בדיוק מן גזר דין שלו. כי בדרך אחר לא יוכל הימין לקבל ממנו החכמה.

רמג) בשעה ההיא הפריד הקב"ה הארתם זו מזו, שזו מאירה בתכלית הטוב, וזו בתכלית הרע. וברא להם לכל אחד ואחד ימים ושנים, כ"ח עתים. אלו לימין ואלו לשמאל, י"ד עתים לטובה וי"ד עתים לרעה. אלו שבמימין נקראים ימי הטוב, ואלו שבשמאל נקראים ימי הרעה. וע"ז אמר שלמה, עד אשר לא יבואו ימי הרעה, שהם מסבבים האדם, מחמת החטאים שחטא. כיון שנבראו ימי הטוב וימי הרעה, אז חזרו הט' והר' ונתיישבו יחד כדי להיתכלל באדם. כי אחר שנבראו ימי הרעה בשליטת הר', שהיא הארת השמאל, כבר יכולה הט' להתיישב עם הר', ולקבל ממנה חכמה, ולהשפיע מוחין דג"ר אל האדם.

רמד) ומשום זה אמר דוד, למה אירא בימי רע, עֲוֹן עֲקָבִי יִסִּיבֵנִי. ימי רע, הנמשכים בשעת הארת השמאל. ונקראים ימי רעב, שנות רעב, הארת השמאל. והללו נקראים ימי שובע, שנות שובע, הארת הימין.

רמה) והדבר הוא, שלא להוציא המעיין של ברית קודש, שלא לשמש מיטתו בימי רעב, בשנת הרעב. ומשום זה יוסף, שהוא סוד הברית, סָתַם מְעִינֵנו בשנת הרעב, ולא נתן לו מקום להתרבות בעולם, בטרם תבוא שנת הרעב. וזה שצריך האדם, בעת ששולטת שנת הרעב, לסתום המעיין של ברית קדש שלו, כדי שלא לתת מקום לשמאל להתרבות בעולם.

כמו שנעשה תיקון למעלה, שבעת הארת השמאל יסתמו מעיינות השפע ויתפשטו דינים בעולם, כדי שע"ז תכלול השמאל בימין, ויתבטל אליו, כדי לקבל ממנו חסדים, כן האדם למטה, בעת שניכר התפשטות הדינים משמאל. בימי רעב, הוא צריך להדמות לעליון, ולסתום מעיינו ולא להרבות תולדות. כי אם ירבה תולדות בעת שליטת השמאל, נמצא בכוח מעשה זו

לימין ואות בשמאל. שהט' תהיה לימין, והר' לשמאל. כלומר, ששמאל נבחן שדינים נמשכים ממנו, וקבע בזה, שמן הר' ימשכו דינים.

יש בזה עניין נשגב מאד ונחוץ להאריך בביאורו. ותחילה יש להבין מה בין הקב"ה ואות ט', שאות ט' לא רצתה להתחבר בר' והקב"ה כפה אותה. והעניין הוא, כי מטבע הרוחניים שהשורש שולט על הענף, והענף מתבטל אליו. ולפיכך לא רצתה הט' להתחבר עם הר', לקבל ממנה חכמה, כי אז תהיה הר' לשורש והט' לענף, ותהיה מתבטלת אל הר', וע"כ נסתלקה ממנה ולא רצתה לקבל חכמה.

אבל הקב"ה רצה שתקבל חכמה מן הר', כדי שבדרך היתכללות זו יקבל האדם ממנה מוחין דג"ר. לכן תיקן, שבהמשך הארתה של הר', בעליית אותיות אל"ה בחזרה לבינה, יתפשטו ממנה דינים קשים ומרים, ומסכה זו תמהר הר' ותתחבר עם הט', להמשיך ממנה חסדים, שתתלבש החכמה שלה בחסדים של הט', ותוכל להאיר. ובזה נמצא, שהט' חזרה ונעשתה לשורש אל הר', כי לולא אור חסדים שלה, לא היתה הר' יכולה להאיר, מחמת רוב הדינים המרים, הנמשכים בכוח הארתה.

אבל, את לימין והיא לשמאל, שאתה תהיה לימין ושורש, והיא תהיה לשמאל וענף. כי ע"ז שבזמן הארת הר' נמשכים דינים קשים ומרים, תחזור הר' להתחבר בך, לקבל ממך חסדים להתלבשות. ובזה, אע"פ שתקבל ממנה חכמה, תישאר לה לשורש, כי הר' מוכרחת תכף להיכלל בך, ולקבל ממך אור החסדים.

ועם זה תבין, שסוד הזווג בתחילתו הוא בגזר דין, אשר הימין לא יוכל להיכלל ולקבל חכמה מן השמאל, מטרם שהשמאל מגלה את הגזר דין שלו, כי מיוחד שלא יתבטל אליו. אלא בעת שהשמאל מגלה הגזר דין שלו אז יוכל לקבל חכמה מפני שהשמאל מוכרח אז להיכלל בחסדים שלו והוא חוזר ונעשה לשורש אל השמאל. הרי

של הקב"ה, ושומרים מצות התורה ללכת בהם, שכתוב, כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם, וכתוב, ואתם הדבקים.

רנ ומשום זה הזהיר הקב"ה לישראל להתקדש, שכתוב, והייתם קדושים כי קדוש אני. אני זהו הקב"ה, מלכות שמים הקדושה, הנוקבא. מלכות האחרת של עובדי עבודות כוכבים ומזלות נקראת אחר, שכתוב, כי לא תשתחוהו לאל אחר.

רנא אני, היא ממשלת עולם הזה ועולם הבא, והכול תלוי בה, כי הכל תלוי בנוקבא. ומי שמתדבק באני הוה, בהנוקבא, יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא.

רנב ומי שמתדבק באחר הוה, בהנוקבא של עכו"ם, נאבד מעולם האמת, ואין לו חלק לעולם הבא, ויש לו חלק בטומאה בעולם הזה, כי אותה מלכות האחרת של עכו"ם, כמה חיילות ובעלי דין ממונים בה, לשלוט בעולם הזה.

רנג ומשום זה אלישע אחר, שירד ונתדבק באותה מדרגה, במלכות דעכו"ם, הנקראת אחר, נגרש מעולם הבא, ולא ניתן לו רשות לחזור בתשובה, ונטרד מעולם האמת, וע"כ נקרא אחר.

רנד וע"כ צריך האדם להפריד את עצמו מכל הצדדים, שלא להיטמא באותו הצד, כדי לזכות בעולם הזה ובעולם הבא. וע"כ הנוקבא הקדושה ברכה, והנוקבא דעכו"ם קללה.

רנה וע"כ בזמן של שנת הרעב, בזמן שליטת הנוקבא דעכו"ם, אין לאדם להראות עצמו בשוק, ולא לפתוח מעינו להוליד, לתת בנים לאל אחר.

רנו אשרי האדם, הנשמר ללכת בדרך האמת, ולהיתדבק בריבונו תמיד, שכתוב, ובו תדבק, ובשמו תשבֵע. וכתוב, ובשמו הנוקבא, הנקראת שם. ותשבֵע פירושו, להיות דבוק בסוד האמונה, הנוקבא, שנקראת שבע, על שם שבע ספירות הג"ת נהי"מ, שמקבלת מבינה.

רנז שבע מדרגות הן למעלה, בבינה, עליונות על כל, שהן סוד השלימות של

למטה, שמגדיל ומרבה את כוח השמאל למעלה, ולא יכלול בימין. וז"ש, כדי שלא לתת מקום לשמאל להתרבות בעולם.

רמו סוד זה הוא סוד עליון. בשנת הרעב, שהוא הארת השמאל, כיון שהיא שולטת, צריך האדם לסתום מעינו, שלא להוליד. משום ב' טעמים:

א. כי אם לא יסתום מעינו, גורם להמשיך רוח אל הולד מצד משמאל.

ב. שנותן מקום לאותו הצד, שיתגדל בעולם צד הטומאה על צד הקדושה, שגורם, שצד השמאל לא יתבטל לימין, ואם הימין יקבל אז ממנו חכמה, יהיה השמאל לשרש והימין לענף. ויתגדל צד הטומאה היונק משמאל על הקדושה שבימין.

ועוד, תחת שלוש רגזו ארץ. שגורם במעשה זו להמובא בכתוב הזה, שהעבד ימלוך, והנבל ישבע לחם, והשנואה תבעל, הקליפה תקבל שפע מהקדושה, ושפחה תירש גבירתה. שהקליפה תירש את השכינה, מטעם, שהשמאל נעשה לשרש והימין לענף.

רמז ומשום זה יוסף הצדיק, שהוא סוד הברית, עלה וסתם מעינו בשנת הרעב, כדי שלא להתערב כלל עם השמאל, ולא לתת לה מקום לשלוט על הימין. ומי שפותח מעינו באותו זמן, עליו כתוב, בה' בגדו כי בנים זרים ילדו. כי אלו הבנים שמוליד בשנות רעב, הם בנים זרים, שממשיך רוח מאותו הצד אל הולד. בה' בגדו ודאי, טעם שנותן מקום לשמאל שיתגדל על הימין. שבוגד בשם הוי"ה. וע"כ אשרי חלקם של ישראל הקדושים, שלא החליפו מקום קדוש במקום טומאה.

רמח וע"כ כתוב, וליוסף... בטרם תבוא שנת הרעב. כי מאותו זמן ששלטה שנת הרעב, השמאל בלי ימין, הסתים מעינו והעלה מקורו, שלא לתת בנים לצד הטומאה, ולא להחליף מקום קדוש במקום טומאה, להגדיל הטומאה על הקדושה, וצריך האדם לחכות לריבונו, שיבוא וישלוט בעולם, שכתוב, וחיכיתי לה.

רמט אשריהם הצדיקים, שיודעים דרכיו

ואדם הוזה ההולך בדרך, הנה יש בו עטוף של מצווה לתפלה, והנה בו כלי זיין למלחמה. וכיון ששנים הללו יש בו, אין צורך עוד לרדוף אחריה, לדעת אם יש השלישית, המתנה, כי כיון שיש בו שניים, בודאי יש בו גם השלישי.

רסא כשקרב אליהם, נתנו לו שלום ולא השיב להם. אמר, הרי אחד מאלו השלושה דברים הראויים להיות בו, אין בו. כי לא התקין עצמו למתנה, שבמתנה כלול שלום, והוא אינו משיב שלום. אמר, אולי הוא עוסק בתפלתו, או מרחש תלמודו שלא ישכה אותו.

רסג אמר להם, רבותי, במה חשדתם אותי כשנתתם לי שלום ולא השיבותי לכם? אמר לו, חשבנו, אולי אמרת תפילה, או מרחש בתלמודך. אמר להם, הקב"ה ידן אתכם לכף זכות.

רסד אבל אומר לכם, יום אחד הייתי הולך בדרך, מצאתי אדם אחד והקדמתי לו שלום, ואותו אדם היה שודד, וקם עלי וציער אותי, ולולא שנתגברתי עליו, הייתי מצטער. מיום ההוא ואילך, נדרתי שלא להקדים שלום, אלא רק לאדם צדיק, ורק אם אני מכירו בתחילה שהוא צדיק, מפחד שהוא יכול לצער אותי, ויתגבר עלי בכוח. ומשום שאסור להקדים שלום לאדם רשע, שכתוב, אין שלום, אמר ה' לרשעים.

רסה ואותה שעה שראיתכם, ונתתם לי שלום ולא השיבותיכם, חשדתי בכם, שאינכם צדיקים, משום שלא ראיתי בכם מצווה הנראית מבחוץ, ע"כ לא השיבותי לכם שלום, וכמו כן הייתי חוזר על תלמודי ולא יכולתי להשיבכם שלום. אבל עתה, שאני רואה בכם שאתם צדיקים, הרי הדרך מתוקן לפני.

רסו מזמור לאסף, אך טוב. הקב"ה עשה ימין ועשה שמאל, להנהיג העולם. אחד נקרא טוב, הימין, ואחד נקרא רע, השמאל, ובשנים אלו נכלל האדם ונתקרב בכל דבר לה', כמ"ש, בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע.

האמונה, שתכלית השלימות של הנוקבא הוא לעלות ולהלביש את שבע מדרגות הללו חג"ת נהי"מ דבינה. וסוד שבע מדרגות יש למטה מהם, הנוקבא עצמה, שהן חבור אחד וקשר אחד. אלו ז' תחתונות באלו ז' עליונות להיות כולן אחת. וע"כ כתוב, שבעת ימים ושבעת ימים, י"ד יום. והכול אחד וקשר אחד. כי ז' דנוקבא, כשהן בשלמות, עולות ומלבישות ז' דבינה, ומתקשרות כאחת. וע"כ כתוב, ובשמו תשבע, שירה לשון שביעיות, מלמעלה ומלמטה, להיתדבק בב' השביעיות, שבע דבינה ושבע של הנוקבא, ליחדן כאחת.

רנה ומי שמייחד אלו באלו, ז' התחתונות בז' העליונות, עליו כתוב, יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים. אלו הן אוצרות של מעלה, ז' דבינה, ושל מטה, ז' דנוקבא, כי שבעת ימים דבינה ושבעת ימים דנוקבא כולם אחד, שכתוב, את אוצרו הטוב את השמים, אוצרו אחד, והוא, את השמים. כלומר, כשז' דנוקבא עולות ומלבישות ז' דבינה, נקראות ביחד את השמים, כי אז הן אחת, אוצר אחד. וכמ"ש, שבעה ושבעת מוצקות, והן אחת.

רנט ראו אדם אחד שהיה בא, ומתעטף בעטוף מצווה, בציצית, וכלי זיין קשורים תחתיו. אמר, אדם זה, אחד משניים יש בו, או שהוא צדיק גמור, שגם בדרך מתעטף בטלית מצויצת, או הוא לרמות בני העולם, כי חגור כלי זיין, משמע שהוא לסטים, ומיתעטף בטלית מצויצת, כדי לרמות בני העולם, ללכוד אותם ברשתו.

רס אמר הרי חסידים העליונים אמרו, הוי דן את כל האדם לכף זכות. והרי למדנו, אשר אדם היוצא לדרך ומתיירא מליסטים, יכוון לג' דברים: למתנה, ולמלחמה, ולתפלה. מאין לנו זה מיעקב, שנתכוון לג' אלו, וחגר את עצמו, לדורון ולמלחמה ולתפלה. כמ"ש, בפרשת וישלח, ששלח לעשו מתנה. וחצה לב' מחנות, פן יבא עשו והכהו, שהיא למלחמה. והתפלל לה', הצילני נא מיד אחי, שזה תפילה.

ישראל בסוד העליון, ז"א, בסוד האמונה, הנוקבא, שיהיה הכול אחד. כלומר, שע"י השגת הטוב הם זוכים לייחד ז"א ונוקבא כאחד ולהדבק בהם.

רסט אמר רבי יוסי, אשרינו שלא טעינו בכך, והרי הקב"ה שלח אותך אלינו, משום שהטוב הוא לישראל, יש לישראל חלק בעולם הזה ובעולם הבא, ולראות עין בעין מראה הכבוד, כמ"ש, כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

רסז והרע, שהוא שמאל, נכללו בו העמים עכו"ם, וניתן בצד שלהם להתחלל בו, משום שהם ערלי לב וערלי בשר. אבל בישראל מה כתוב, אך טוב לישראל.

רסח ואם תאמר, לכולם הוא טוב. לא, אלא לאלו שלא נתחללו עם הרע, שכתוב, לברי לבב, משום שטוב הזה ורע הזה, הטוב הוא לישראל בלבד, והרע הוא לעמים עעכו"ם בלבד. אך טוב לישראל, כדי להדבק בו בהקב"ה, ובוה נתדבקו